

Inventarisatieverslag 2018

Territoriumkartering Broedvogels in Nationaal Natuurnetwerk Brabant De Hilver

Vogelwerkgroep Midden-Brabant & Vogelwerkgroep KNNV Tilburg
in opdracht van de terreinbeherende organisaties:
Brabants Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer

Inhoud

Inleiding	3
Natuurherstel in De Hilver.....	4
Inventarisaties en monitoring	4
Resultaten	5
Conclusies, discussie en aanbevelingen	7
Bijlage 1 Verspreidingskaarten broedvogels Helsbroek.....	12
Bijlage 2 Verspreidingskaarten broedvogels Moergestels Broek noord.....	21
Bijlage 3 Verspreidingskaarten broedvogels Moergestels Broek zuid (inclusief Moergestelse Gement oost).....	28
Bijlage 4 Verspreidingskaarten broedvogels Moergestelse Gement (west)	37
Bijlage 5 Verspreidingskaarten broedvogels Den Opslag west	47
Bijlage 6 Verspreidingskaarten broedvogels Den Opslag oost.....	57
Bijlage 7 Verspreidingskaarten broedvogels Diessens Broek.....	66

Verslag broedvogelmonitoring De Hilver 2018
Vogelwerkgroep Midden-Brabant
Uitgave december 2018

Inventariseerders:

KNNV Tilburg: Ben Akkermans, Marijke Bom, Hetty Bosman, Mieke van der Does,
Johan van Laerhoven

VWG Midden-Brabant: Peer Busink, Nico Hilgers, Gerard van der Kaa, Wiel Poelmans, Fred Schülein

Foto voorpagina en pagina 12: Jan Wolfs

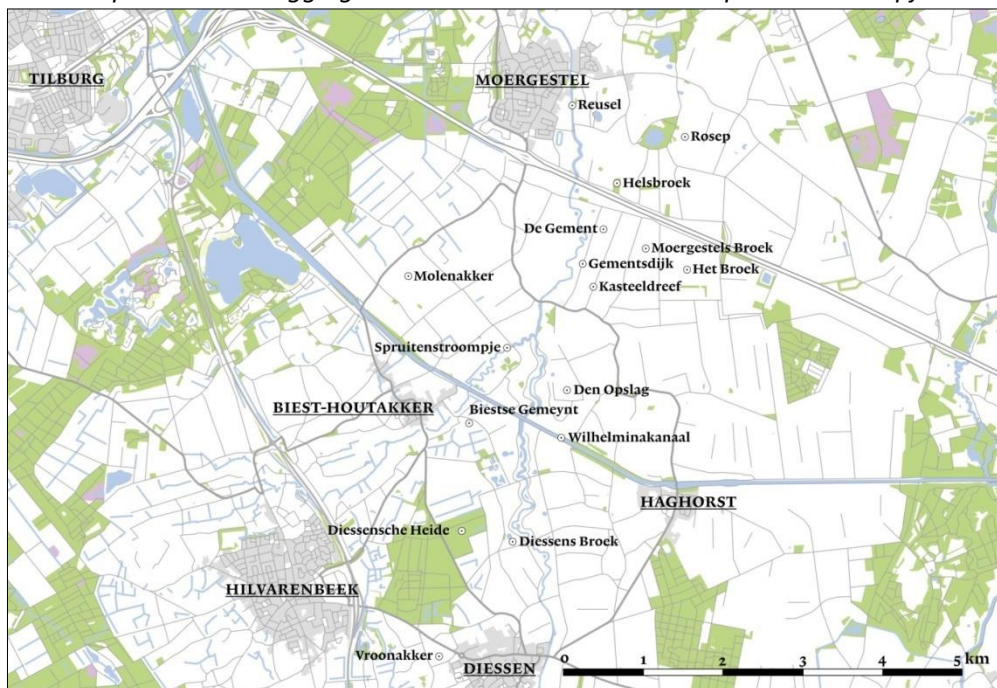
Overige foto's: Nico Hilgers, Peer Busink

Inleiding

Tussen Diessen en Moergestel in het beekdal van de Reusel ligt een nieuw natuurgebied. Het is met meer dan 750 hectare het grootste natuurontwikkelingsgebied van Noord-Brabant. De natuurontwikkeling vond plaats in het kader van landinrichtingsproject De Hilver. De gronden werden overgedragen aan de terrein beheerende- organisaties Brabants Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Kleine stukjes worden beheerd door particulieren. De Biestse Gemeynt is een historisch grondgebied dat in bezit is van de Gemeenschap van Biest-Houtakker en wordt nog steeds door 3 regenten beheerd. Dit gebied is buiten de landinrichting gehouden en heeft nog een landbouwfunctie. Voor de ligging van het beekdal en de toponiemen zie onderstaand kaartje.

Brabants Landschap kreeg alle terreinen ten zuiden van het Wilhelminakanaal het Diessens Broek met inbegrip van het gebied De Gooren bezijden het Spruitenstroompje. Natuurmonumenten beheert het oostelijk deel van De Gement en het Moergestels Broek ten noorden en zuiden van de A58. Staatsbosbeheer werd eigenaar van Den Opslag, Helsbroek en het westelijk deel van De Gement.

Toponiemen en ligging beekdal van de Reusel en het Spruitenstroompje

Het natuurgebied is onderdeel van het Natuurnetwerk Brabant (NNB). Het Diessens Broek en een deel van het Helsbroek is ingericht als waterretentiegebied voor calamiteitenberging. De provincie heeft in samenspraak met de terreinbeherende organisaties Brabants Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer de natuurambities vastgesteld. Gekozen is voor een open beekdallandschap beoogd voor het herstel van weidevogelpopulaties en vegetaties van (natte) schraallanden. Dit sloot aan bij de reeds aanwezige natuurwaarden en doet recht aan het cultuurhistorisch waardevolle landschap zoals dat al in de Middeleeuwen aanwezig was. De Gement van Moergestel en de Biestse Gemeynt werden al in de 13^e en 14^e eeuw gesticht. Zie de topografische kaart uit 1897 op de volgende pagina.

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

De belangrijkste beheertypen die voor het natuurgebied zijn vastgesteld zijn:

- N05.01 Moeras
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N12.02 Kruiden- en structuurrijk grasland
- N12.05 Kruiden- en faunarijk akkerland
- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland

Uitsnede topografische kaart 1897

Natuurherstel in De Hilver

Ingrijpende maatregelen waren nodig om de effecten van cultuurtechnische werkzaamheden uit eerdere landinrichtingsprojecten te herstellen. Verdroging en de stikstof- en fosfaatbelasting van de bodem stonden natuurontwikkeling het meest in de weg.

De werkzaamheden werden in 2010 en 2011 uitgevoerd. De beek de Reusel werd door hermeandering over een traject van zes en halve kilometer meer dan drie kilometer langer. De kaden langs de beek en drie stuwen zijn verwijderd. De beek werd smaller en de beekdalbodem kwam bijna één meter omhoog. Zo ontstond weer een natuurlijk ogende middenloop van een laaglandbeek. De grondwaterstand kwam plaatselijk 80 cm omhoog en de kwel kon de wortelzone van de vegetatie weer bereiken. Voor het creëren van voedselarme omstandigheden voor schraallanden en beekmoeras is van circa 250 hectare de fosfaatverzadigde bouwvoor verwijderd.

Inventarisaties en monitoring

Om te zien of weidevogels profiteerden van de natuurherstelmaatregelen is broedvogelonderzoek uitgevoerd. In 2009, net vóór uitvoering van de inrichtingswerkzaamheden, inventariseerde Peer Busink van Vogelwerkgroep Midden-Brabant de weidevogels van het beoogde natuurgebied. Van 2011 tot 2015 voerde de provincie een weidevogelmonitoring met drie bezoeken uit, die vanaf 2016 werd overgenomen door leden van de Vogelwerkgroep Midden-Brabant volgens het Broedvogel Monitoring Programma (BMP) alle soorten van SOVON, gebaseerd op de zg. uitgebreide

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

territoriumkartering. Het gebied is in zeven deelgebieden opgedeeld: Helsbroek, Moergestels Broek noord, Moergestels Broek zuid, De Gement, Den Opslag west, Den Opslag oost en het Diessens Broek. De deelgebieden kunnen in 3-6 uur afgelopen worden. In elk deelgebied zijn 6-8 inventarisatierondes gelopen die minstens twee weken uit elkaar liggen zoals de BMP-criteria voorschrijven. Er zijn tevens 1 of 2 avond- of nachtbezoeken gebracht.

De inventarisatie werd zo veel mogelijk vanaf de wegen in het gebied uitgevoerd om verstoring van de vogels te voorkomen. Wanneer het zicht op de vogels niet mogelijk of onvoldoende was, werd het gebied betreden, waarbij zoveel mogelijk langs perceelsranden werd gelopen. Voor het hele gebied behoudens de bosjes zijn alle broedvogels volgens de BMP-criteria geteld. Groepen niet-broedende ganzen of eenden worden daarbij niet meegeteld.

De gegevens zijn vanaf 2016 in het veld digitaal verwerkt met het programma Avimap. Via de autoclustering van Avimap worden na het veldseizoen de territoria bepaald. Door de monitoring is een goed beeld ontstaan van de ontwikkeling van weide- en moerasvogels vanaf 2011. De monitoring beperkt zich tot onderstaand gebied (zie onderstaand kaartje). De grotere bestaande bosjes in het gebied zijn niet meegenomen in de monitoring.

Onderzocht gebied

Resultaten

Via Avimap zijn per deelgebied soortkaarten van de aangetroffen soorten gegenereerd. Deze zijn opgenomen in de bijlagen. In de tabel op de volgende pagina is per soort het totaal per deelgebied weergegeven en het totaal voor het hele gebied. Ter vergelijking is ook het totaal voor het hele gebied uit 2017 opgenomen. Tevens zijn de beheerders van de verschillende deelgebieden aangegeven.

Gebruikte afkortingen in de tabel:

Hbrk	Helsbroek	MBrk zuid	Moergestels Broek zuid
Opsl oost	Den Opslag oost	DBrk	Diessens Broek
Opsl west	Den Opslag west	SBB	Staatsbosbeheer
MGem	Moergestelse Gement	NM	Natuurmonumenten
MBrk noord	Moergestels Broek noord	BrL	Brabants Landschap

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

Territoria De Hilver 2018 (Soorten van de Rode lijst in *rood* weergegeven)

Soort	SBB Hbrk	SBB Opsl oost	SBB Opsl west	SBB/NM MGem	NM MBrk noord	NM MBrk zuid	BrL DBrk	Totaal 2018	Totaal 2017
Dodaars				1			1	2	5
Knobbelzwaan			1				1	2	5
Grauwe Gans	5	15		11	5	1	10	47	25
Grote Canadese Gans	4			4			3	11	6
Nijlgans								0	1
Krakeend	2	5		3	2	2	3	17	17
Wintertaling	1						1	2	1
Wilde Eend	9	3	1	3	4		6	26	30
Zomertaling		1		1			1	3	7
Slobeend	2	3		6		2	3	16	17
Kuifeend	1	1	1	5		1	1	10	15
Buizerd			1		1			2	3
Patrijs				1		1		2	2
Kwartel			1					1	5
Fazant	6	6	3	3	6	6	4	34	33
Waterral		4	2	1			3	10	2
Waterhoen	3	2	6	1	2	1		15	7
Meerkoet	3	1	1	13		1	6	25	47
Scholekster	1						1	2	4
Kievit	22	34	2	32	1	23	14	128	146
Watersnip	3	6	5	8		1	18	41	42
Grutto		47		14		21	11	93	83
Wulp		6	1	1	1	4	3	16	16
Tureluur				2			1	3	6
Holenduif			1					1	niet geteld
Koekoek	2	8	2	1	1		5	19	9
Groene Specht	1							1	1
Grote Bonte Specht					1			1	4
Veldleeuwerik	1	19		1		7	1	29	27
Boerenzwaluw	1							1	niet geteld
Huiszwaluw	6					25		31	32
Boompieper							9	9	7
Graspieper	6	26	6	19	2	49	18	126	146
Gele Kwikstaart			2	2		3	3	10	10
Grote Gele Kwikstaart			1				1	2	3
Witte Kwikstaart	1							1	1
Winterkoning			10					10	niet geteld
Heggenmus	1		1		3	2		7	niet geteld
Grauwe Klauwier						2		2	0
Gaai			2					2	niet geteld
Blauwborst	7	11	11	7	2	5	9	52	52
Nachtegaal					1			1	0
Roodborsttapuit	8	2	3	3	4	6	8	34	57
Merel			4					4	niet geteld
Zanglijster	2							1	niet geteld
Sprinkhaanrietzanger			1	2	1			4	1
Snor								0	1
Rietzanger		5	4	5		1	5	20	3
Bosrietzanger	30	18	18	15	23	14	6	124	88
Kleine Karekiet	16	31	41	23	10	29	68	218	192
Spotvogel		4	2	2	2			10	14
Grasmus	17	25	28	19	18	26	14	147	137
Braamsluiper		1						1	0
Tuinfluits	1	1				1	3	6	2
Zwartkop		2	4	2	4	1		13	niet geteld
Tijftjaf		4	8	1				13	1
Fitis	1		8			1		10	6
Koolmees			4					4	niet geteld
Bonte Vliegenvanger							1	1	2
Putter	1		1	1			1	4	10
Kneu	7	9	2	5	1	4		28	25
Groenling							1	1	0
Vink		1						1	niet geteld
Rietgors	19	31	28	32	4	13	38	165	173

Conclusies, discussie en aanbevelingen

Verloop broedseizoen

De tweede helft van het broedseizoen van 2018 stond in het teken van extreme droogte. De eerste 3 weken van maart waren ongewoon koud, daarna gemiddelde temperaturen. In april viel meer regen dan gemiddeld. De maanden mei, juni en juli hadden veel zonuren en hogere temperaturen. In juni en juli was het extreem droog en heet. Tegen eind juni stonden vrijwel alle sloten en poelen droog.

De soorten

In 2018 lag het aantal soorten broedvogels op 63. Bijzondere nieuwkomers waren grauwe klauwier, nachtegaal en braamsluiper. De snor en nijlgans lieten dit jaar verstek gaan. Vrijwel alle nieuwkomers waren soorten van struwelen of struiken. Een aantal algemene soorten is voorgaande jaren niet genoteerd zoals winterkoning of koolmees. In enkele gevallen zijn (sommige) soorten van de bosjes deels wel meegenomen. Het verdient aanbeveling hier betere afspraken over te maken. Particuliere bosjes zijn binnen de grenzen van het telgebied niet meegeteld.

De grutto nam in 2018 met ruim 10% toe en ook de veldleeuwerik nam licht toe. Wulp en gele kwikstaart bleven gelijk. De watersnip leverde één paar in, maar met 41 paar blijft De Hilver veruit het beste gebied van Noord-Brabant voor deze soort. Kievit, scholekster, tureluur en graspieper scoorden duidelijk lager vergeleken met 2017. Voor de graspieper lieten de gebieden verschillende trends zien: behoorlijke afname in het Diessens Broek, een forse afname in Den Opslag oost en Moergestelse Gement en een forse toename in het Moergestels Broek zuid. De toename in het laatste gebied houdt waarschijnlijk verband met de reeds uitgevoerde maatregelen langs de sloten. De afname in het Diessens Broek is misschien te relateren aan de sterke rietopslag. De afname in Den Opslag oost was tegen de verwachting. Mogelijk is hier sprake van fouten in het autoclustersysteem van Avimap, waarover nog al wat klachten zijn landelijk.

Van de eenden namen zomertaling, wintertaling, wilde eend en kuifeend in aantal af en bleven krakeend en slobbeend (nagenoeg) gelijk. Canadese en grauwe gans namen flink toe. Er waren vooral losse paren aanwezig. In sommige gebieden waren er niet veel bezette nesten. Dit zou kunnen samenhangen met predatie. Er waren ook niet-territoriale groepen ganzen aanwezig.

De meeste moeras- en struweelvogels namen toe. De rietzanger nam toe van 3 naar 20 paar. Deze soort laat vaak grote schommelingen zien in marginaal geschikte gebieden. Ook de stand van de spotvogel schommelt vaak. Dit lijkt verband te houden met de heersende luchtstromen tijdens de trek in het voorjaar. De verwachting is dat klimaatverandering negatief uitpakt voor de spotvogel. De roodborsttapuit nam fors af dit jaar. Dat speelde in meer gebieden in de provincie. Dit houdt vaak verband met de situatie in de overwinteringsgebieden.

Broedsucces weidevogels

Met de uitgebreide territoriumkartering krijgt men op uitzonderingen na geen zicht op het broedsucces van soorten. Voor enkele weidevogels kan op basis van simpele alarmtellingen een aardige indicatie krijgen van het broedsucces. Hierop is uitvoerig ingegaan in de rapportage van 2017. Vooral grutto, wulp en kievit lenen zich daarvoor. Vooral de grutto leek het dit jaar goed te doen. In Den Opslag oost alarmeerden ongeveer tweederde van de aanwezige paren, veel meer dan in 2017.

In het hele deel van De Gement had ca. een vijfde deel op het laatst jongen bij zich. Voor het Moergestels Broek was dat ca. een derde.

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

Ecotopen

Voor diverse ecotopen zijn verbeteringen in de inrichting te bedenken waarover voorgaande jaren ook aanbevelingen zijn gedaan. Verreweg de meeste weidevogels broeden niet in de percelen met aanduiding 'weidevogelgrasland'. Ze zijn nauwelijks geschikt voor weidevogels. Het organisch stofgehalte van de bodem van weidevogelgraslanden is in veel gevallen te laag en ook aan het bodemleven is verre van optimaal. Tevens is de bovenlaag sterk verdicht door het gebruik van zware machines en daardoor ongeschikt voor foeragerende weidevogels. Wellicht worden er in het Moergestels Broek zuid en de Gement deze winter de nodige maatregelen genomen waar verbeteringen op dit vlak uit voortkomen. De kruiden- en faunarijke graslanden zijn niet kruiden- en faunarijk en voegen op dit moment niets toe aan de waarden van het gebied. In de (natte) schraallanden en vochtige hooilanden ontbreken nog steeds veel karakteristieke plantensoorten. In de reservaatssakkers ontbreken alle kenmerkende soorten voor zowel fauna als flora, deze akkers worden nog steeds op een reguliere agrarische manier beheerd. Verder is er in het algemeen veel te weinig aandacht in het beheer voor insecten. Ook vormt het kanovaren op de Reusel tijdens de broedtijd veel verstoring en mislukt daardoor menig broedsel. In Den Opslag is waargenomen dat er met een quad in het gebied is gereden.

Discussie

Al met al was 2018 een redelijk jaar voor de broedvogels. Ongeveer tweederde van de soorten nam in aantal toe of bleef gelijk. Over de oorzaak van de afname van de overige soorten is niets met zekerheid te zeggen. Of die trend zich doorzet zal in de toekomst moeten blijken. De oorzaken zullen in veel gevallen zowel intern als extern liggen. Voor sommige soorten zijn sterke fluctuaties eerder regel dan uitzondering.

De effecten van de extreme droogte op broedvogels dit jaar lijken mee te vallen. Laat-broedende soorten als de kuifeend hebben ongetwijfeld last gehad van de droogval. De droogte kan uiteindelijk veel effect hebben op vegetatie van de schraallanden en hooilanden. Droogvallend veen in de bodem kan oxideren met eutrofiëring tot gevolg. Daarnaast kan het bodemleven beïnvloed worden. Dit kan uiteindelijk een negatief effect hebben op de voedselbeschikbaarheid voor weidevogels, voor insecten en voor de vegetaties zelf. Duidelijk is dat de extreme droogte van 2018 volgens een analyse van Waterschap Aa en Maas tot veel extremere schade leidt dan de extreme natte periode in het broedseizoen van 2016. Dat geldt niet alleen voor natuur, ook de landbouw liep kennelijk meer schade op door veel grotere productieverliezen, wat alleen maar versterkt werd door de hogere kosten voor beregening. Duidelijk is dat er nog steeds een neerslagtekort is van gemiddeld 200 mm regen. Of dit de komende winter nog gecompenseerd wordt, is maar de vraag. Wat dat betekent voor de langetermijneffecten is dan ook gissen. De voorspelling is dat dit soort situaties vaker gaan optreden. Heel duidelijk is geworden dat over de hele linie extra maatregelen genomen moeten worden om de verdroging aan te pakken. Dit maakt duidelijk dat de hoogste prioriteit gegeven moet worden aan het nemen van maatregelen om meer water vast te houden en daardoor de ontwatering en de daarmee gepaard gaande verdroging aan te pakken in De Hilver. Hiervoor zijn voorgaande jaren al voorstellen voor gedaan. De prioriteit ligt vooral bij de aanpak van het Moergestels Broek zuid en de Moergestelse Gement, maar wellicht is ook in andere deelgebieden nog winst te behalen.

Op het gebied van inrichting worden voor een aantal ecotopen de kansen op verbetering niet of onvoldoende benut. Hiervoor zijn subsidies beschikbaar, maar kennelijk heeft het onvoldoende prioriteit bij de beheerders tot nu toe. De gemiddelde dichtheid aan weidevogels is nog steeds erg laag voor een gebied met de status 'weidevogelgebied'. Er is veel aandacht voor de belabberde toestand van insecten momenteel. Hiervoor is geen enkele aandacht op dit moment vanuit de beheerders. Er valt op dit vlak in De Hilver ook nog veel te verbeteren op het vlak van inrichting.

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

Het beheer laat op een aantal punten nog steeds te wensen over. Het is onvoldoende afgestemd op de (beoogde) natuurwaarden van het gebied. Dat geldt niet alleen voor de broedvogels, maar ook voor de insectenwereld. Het uitgeven van het beheer aan boeren leidt op geen enkele manier tot natuurresultaten voor de reservaatsakkers en nauwelijks voor weidevogelgraslanden. Kennelijk wegen de boerenbelangen nog steeds zwaarder dan de natuurbelangen. Dat is niet alleen een trieste constatering voor het grootste natuurontwikkelingsgebied van Noord-Brabant, maar ook een slecht signaal naar de samenleving en overheden gelet op het vele publieke geld dat hier inmiddels naar toe is gegaan en nog steeds gaat.

Algemene aanbevelingen

Watersysteem

- Herstel grondwaterstanden in de natte natuurparel rondom de Rosep
- Sloten langs de Kasteeldreef verontdiepen of beter nog dempen; vanuit het oogpunt van cultuurhistorie en vanuit de natuur zou de Kasteeldreef moeten verdwijnen om daarmee de oorspronkelijke Gement te herstellen
- Onderzoeken of elders in het gebied nog hydrologische maatregelen nodig zijn

Ecotoopverbeteringen

- De weidevogelgraslanden zijn na acht jaar beheer in vrijwel alle gevallen nog steeds niet geschikt voor weidevogels. Hoog tijd werk te maken voor uitvoering van de juiste maatregelen gebaseerd op professioneel onderzoek en advies.
- De reservaatsakkers in het Helsbroek en in Den Opslag zijn slecht ingericht. Er is een herstelplan voor reservaatsakkers voor Noord-Brabant gekoppeld aan het herstel van bedreigde akkerplanten. Hiervoor zijn subsidies beschikbaar.
- Het verbeteren van de botanische waarden van alle graslandpercelen oppakken. In alle graslanden ontbreken veel karakteristieke soorten, of het nu om natte schraallanden gaat of kruiden- en faunarijke graslanden. Dit leidt niet alleen tot een verrijking van de flora, het geeft ook een boost aan de insectenwereld waar vrijwel alle broedvogels ook van gaan profiteren.
- De verbinding tussen de weidevogelgraslanden van het Moergestels Broek en Moergestelse Gement realiseren. Hiervoor is het doorbreken van de eikenlaan langs de Goyaardsdijk op één of meer plekken noodzakelijk. De eiken langs de Elsdijk (zeker tussen de boerderij en de Floraweg) zullen hiervoor gekapt moeten worden.

Beheer

- Het beheer van de weidevogelgraslanden, kruiden- en faunarijke graslanden en reservaatsakkers zodanig optimaliseren dat het ten dienste staat van de karakteristieke flora en fauna, daarbij niet alleen rekening houdend met vogels maar ook met insecten.

Aanbevelingen per deelgebied

O.a. in de rapportage van 2017 (en die van 2012 t/m 2016, P. Busink) worden allerlei aanbevelingen genoemd. Aanvulling en enkele belangrijke zaken hieruit willen we graag nog even onder de aandacht brengen:

Helsbroek SBB

- Gedeelte tussen wandeldijk en Helfortstraatje:
 - Tussen 1 maart en 15 juni het hondenuitlaatterrein (ijsbaan) afsluiten
 - Na 15 mei schapen inrasteren op terrein van de ijsbaan ivm vertrappen Kievitsnesten
- De 3 sloten op percelen 107A ten zuiden van de ijsbaan en de 2 zuidelijke sloten op perceel 107 A3 (alle uit de tijd van agrarisch gebruik van het gebied) dichten.
- Overjarig riet voldoende laten staan (i.v.m. riet- en struweelvogels)

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

Moergestels Broek noord NM

- De 3 poelen uitrasteren, zodat vee de poelen niet kan eutrofiëren
- Vee na 1 juni inscharen (o.a. bescherming bloeiende planten)

Moergestels Broek zuid NM

- Sloten dicht en of plas-dras maken
- Vee na broedtijd inscharen (nestbescherming)
- Voor broedgebied weidevogels een open structuur creëren door maaien van rietstroken op perceelsgrenzen (bv tussen 07D/07H, 06G/B02, 05E/05T04)
- In principe niet maaien voor 15 juli. Enkele percelen na 1 september maaien (sprinkhanen leggen in aug/sep eieren en blijken stapelvoedsel te zijn voor grauwe klauwier)
- Voor broedgebied weidevogels een open structuur creëren door maaien van rietstroken op perceelsgrenzen
- Periodiek bemesten

Moergestelse Gement NM en SBB

Natuurmonumenten (oostelijk deel):

- Sloten dicht en of plas-dras maken
- In het broedgebied van weidevogels een open structuur creëren door maaien van rietstroken op perceelsgrenzen tussen 05E/05T04 (geldt niet voor de Kasteeldreef)
- Prikkelraad tussen perceelsgrens M02 en M03 verwijderen
- Kasteeldreef het hele jaar afsluiten voor wandelaars/fietsers (lente/zomer ivm broedvogels, herfst/winter rustgebied ivm wintergasten zoals ganzen)
- Periodiek bemesten

Staatsbosbeheer (westelijk deel):

- Sloten dicht en of plas-dras maken
- In het broedgebied van weidevogels ten oosten van de Gementsdijk een open structuur creëren
- Ten westen van de Gementsdijk overjarig riet laten staan (nu alles weggemaaid)
- Weidevogelgebied periodiek bemesten
- In principe niet maaien voor 15 juli
- Eikengroep halverwege de Gementsdijk kappen
- Sloot langs Gementsdijk en perceel 104F geschoond ondanks eerdere afspraak

Den Opslag west SBB

- Op perceelsgrenzen van 101W2 en 101W staat hoge boomopslag, deze verwijderen
- Op perceelsgrenzen overjarig riet laten staan
- Tevens staan op enkele perceelsgrenzen in 101W2 en 101W nog prikkeldraad afzettingen, deze verwijderen

Den Opslag oost SBB

- Het 'wandelpad' door het gebied van Heizenschedijk tot aan De Opslag het hele jaar afsluiten voor wandelaars en fietsers. Lente/zomer ivm broedvogels, herfst/winter ivm wintergasten (rustgebied voor zwanen en ganzen)
- Berm zandpad 103L2/103M2 inrichten als 'grauwe klauwier-biotop'
- Vee na de broedtijd inscharen en weghouden van drassige grond
- Houtstronken op perceelsgrens 103P/103O2 opruimen (ivm huisvesting van predatoren)
- Boomopslag in het gebied verwijderen
- Jacht (illegaal?) staken in natuurgebied vanwege verstoring en ongewenste effecten op fauna

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

Diessens Broek BL

- Boomopslag in het gebied en langs Dwarse Broekweg verwijderen
- Overjarig riet voldoende laten staan
- Weidevogelgraslanden tegen kanaal blijken nog steeds ongeschikt voor weidevogels, ontwatering aanpakken en bemesten met ruige stalmest

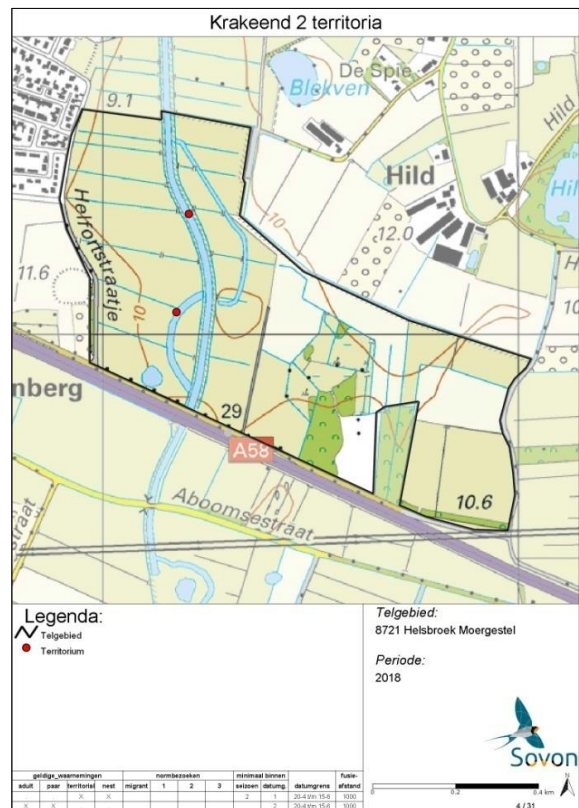
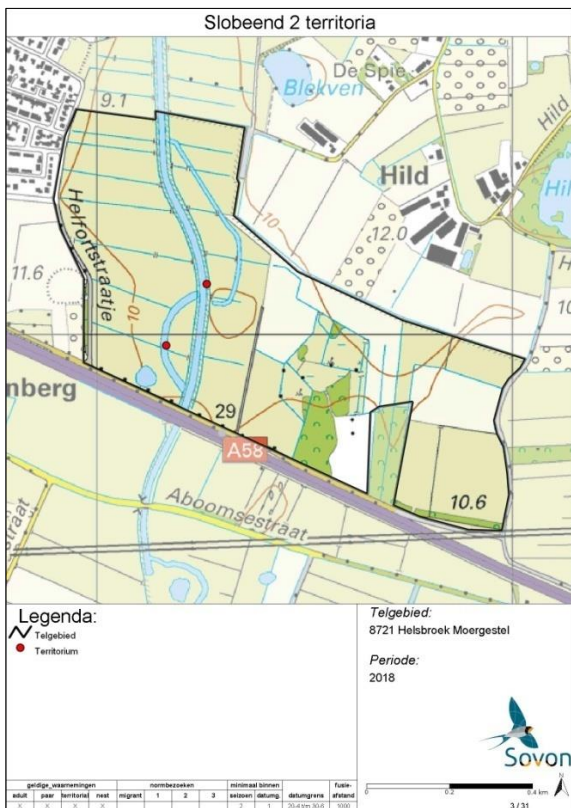
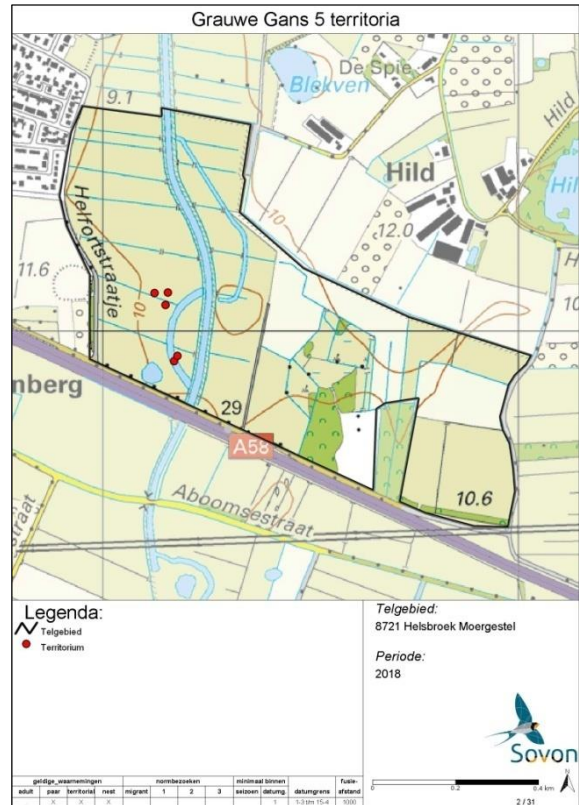
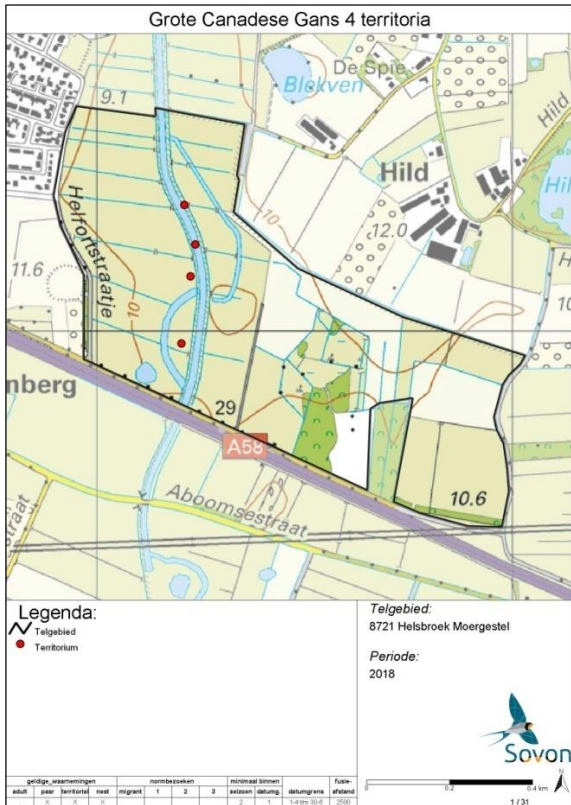
Bijlage 1 Verspreidingskaarten broedvogels Helsbroek

Geïnterviewd door: Ben Akkermans, Marijke Bom, Hetty Bosman, Mieke van der Does

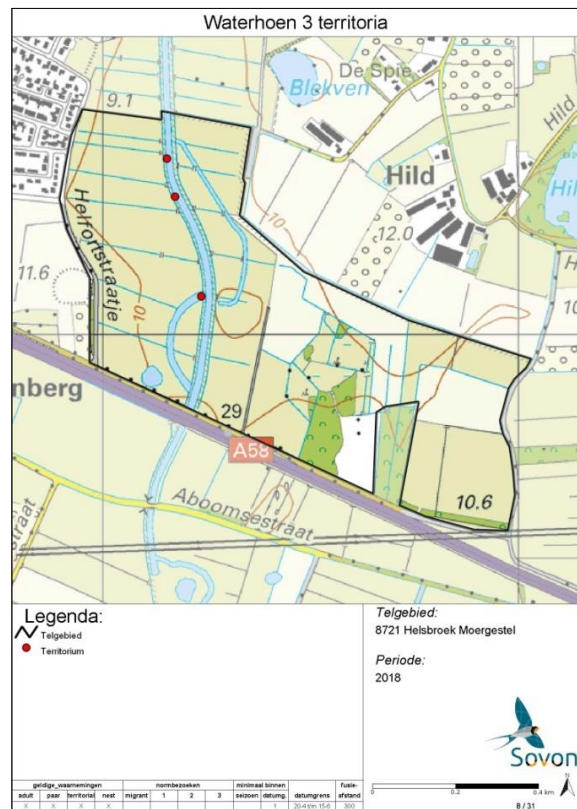
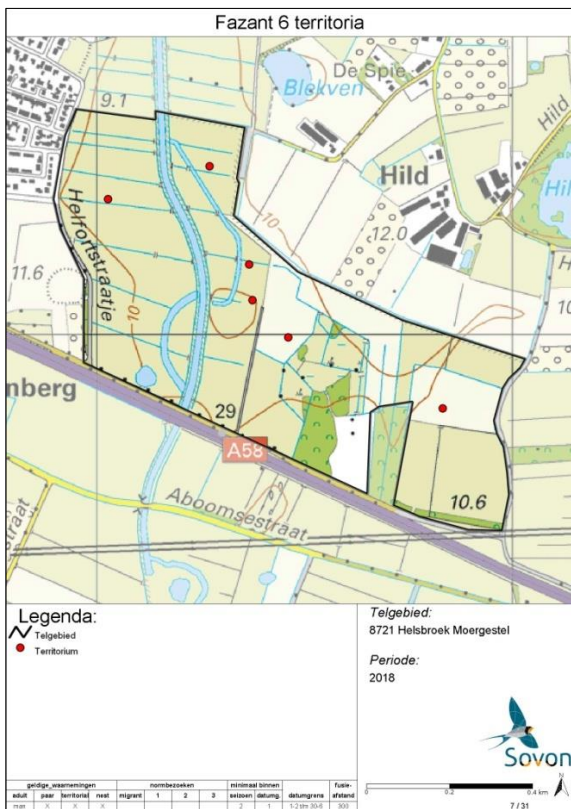
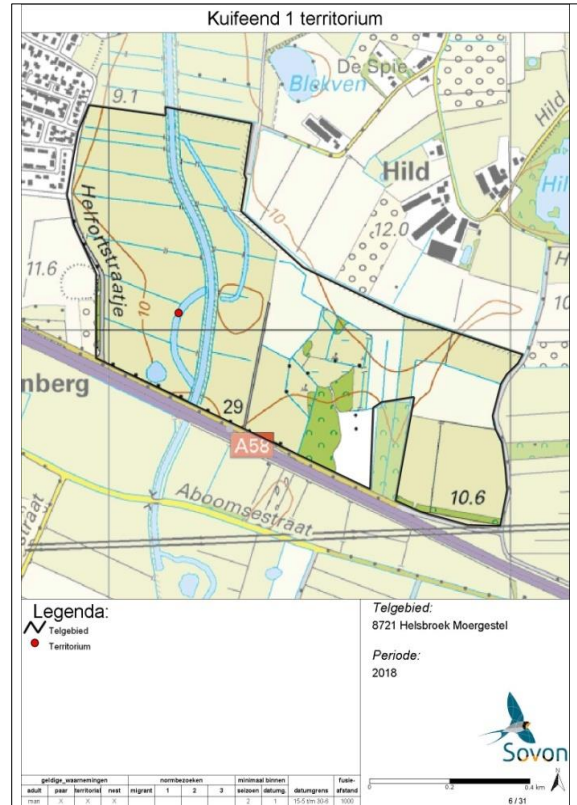
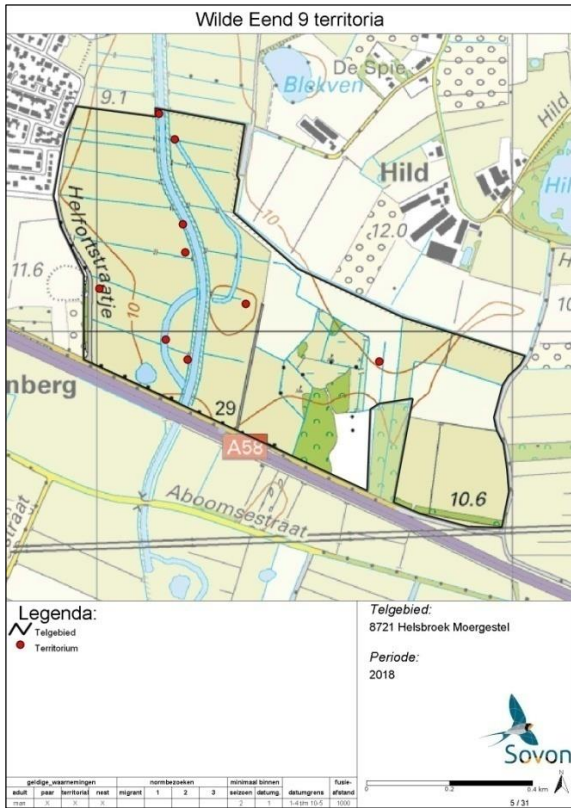

In het hele onderzoeksgebied De Hilver stabiliseerde het aantal territoria Blauwborst zich op 52

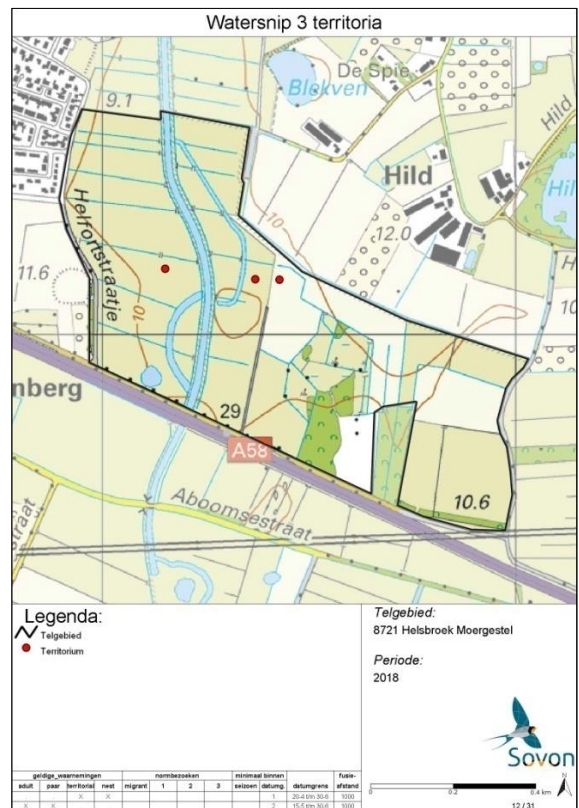
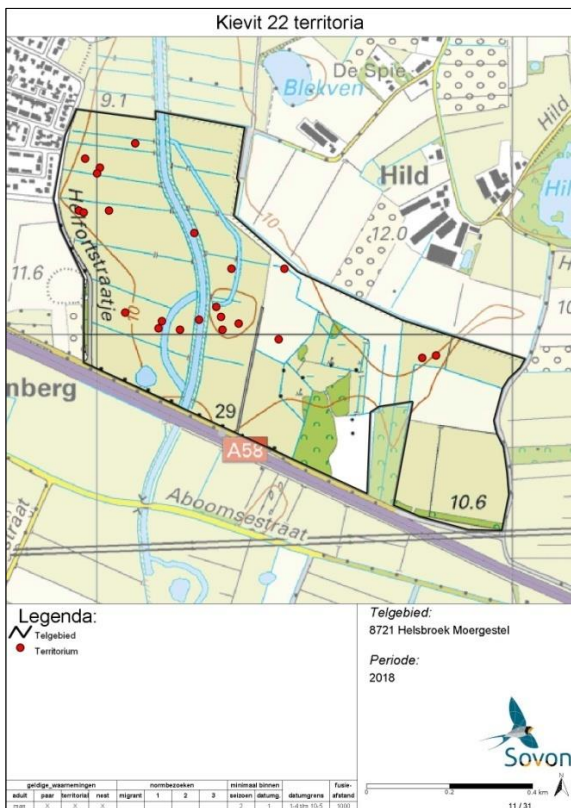
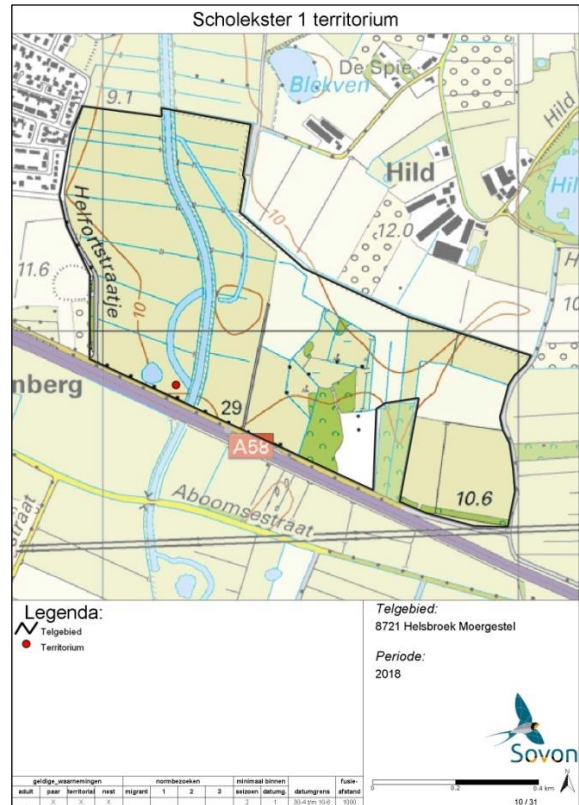
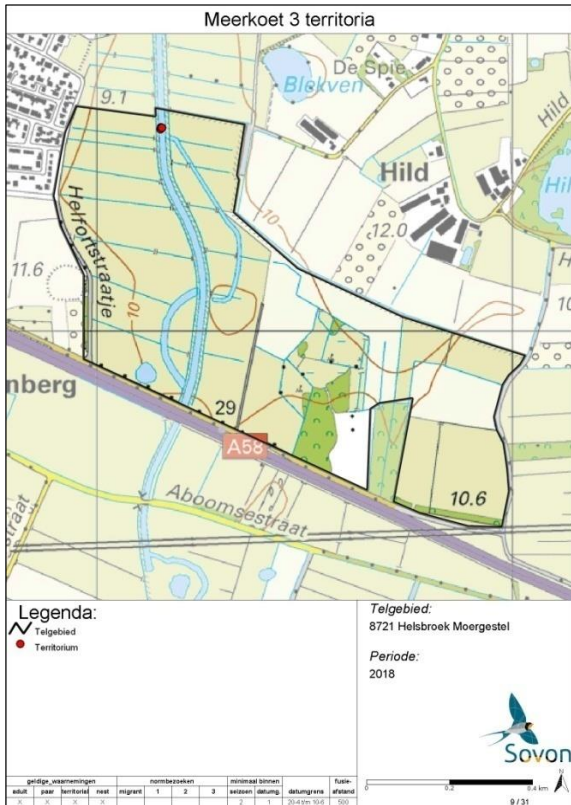
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

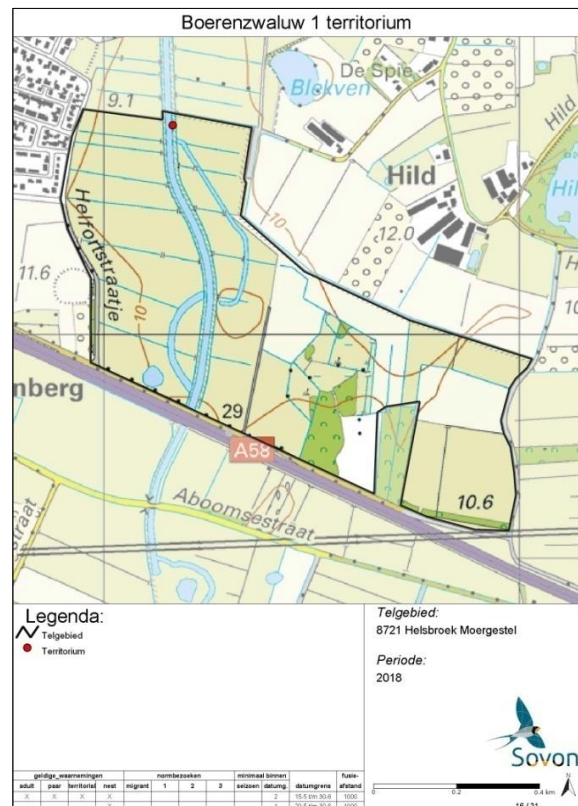
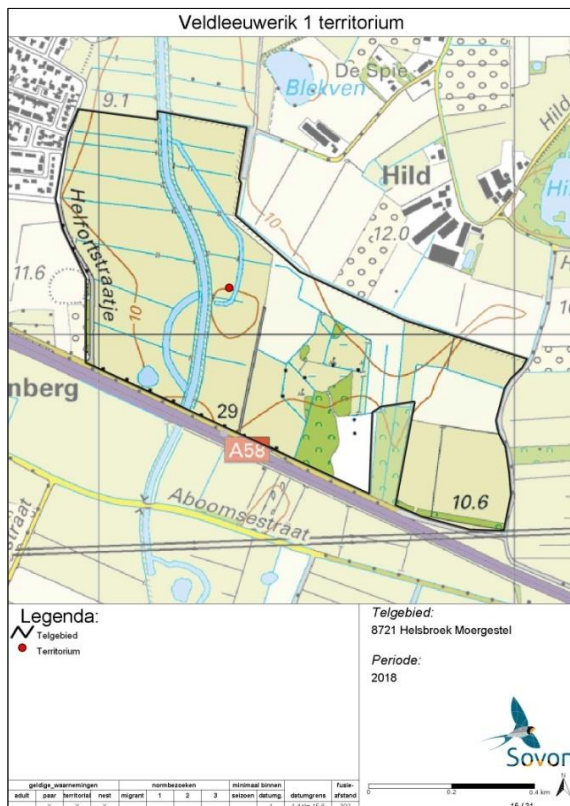
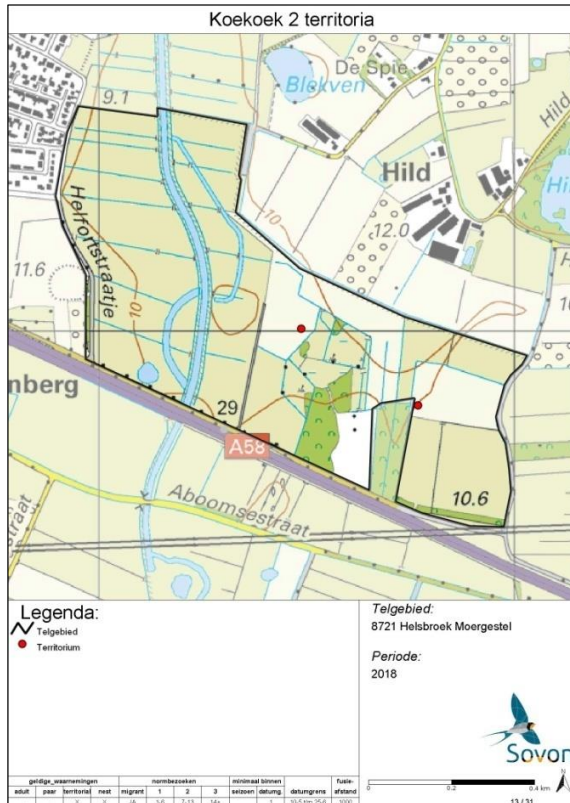
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

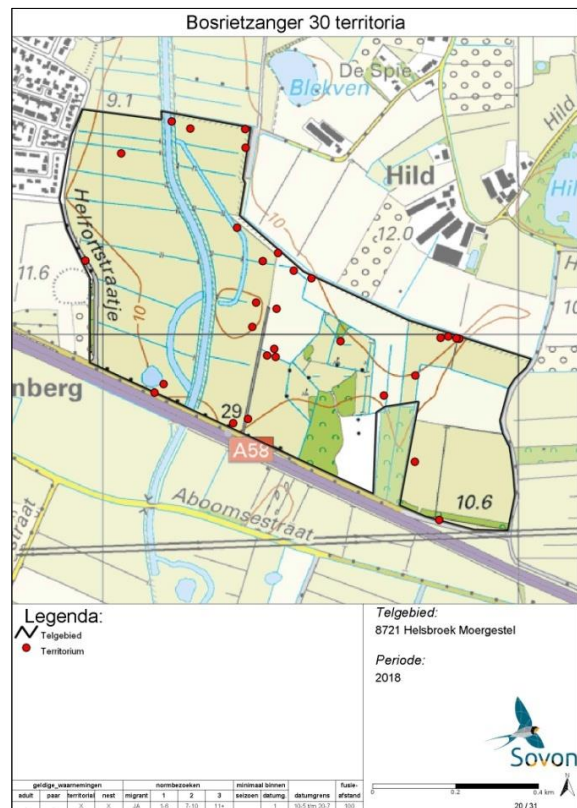
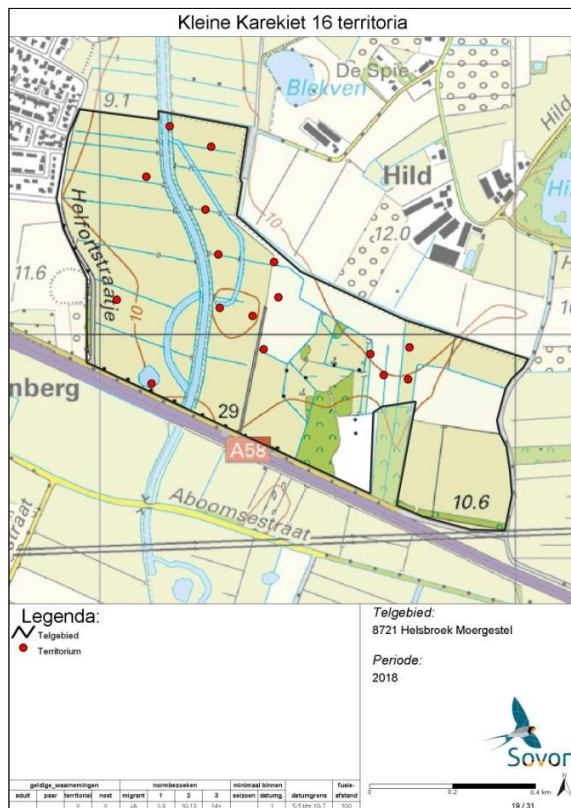
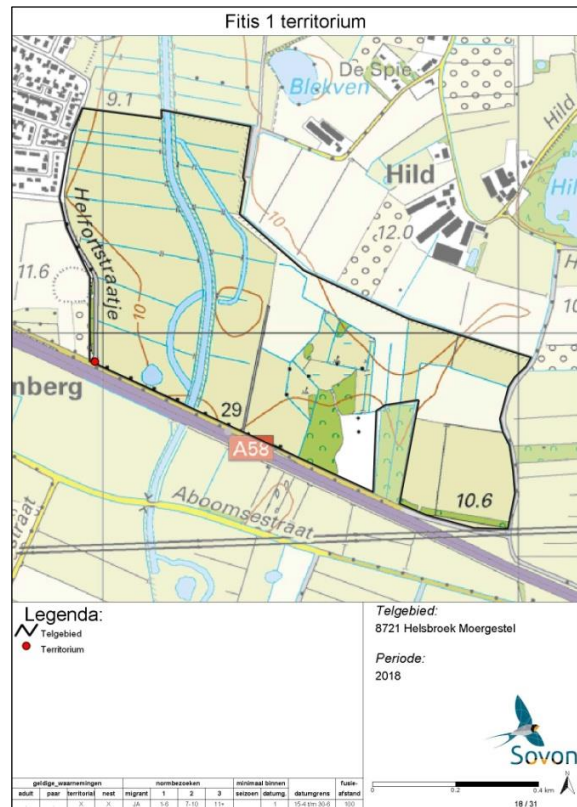
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

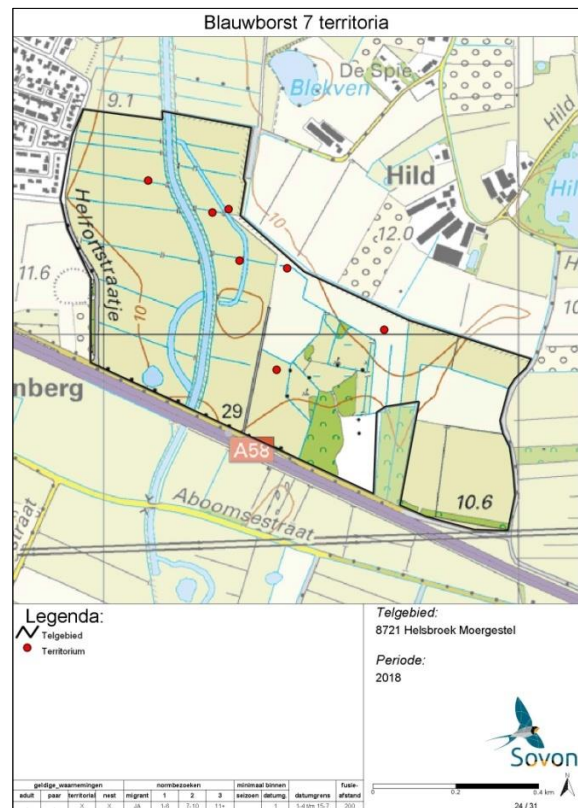
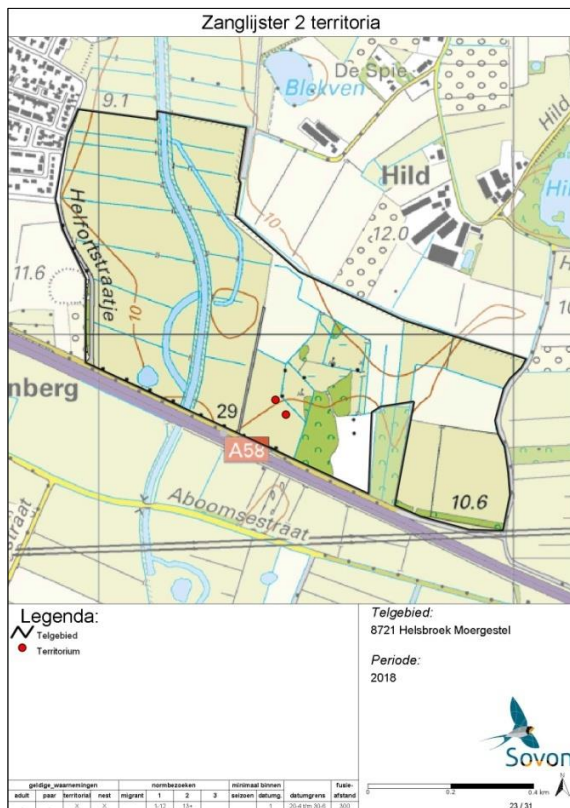
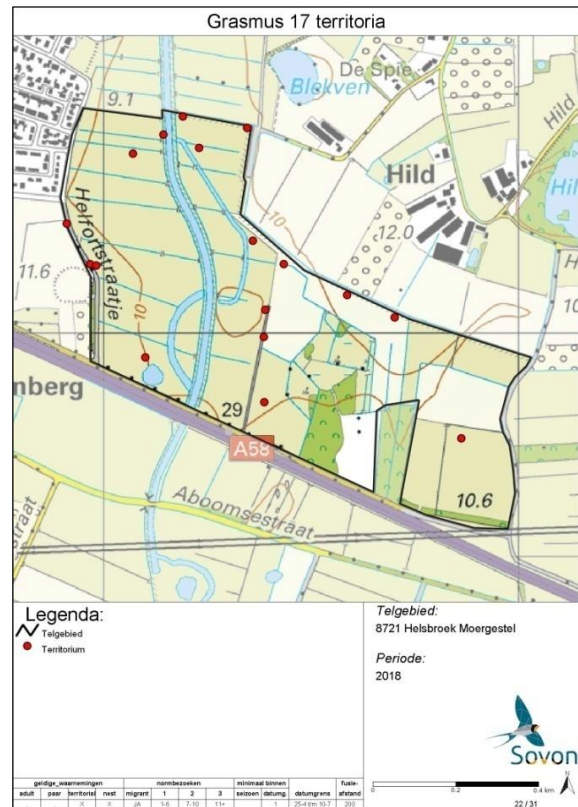
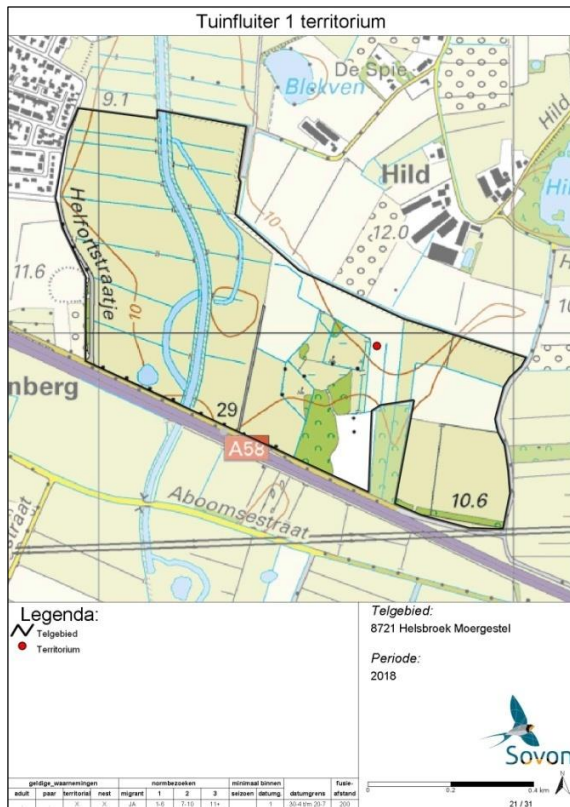
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

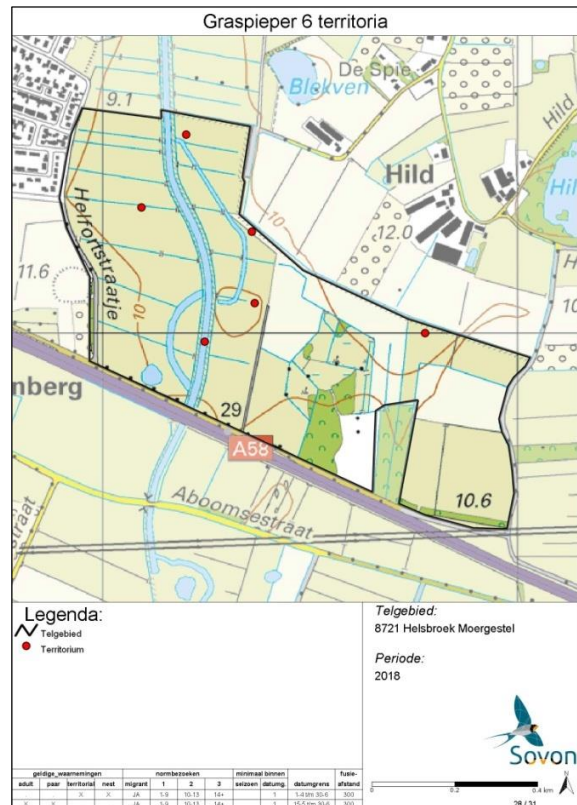
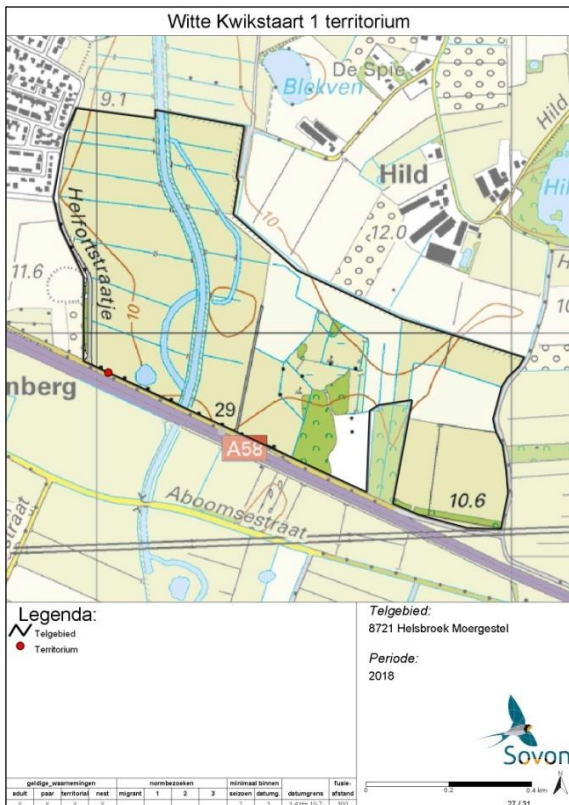
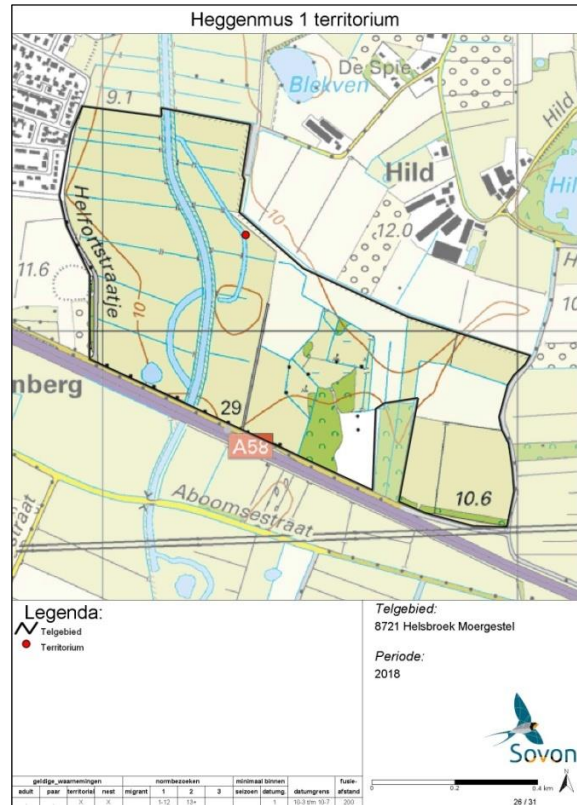
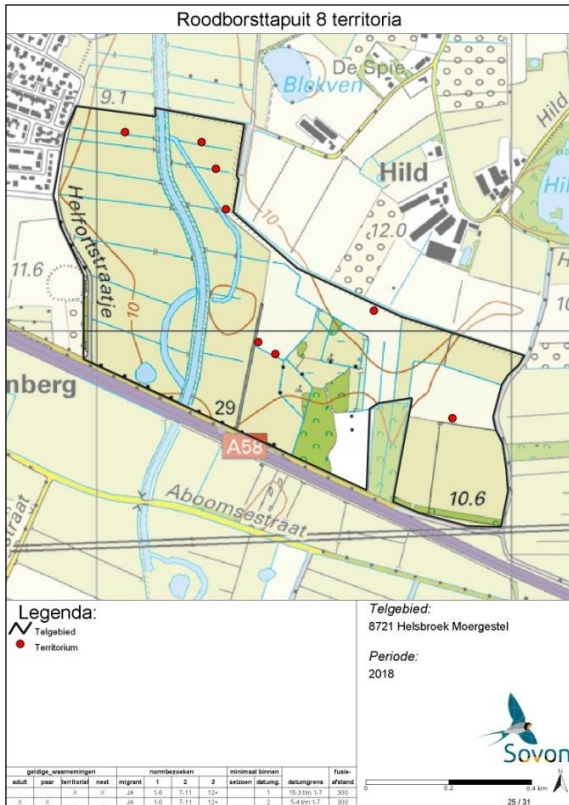
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

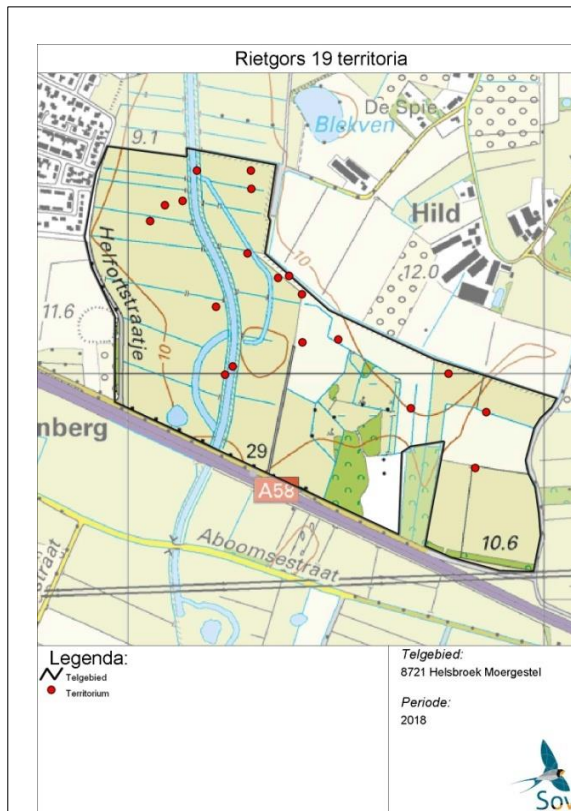
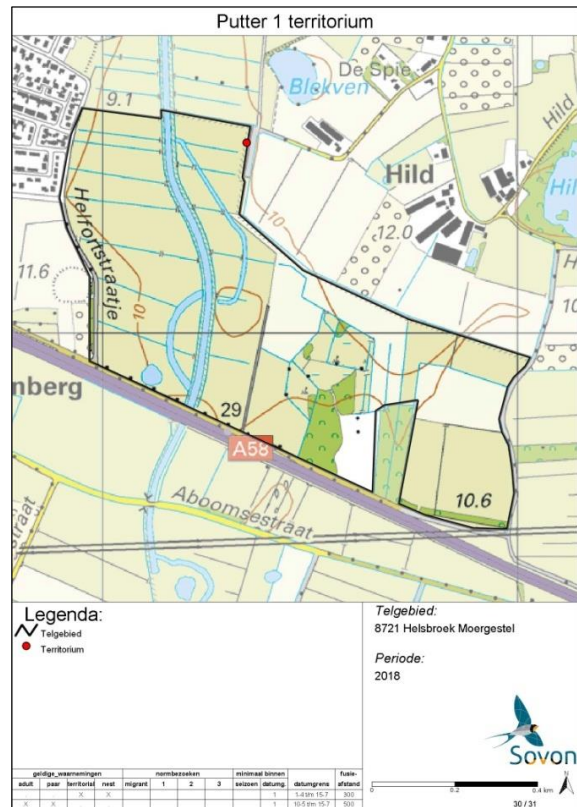
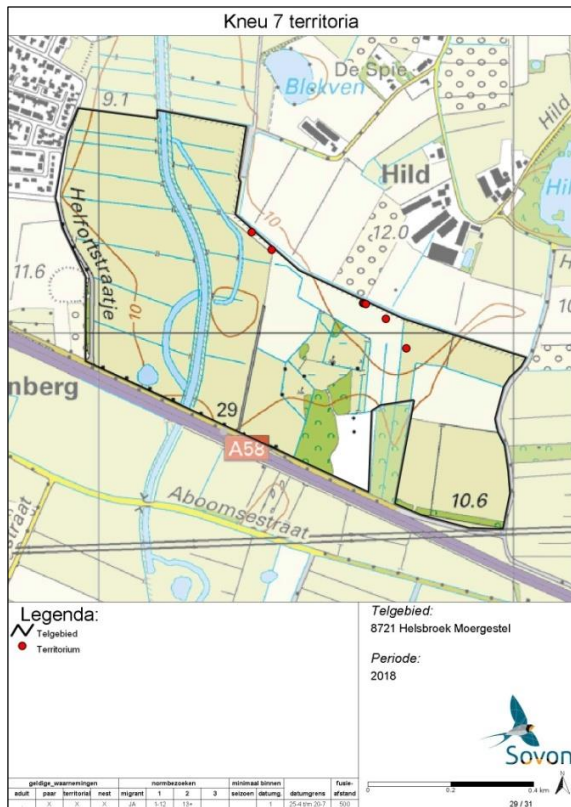
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

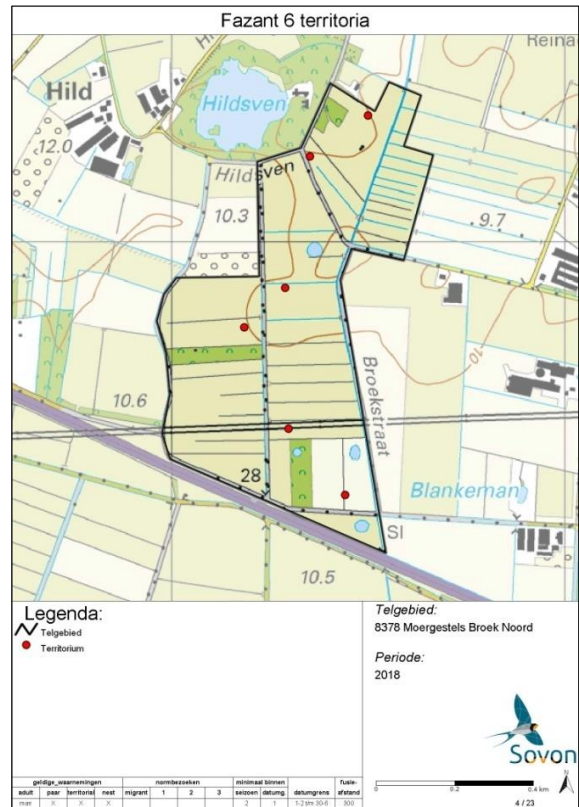
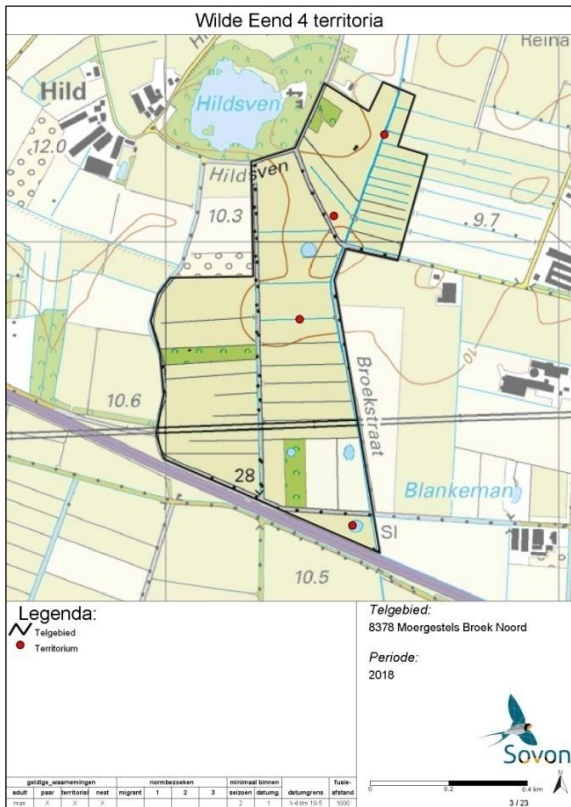
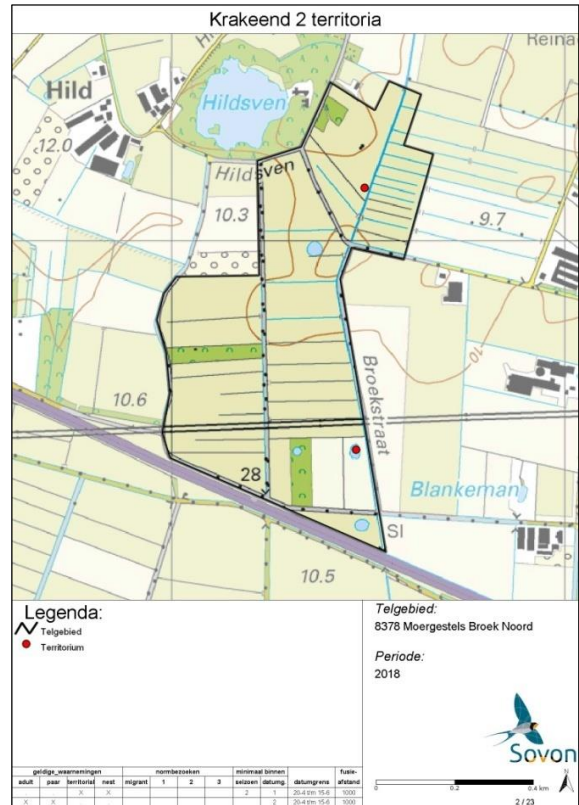
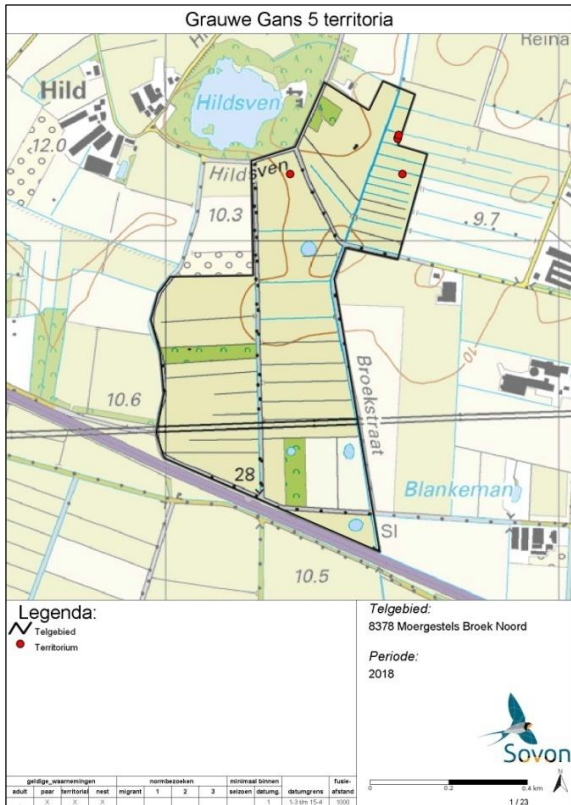
Bijlage 2 Verspreidingskaarten broedvogels Moergestels Broek noord

Geïnterviewd door: Ben Akkermans, Marijke Bom, Hetty Bosman, Mieke van der Does

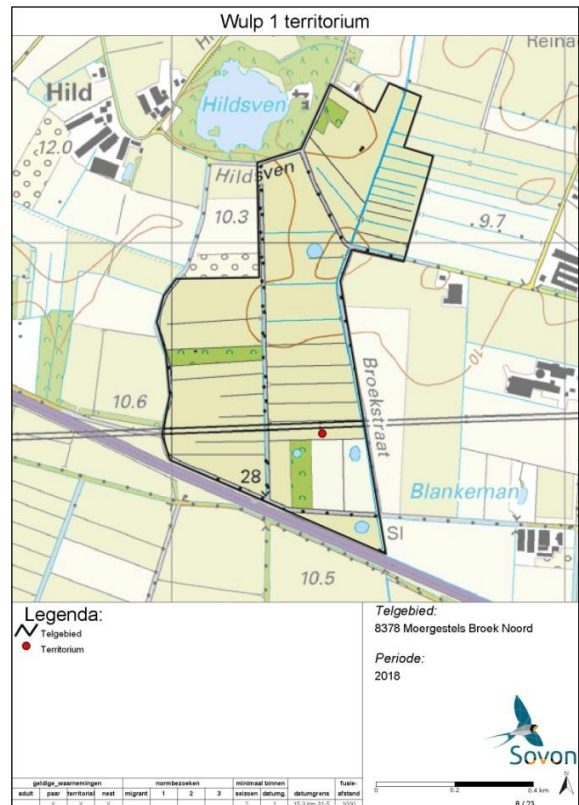
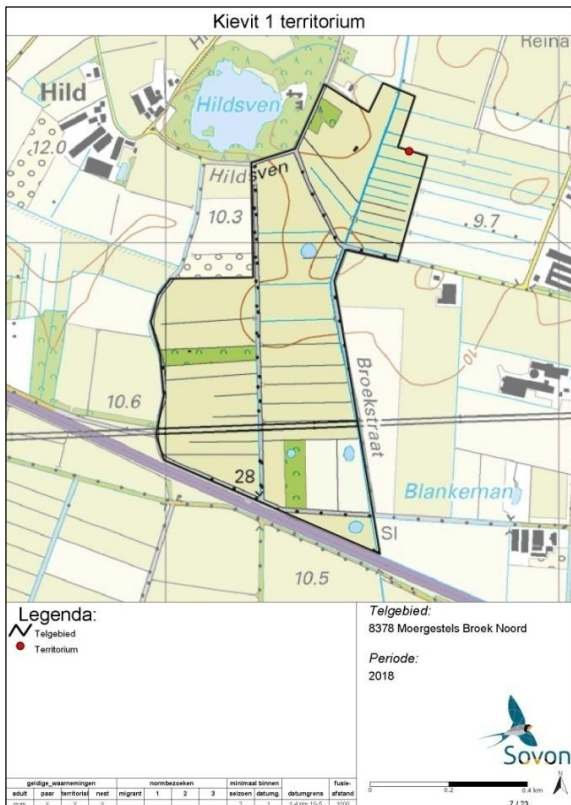
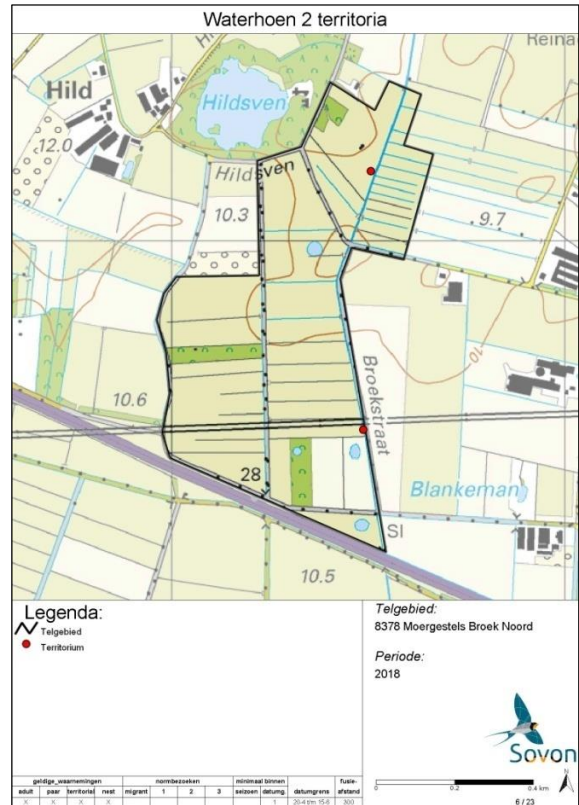
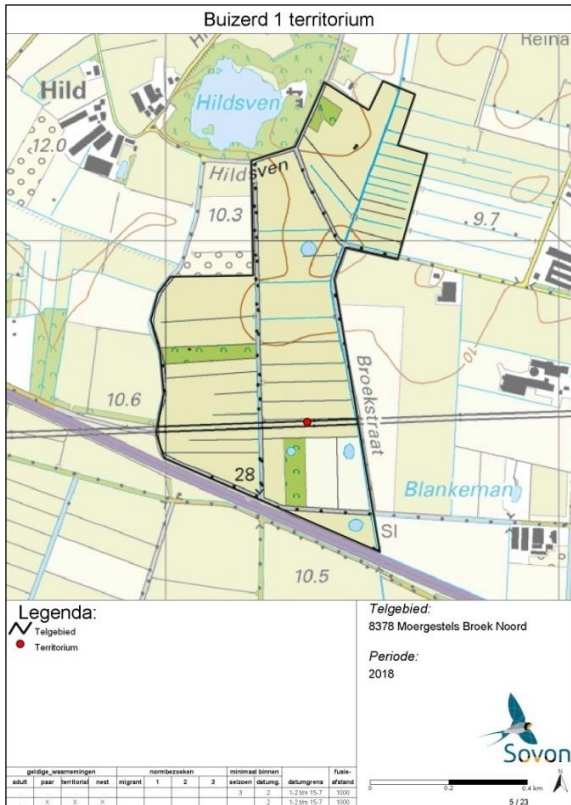

In april was er nog geen sprake van de droogte die later zo meedogenloos toesloeg

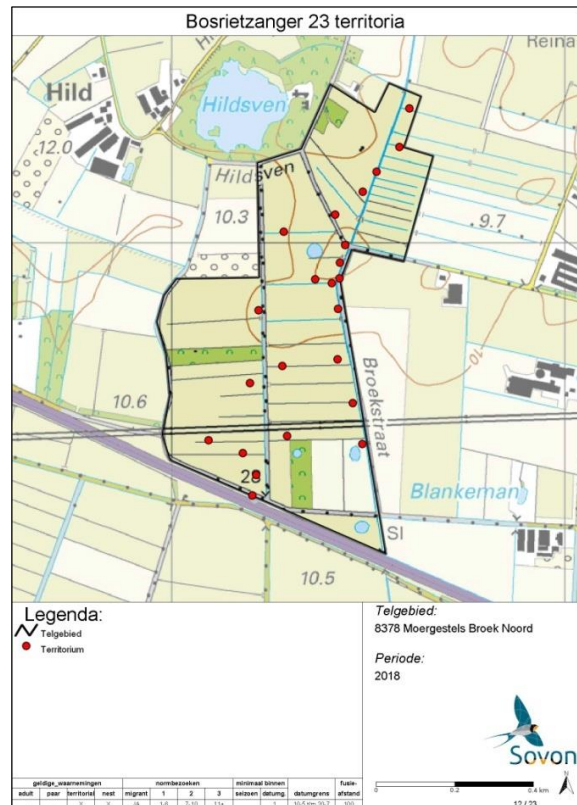
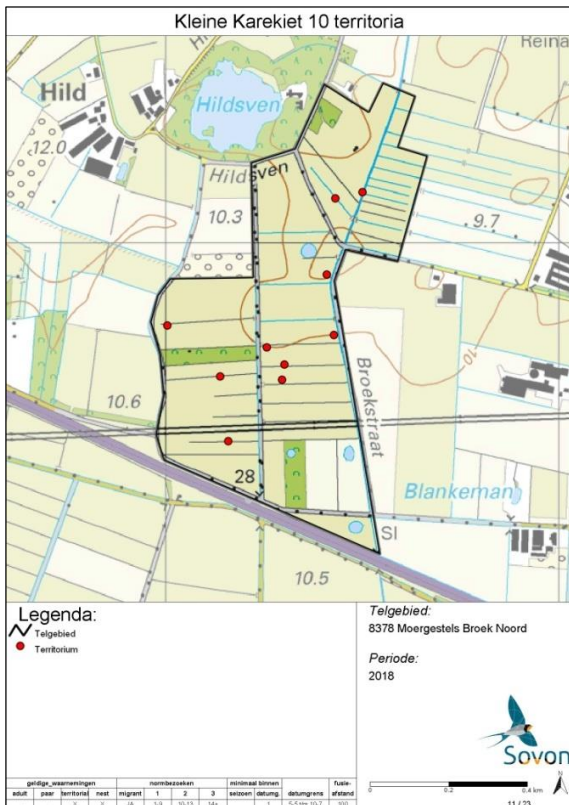
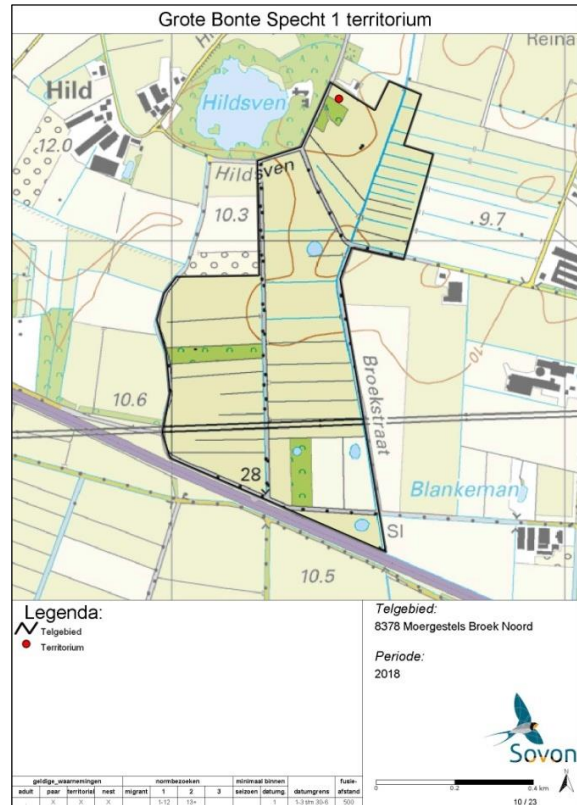
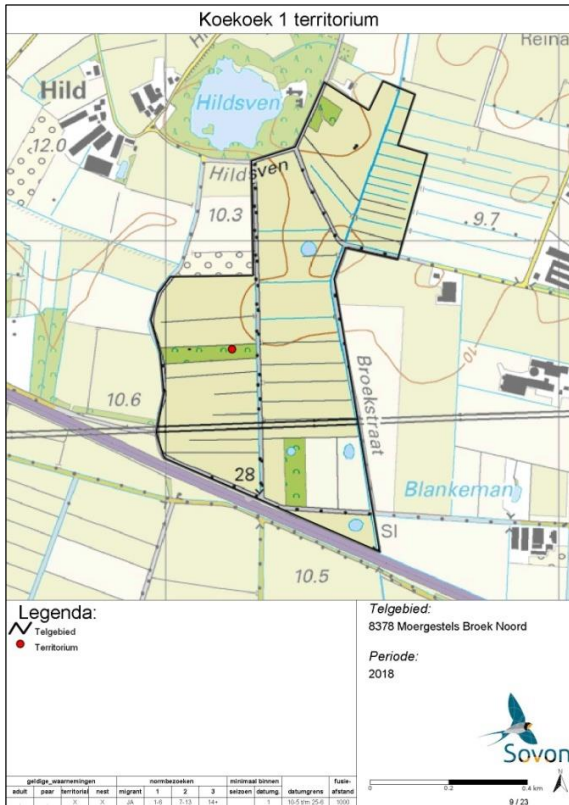
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

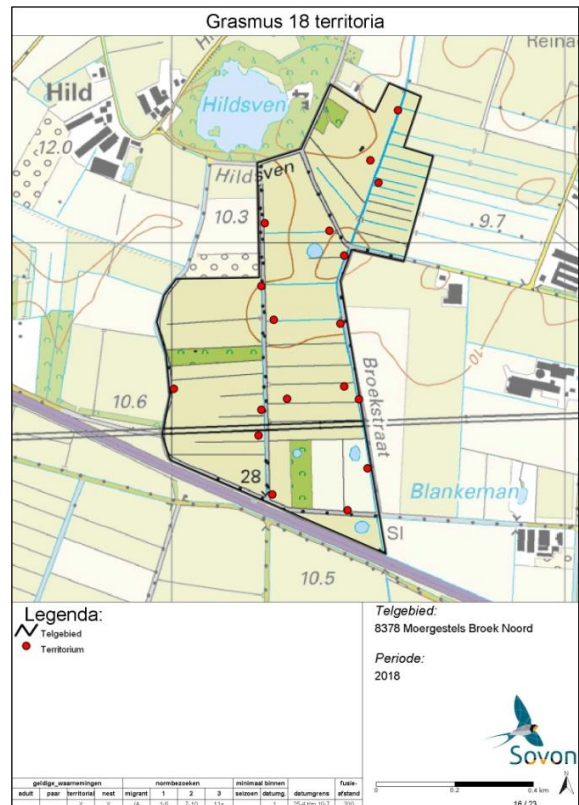
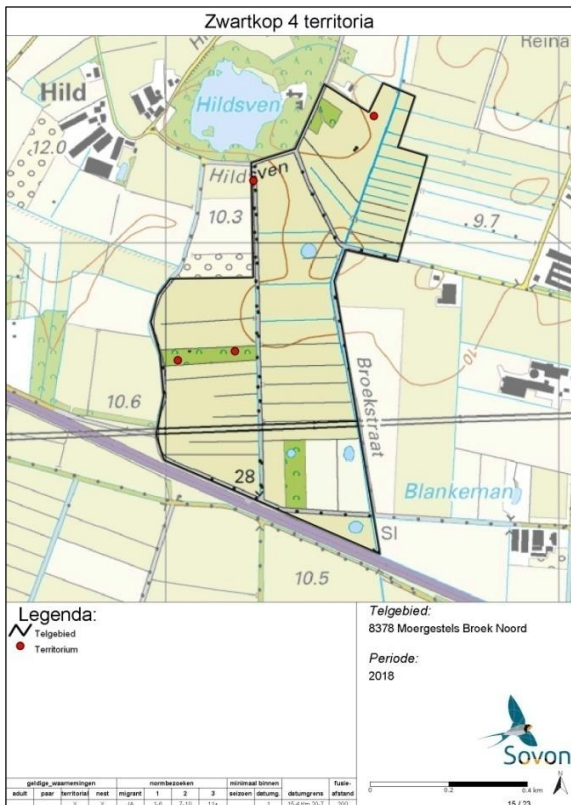
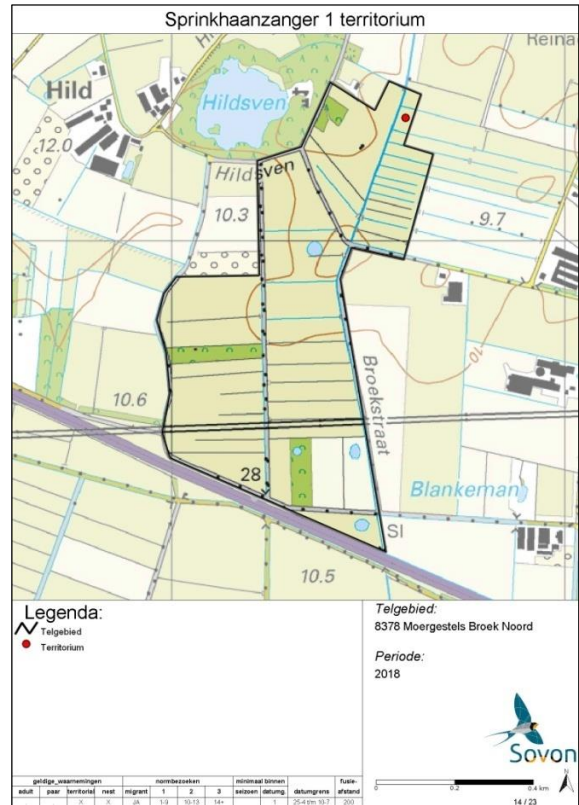
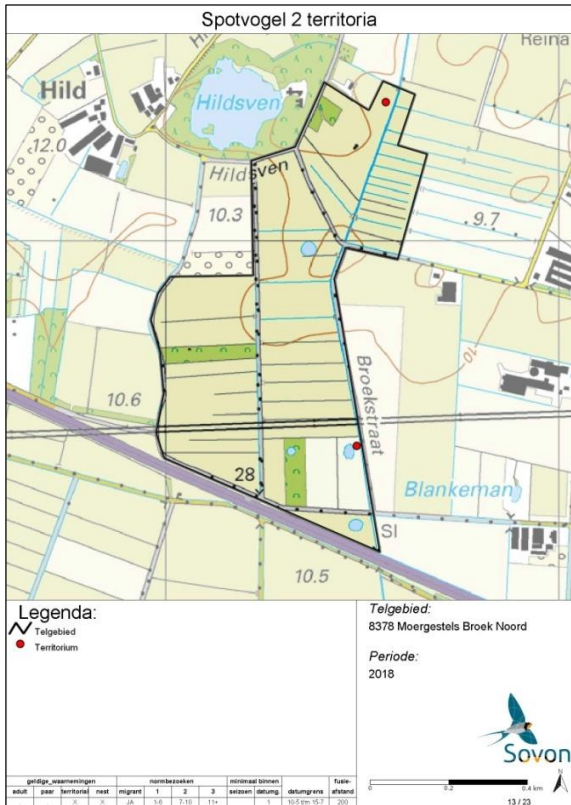
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

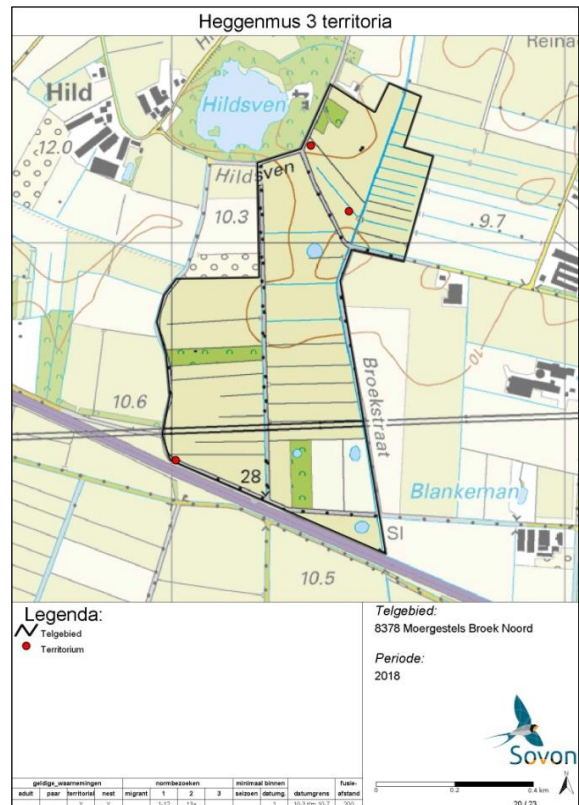
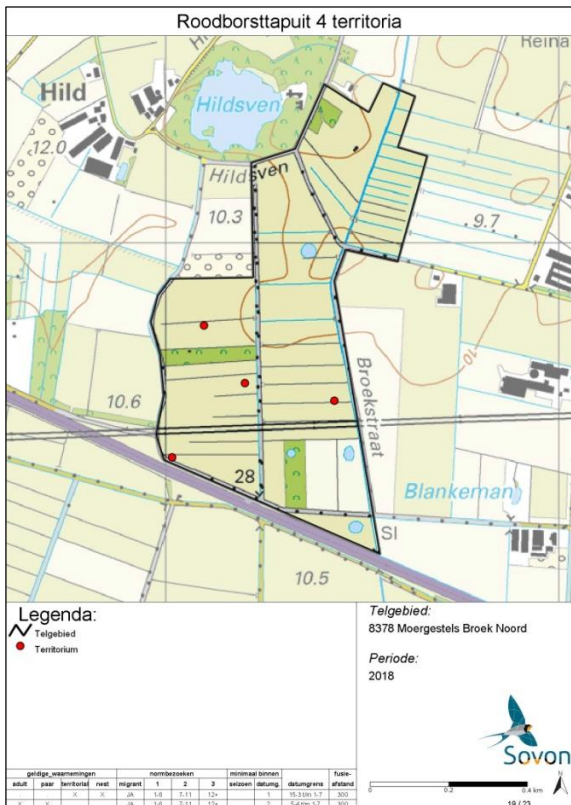
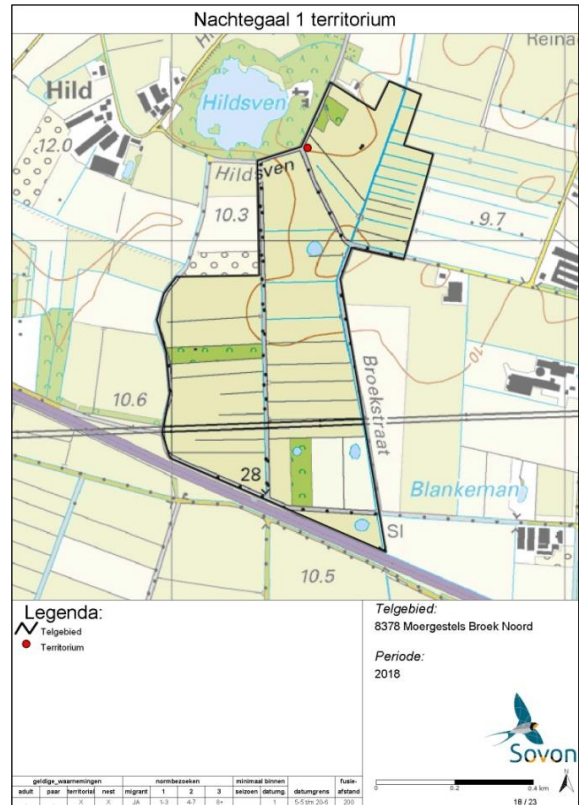
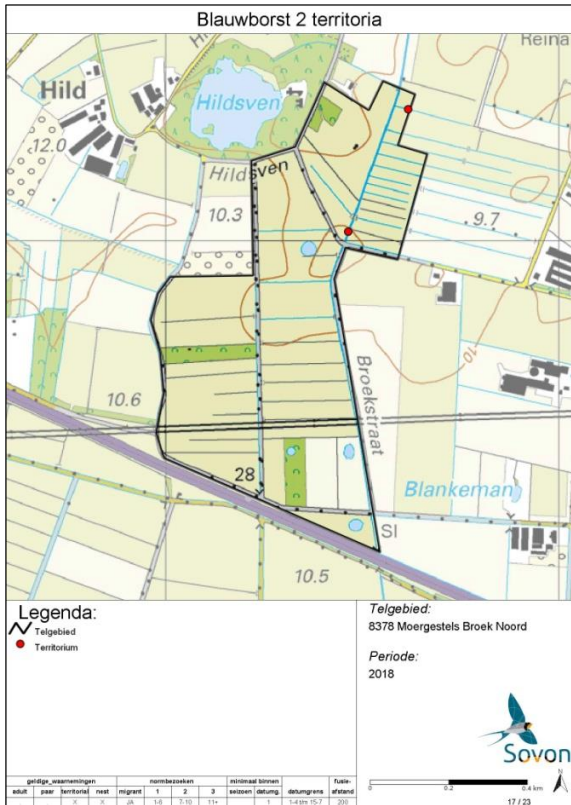
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

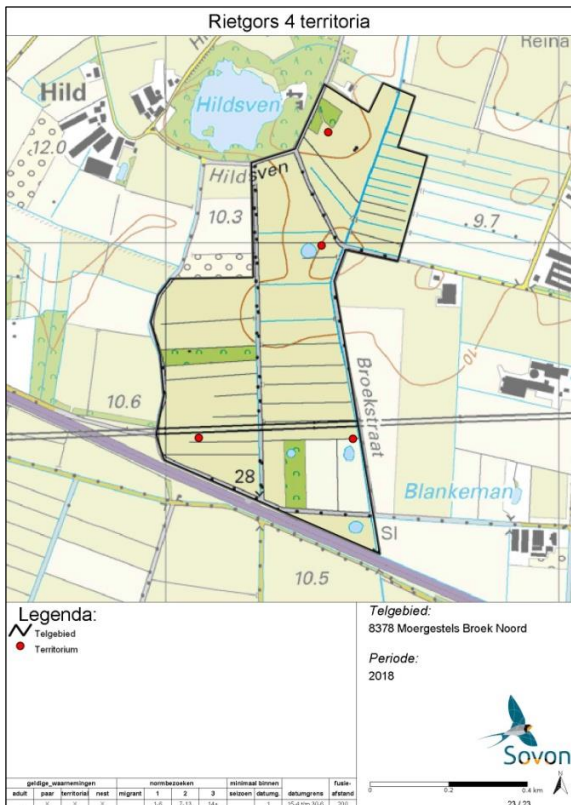
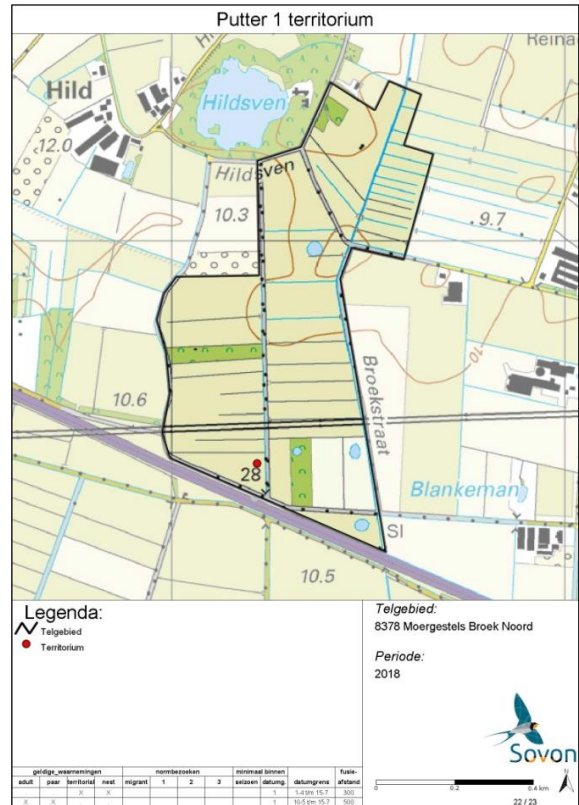
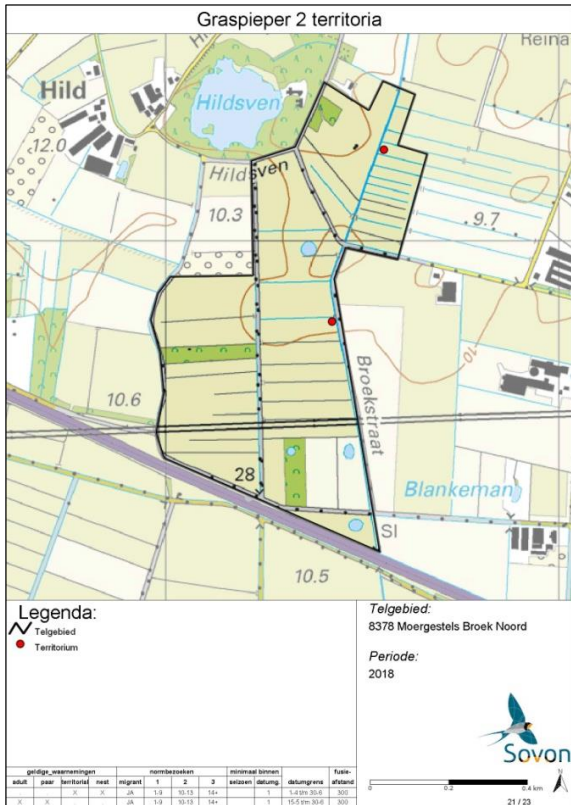
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

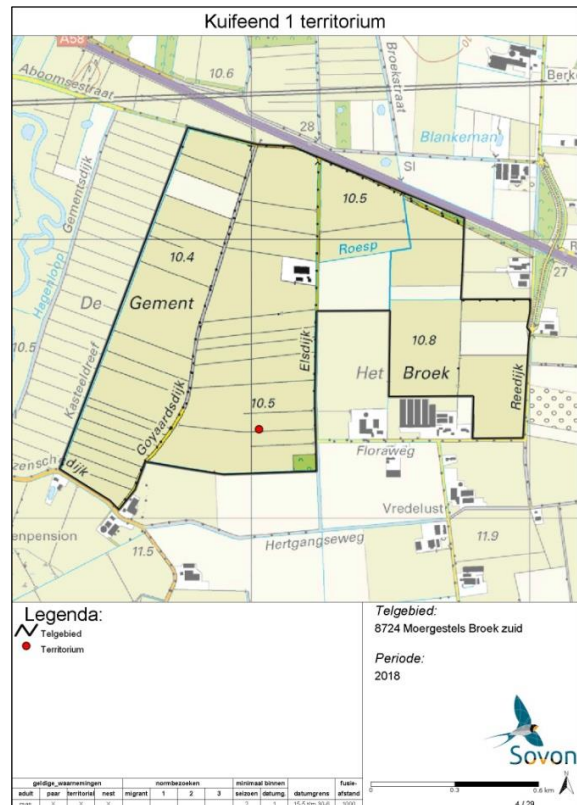
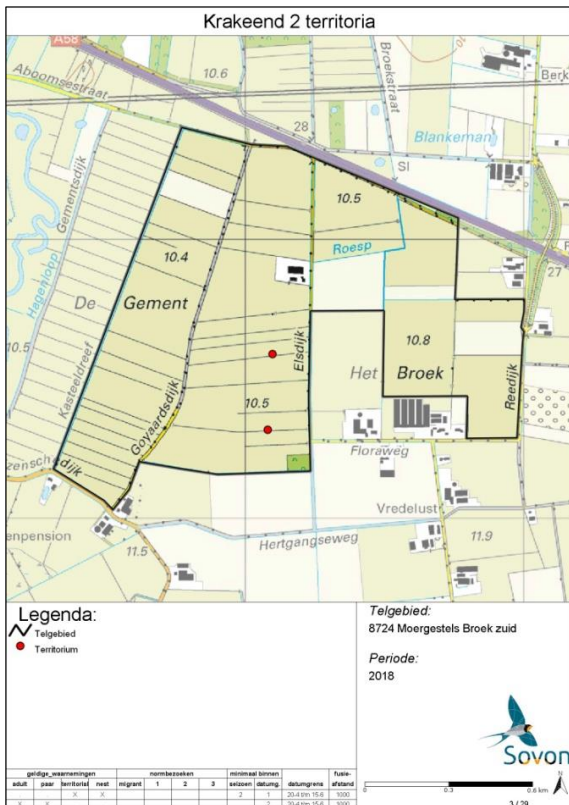
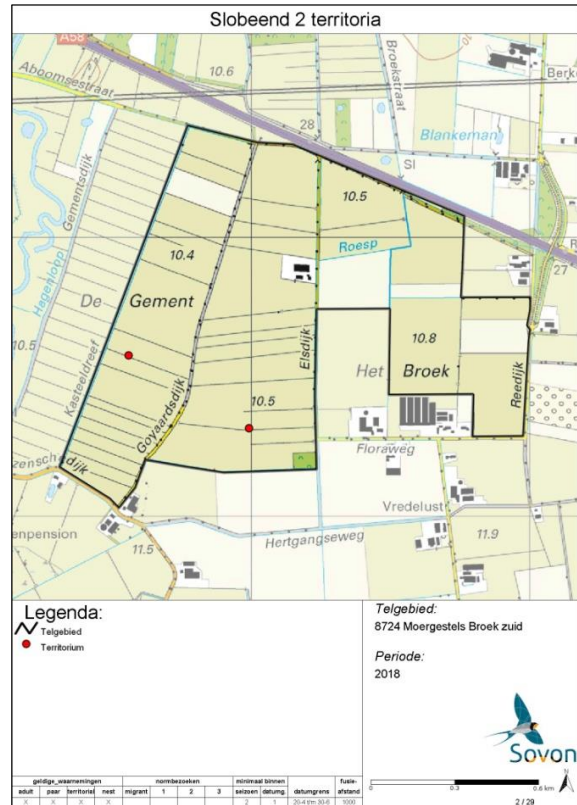
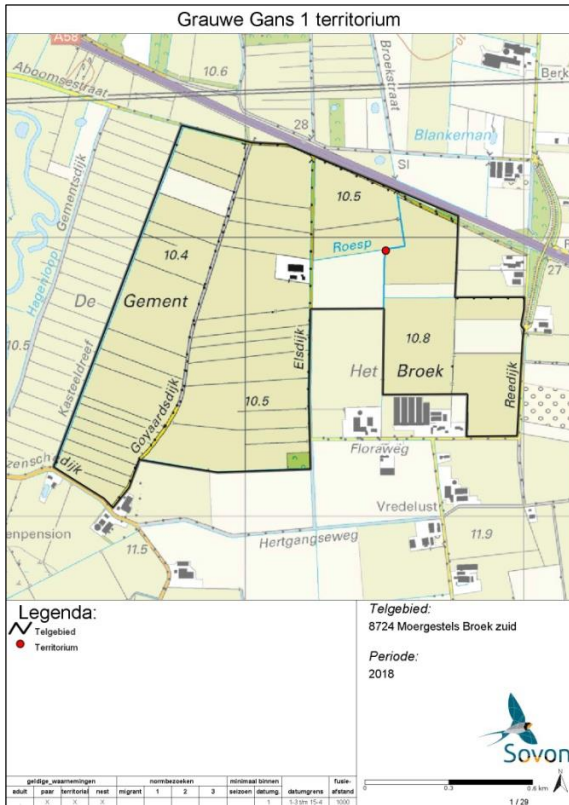
Bijlage 3 Verspreidingskaarten broedvogels Moergestels Broek zuid (inclusief Moergestelse Gement oost)

Geïnterviewd door: Peer Busink

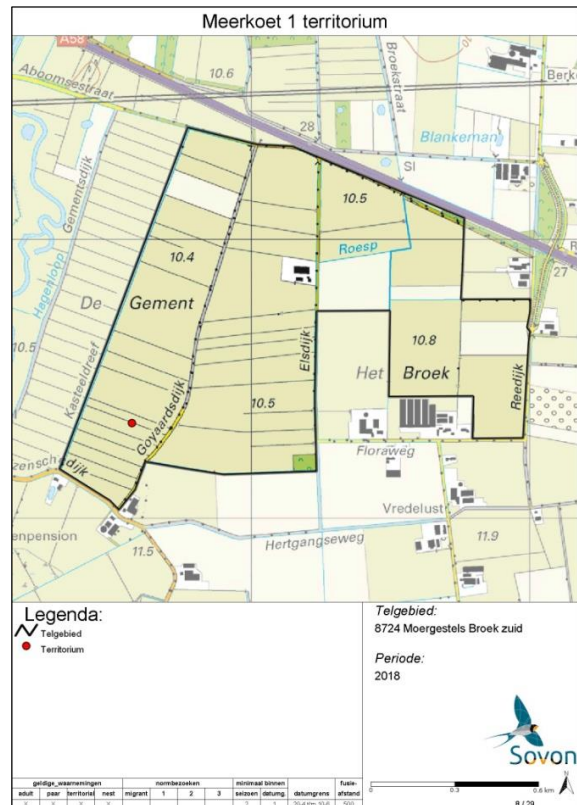
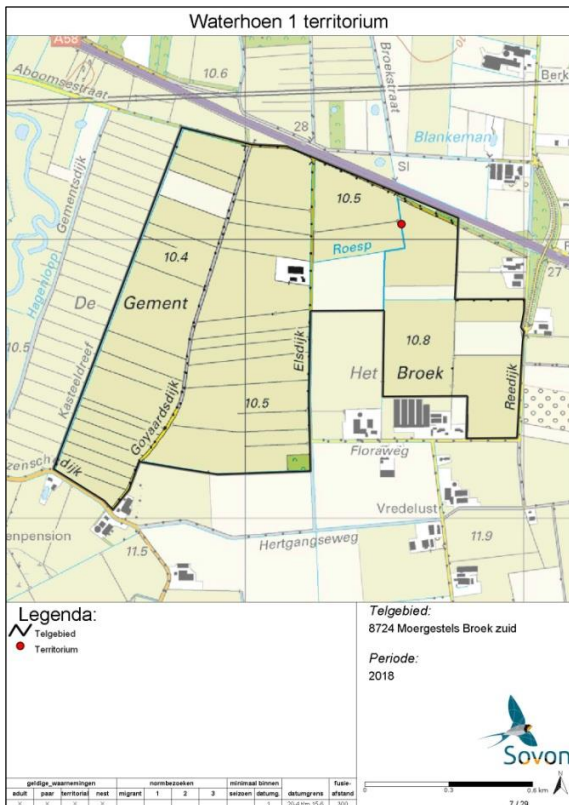
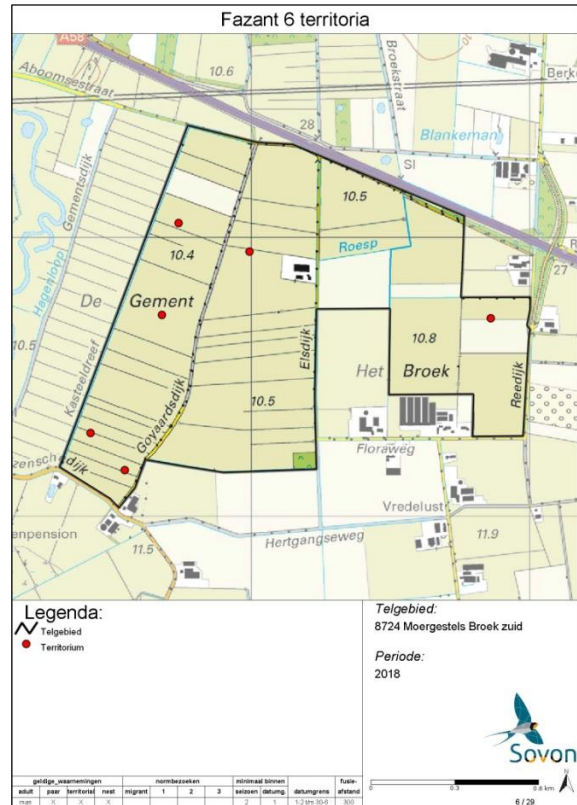
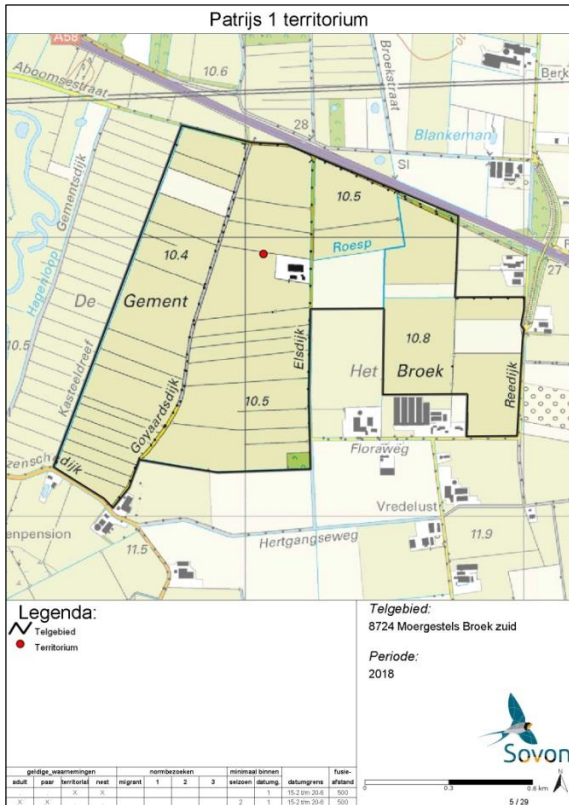

De weidevogelgraslanden worden tijdens het broedseizoen kruidrijke velden waarin vooral sprinkhanen (stapelvoedsel voor de grauwe klauwier) hun habitat hebben

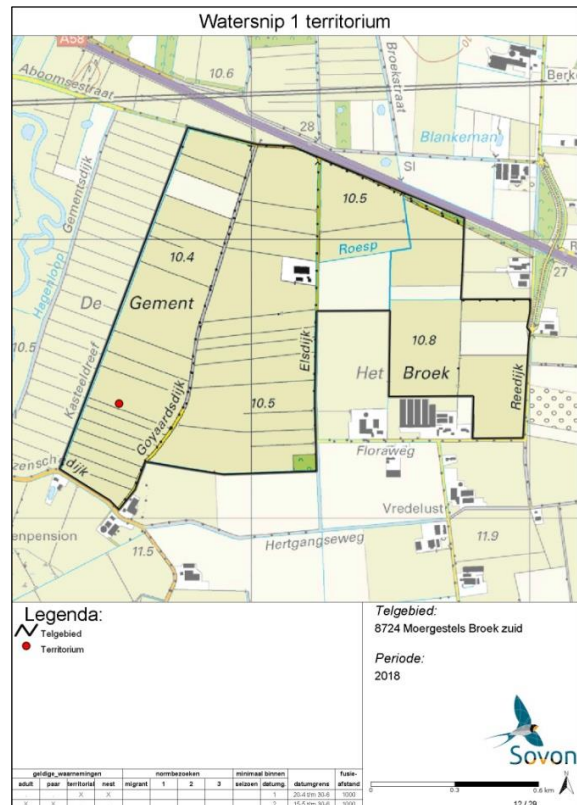
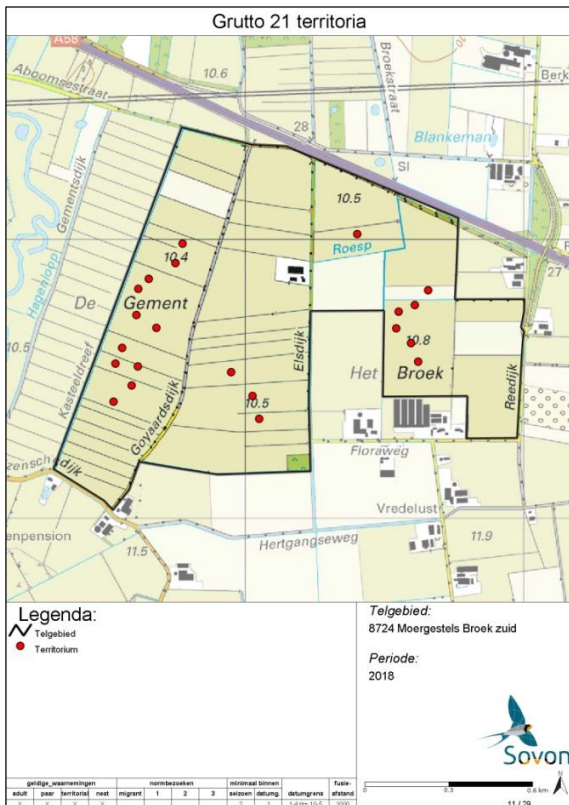
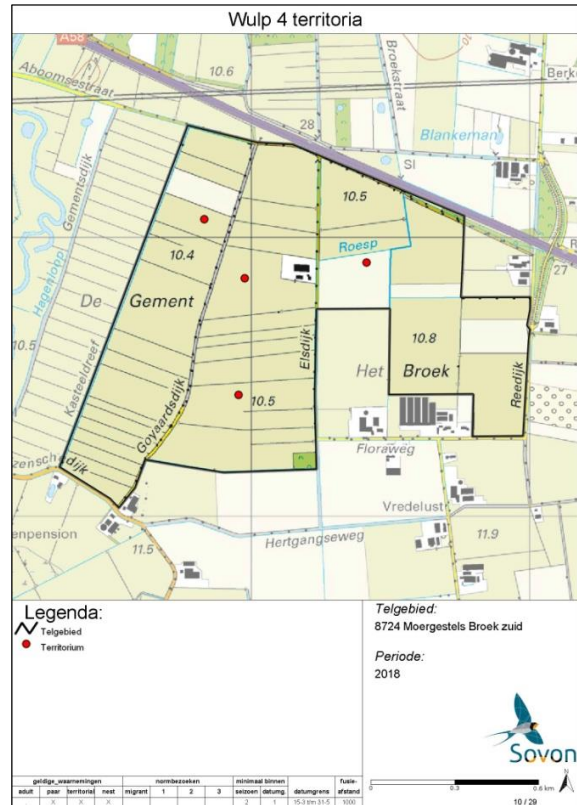
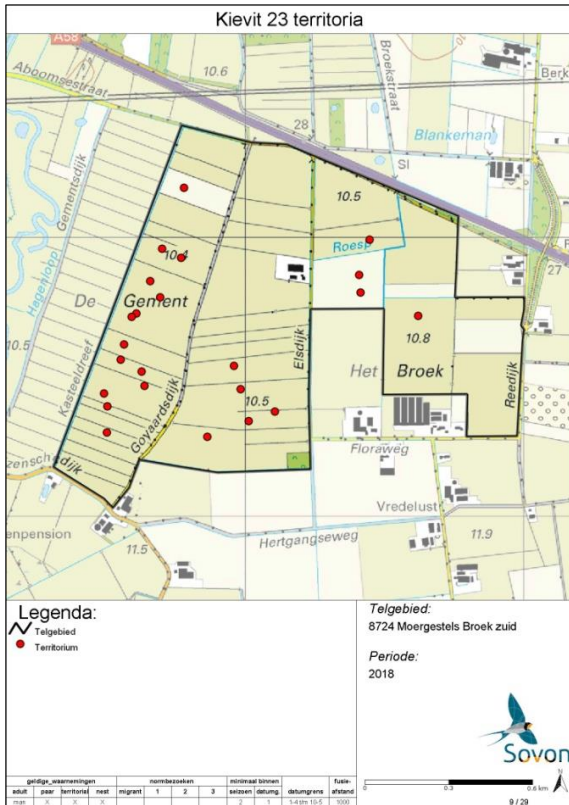
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

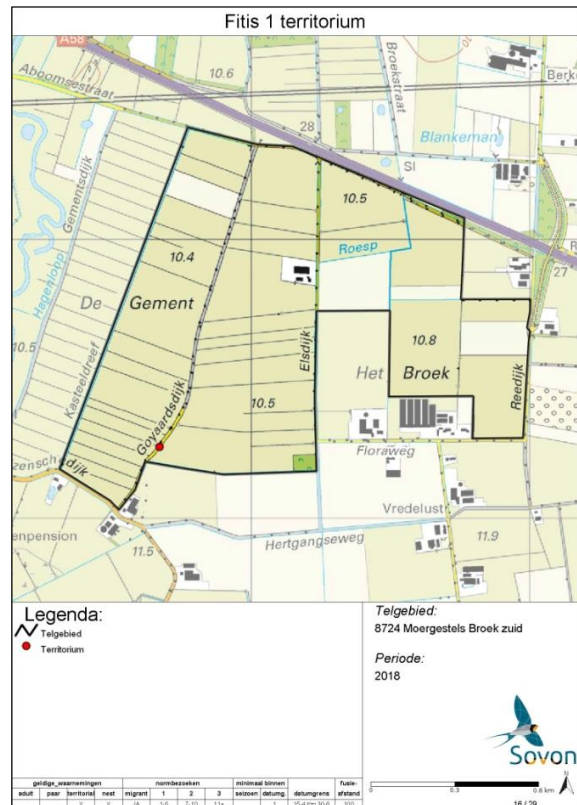
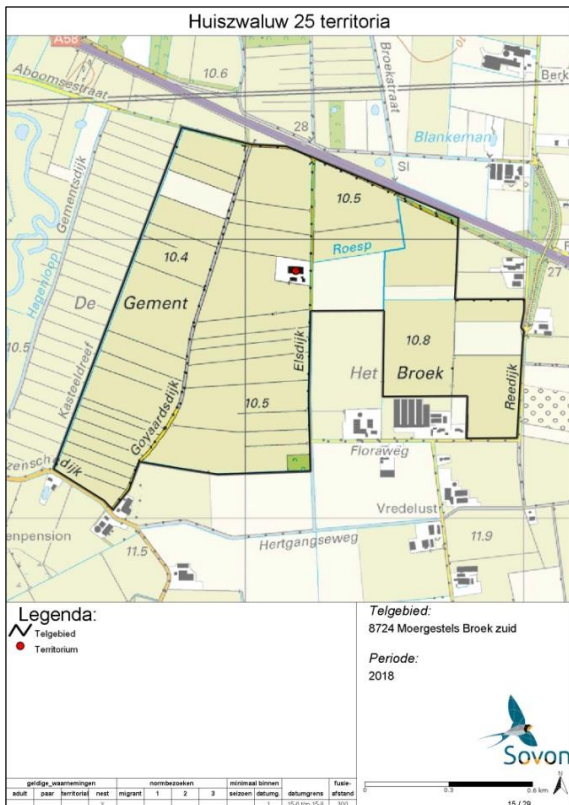
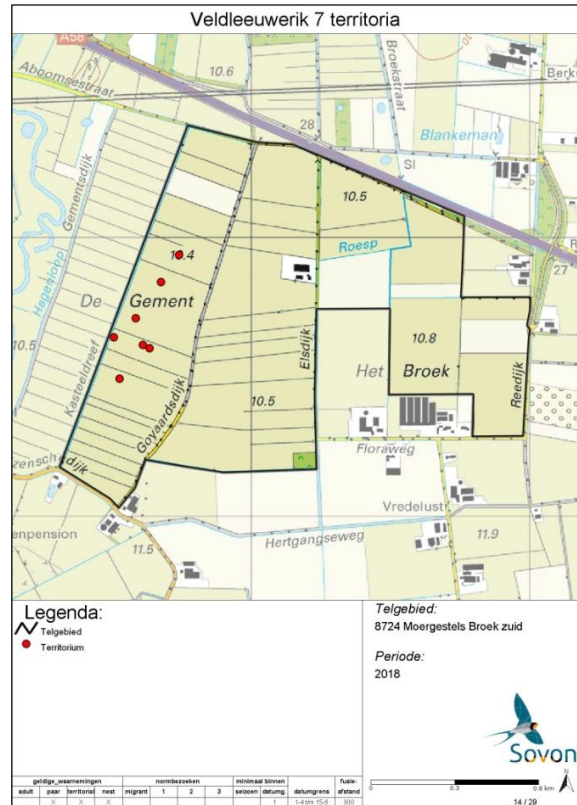
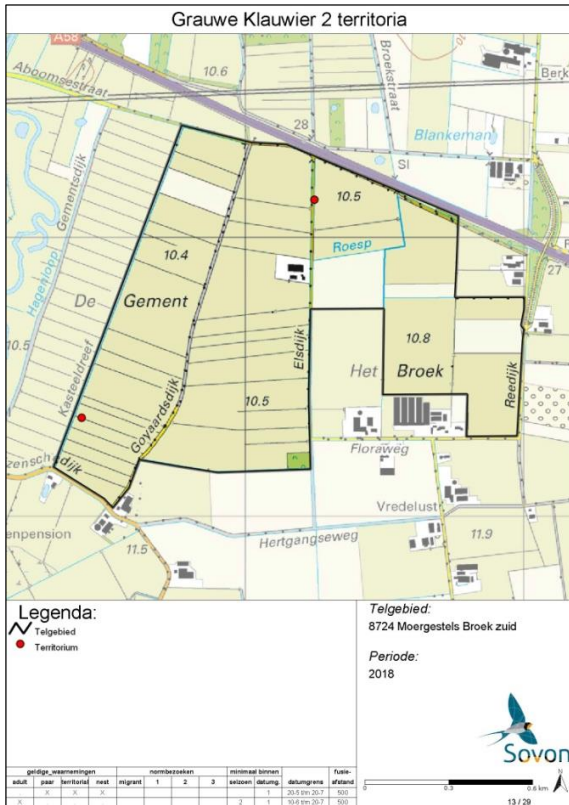
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

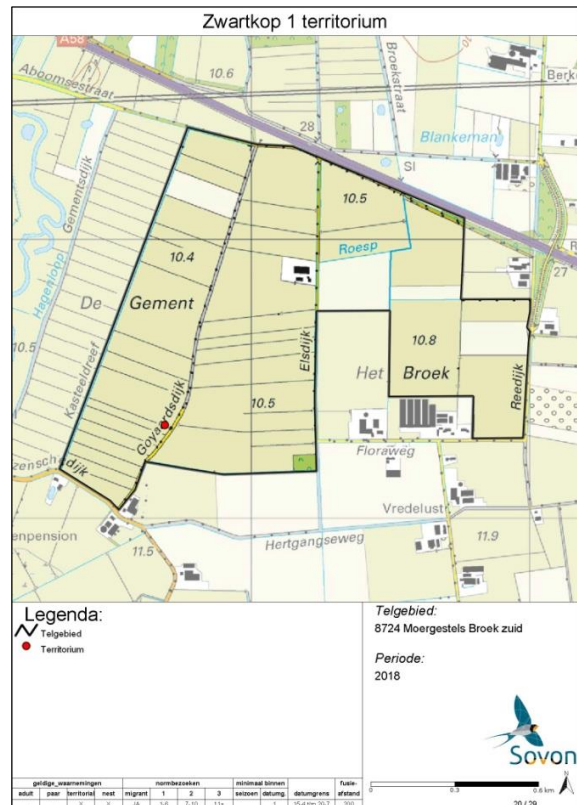
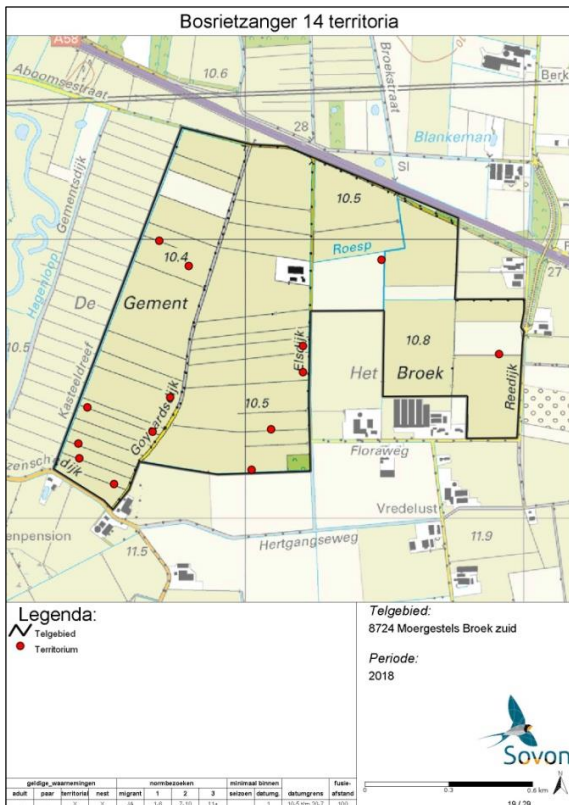
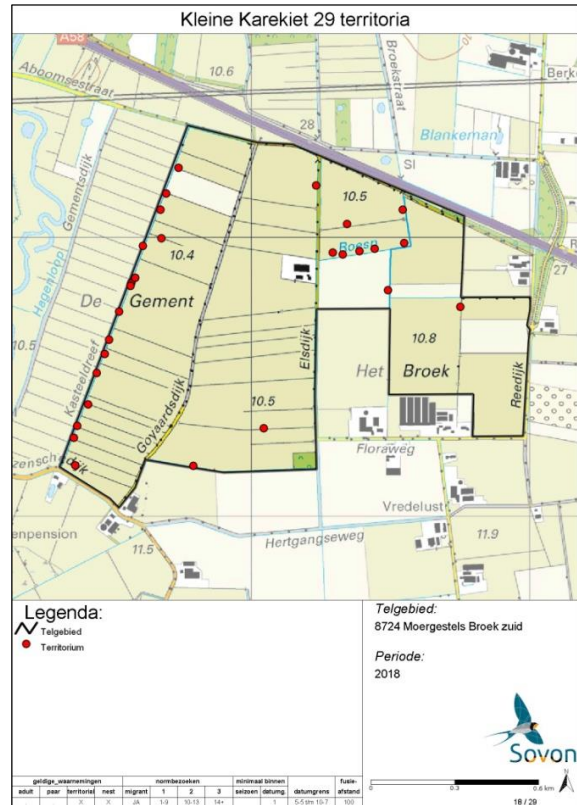
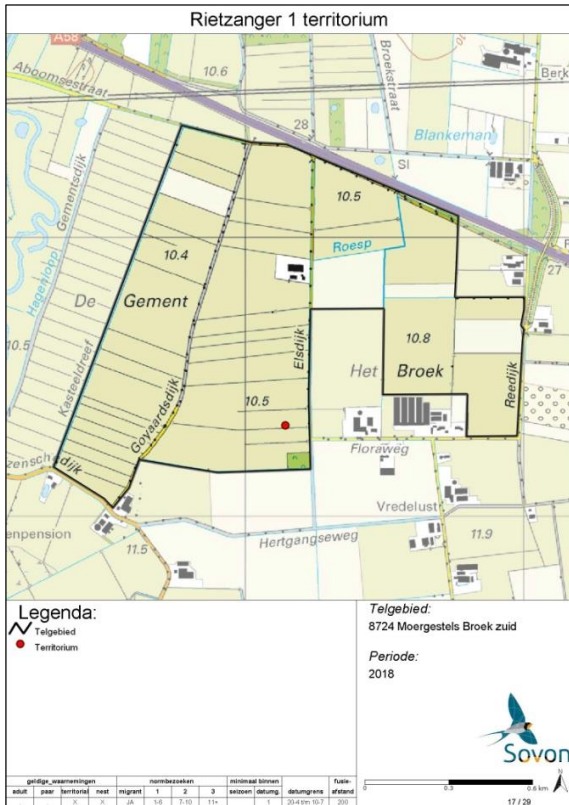
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

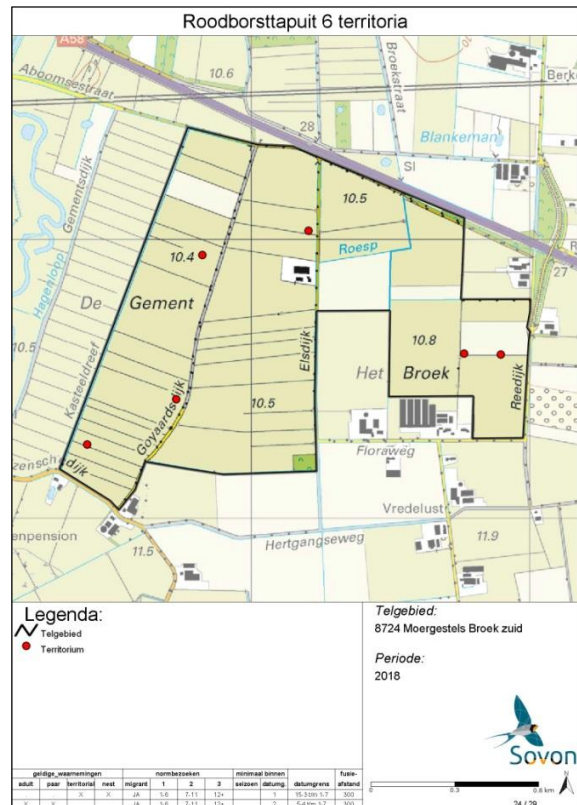
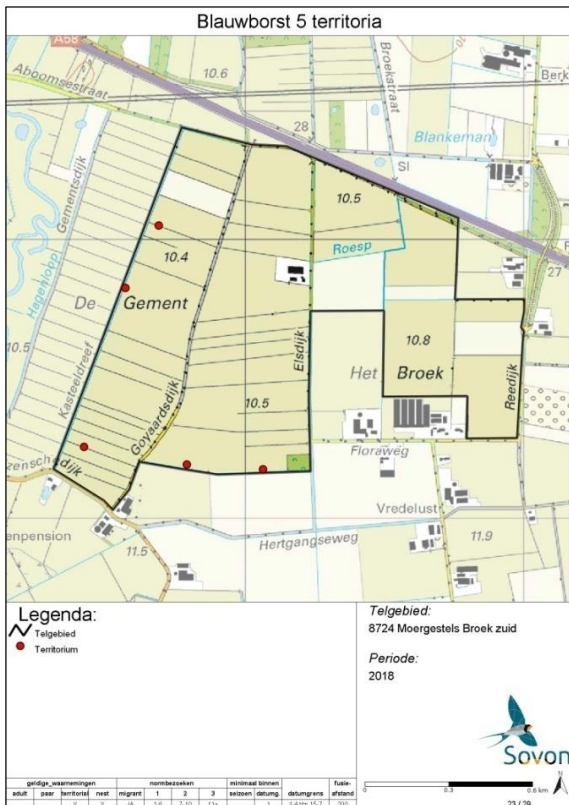
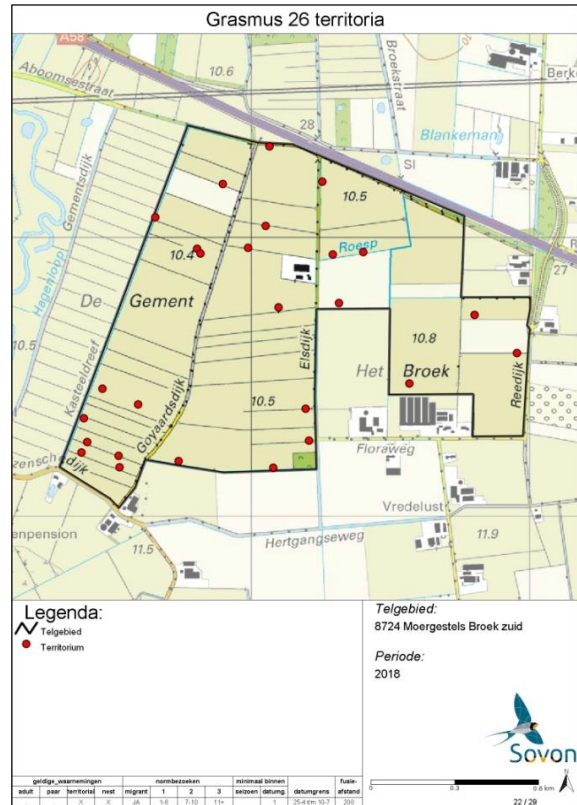
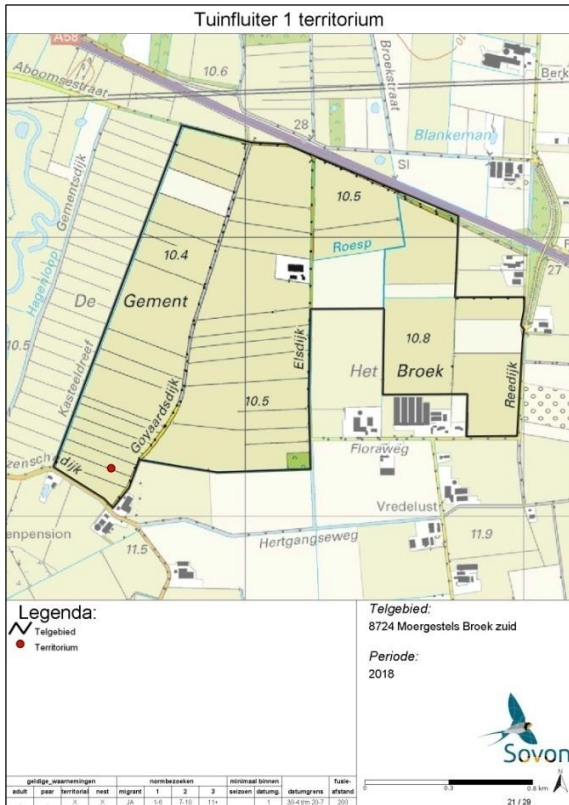
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

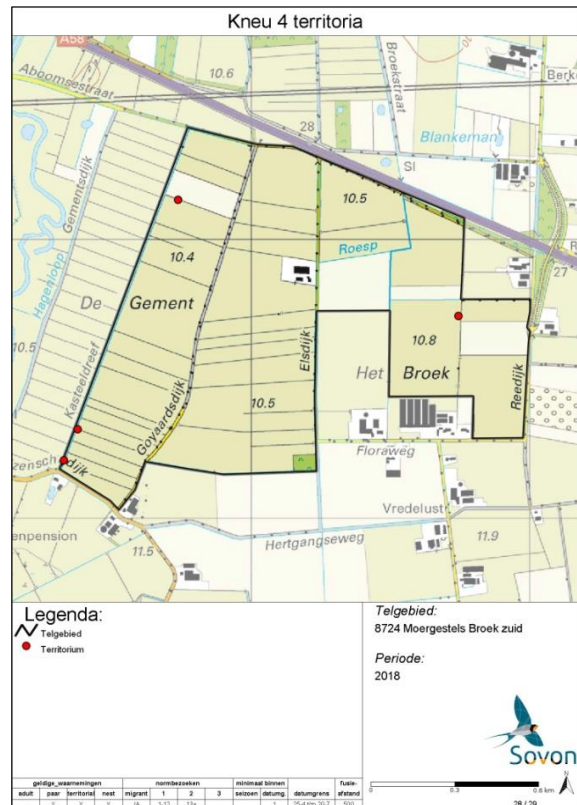
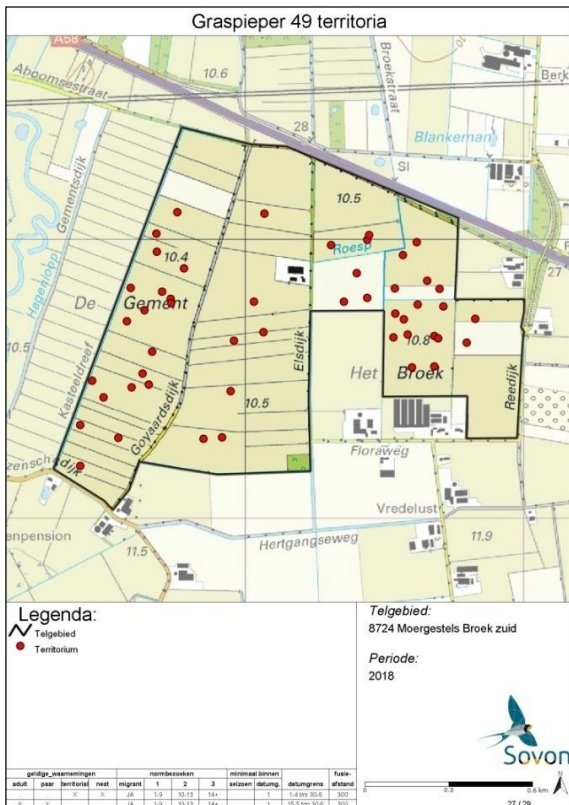
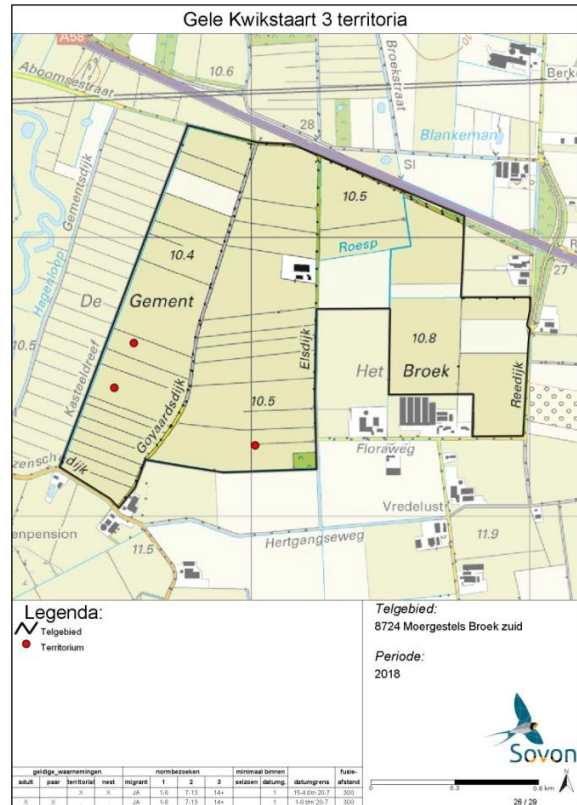
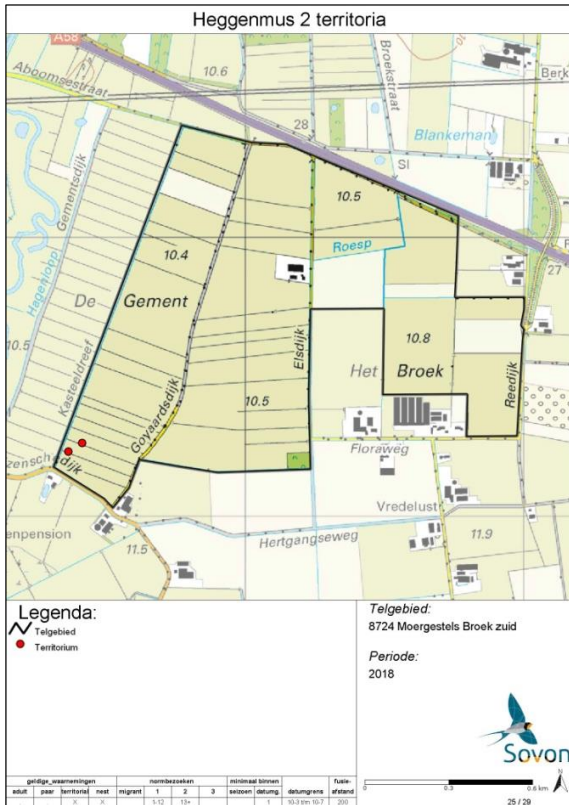
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

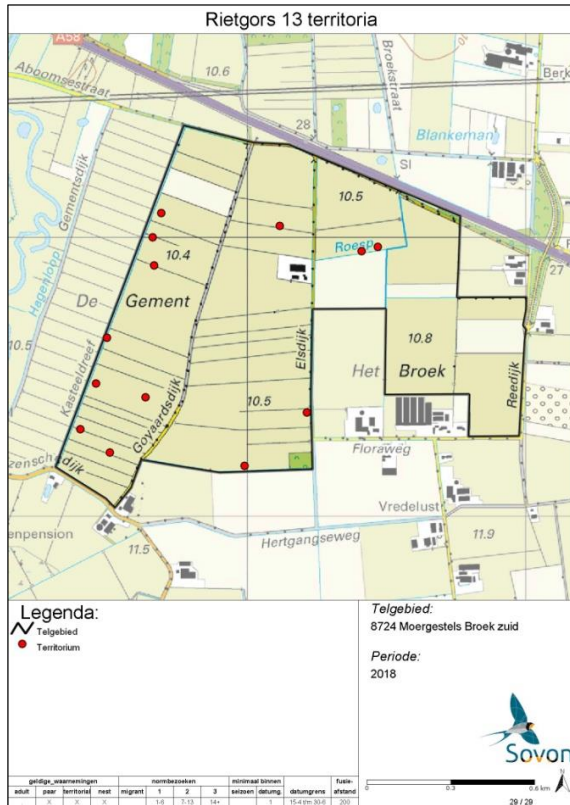
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

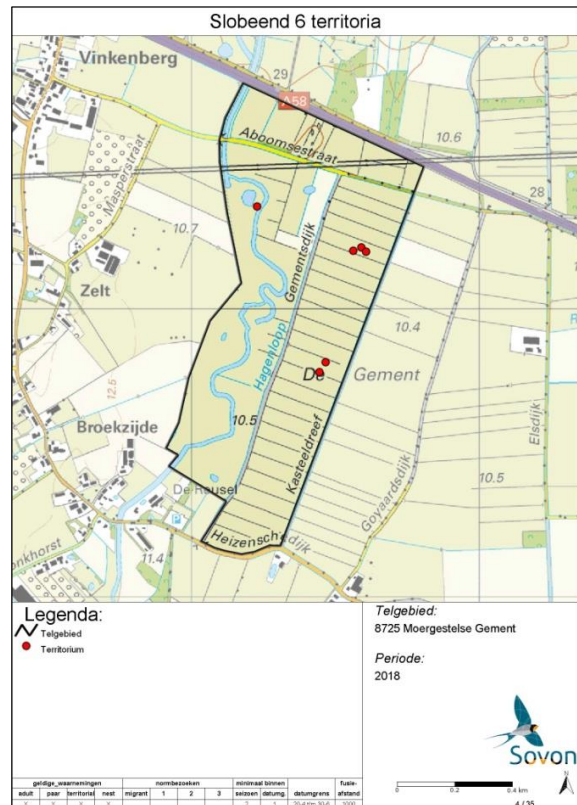
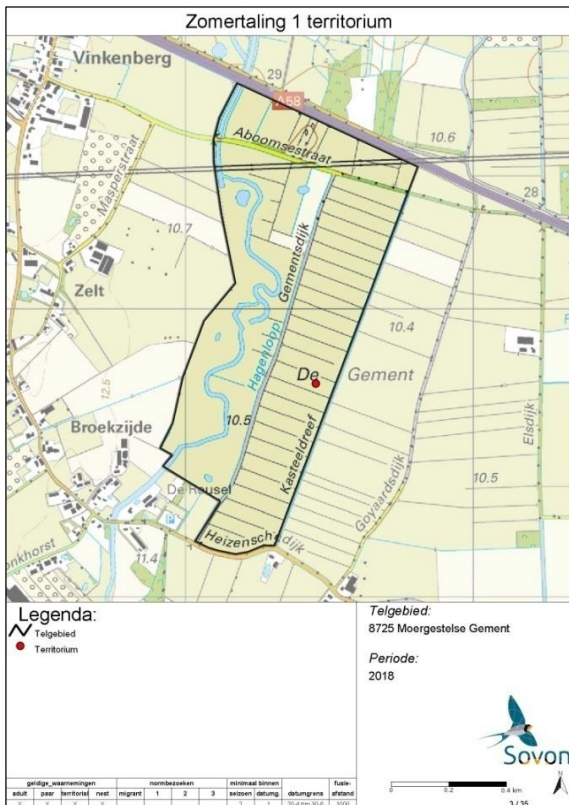
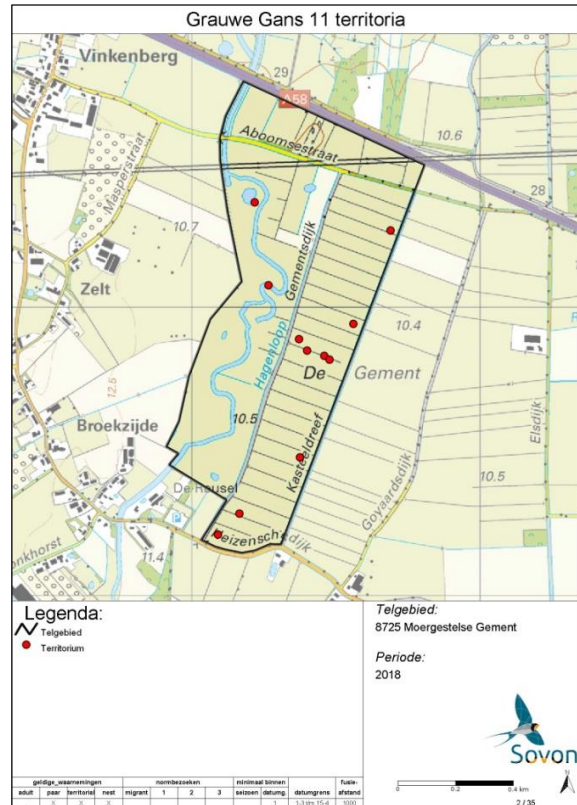
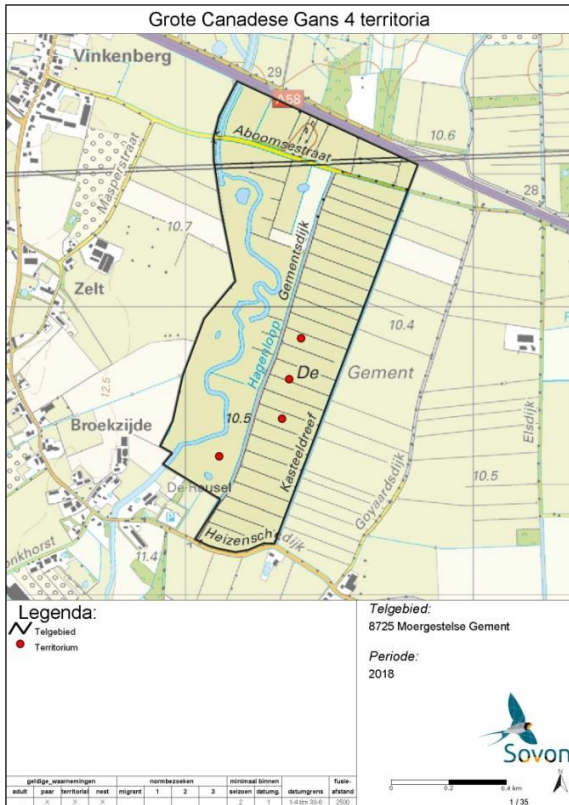
Bijlage 4 Verspreidingskaarten broedvogels Moergestelse Gement (west)

Geïnterviewd door: Peer Busink

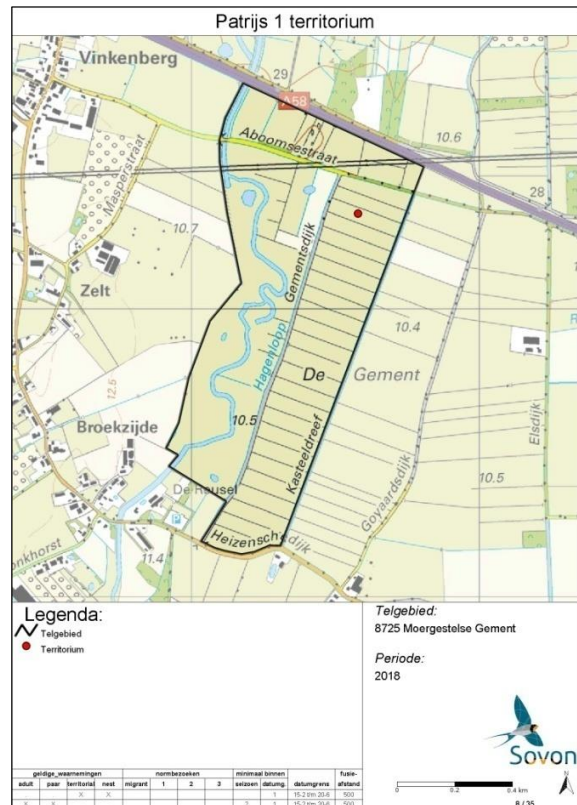
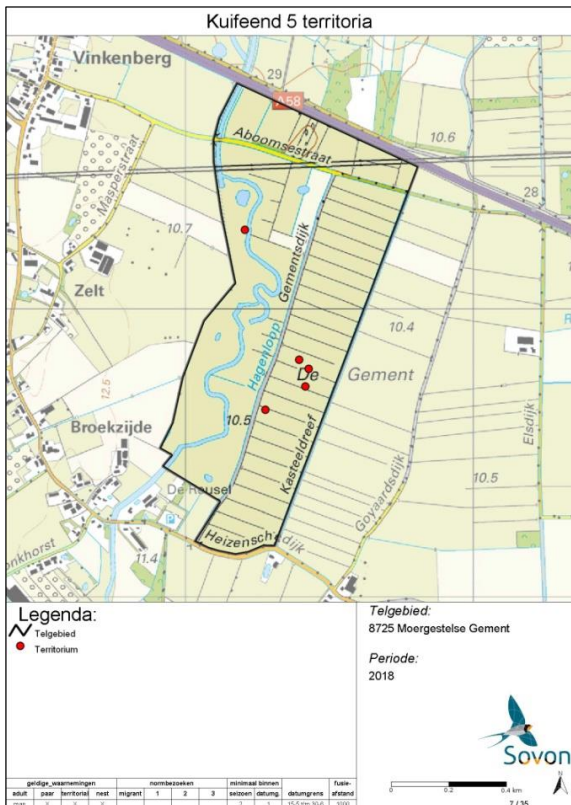
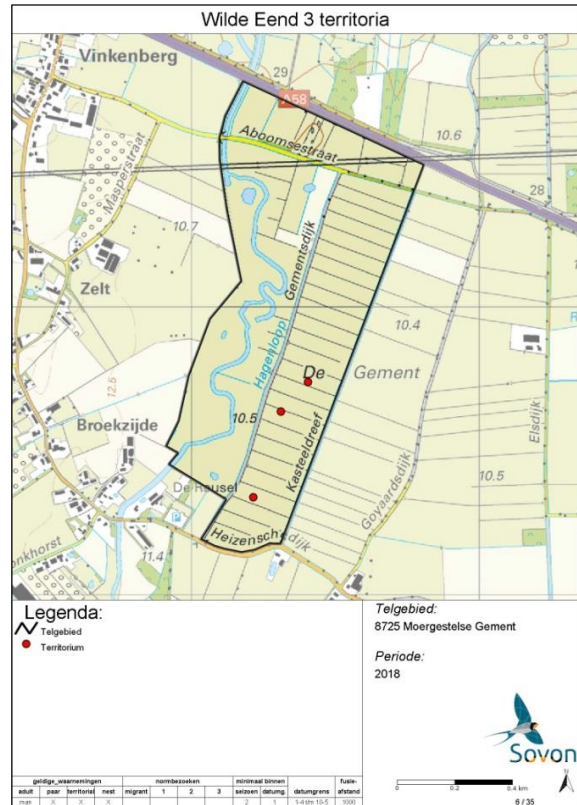
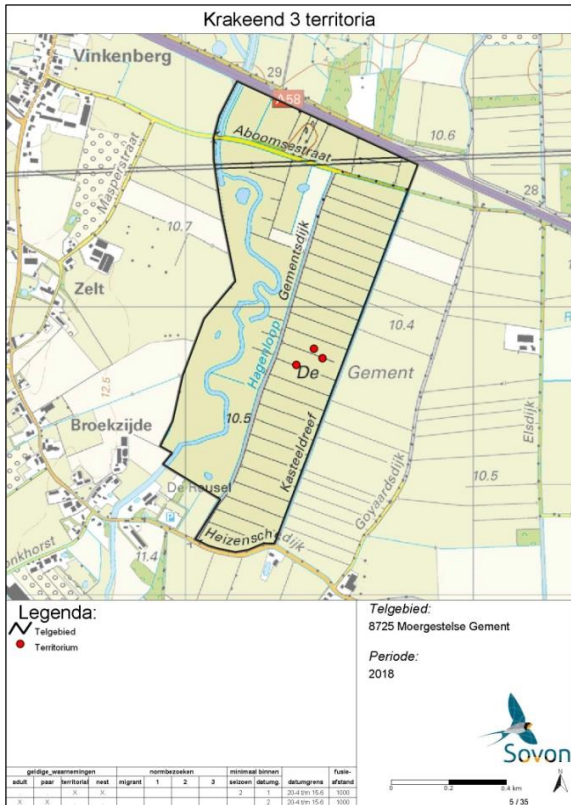

In het overstromingsdeel van de Reusel in de Moergestelse Gement zijn op tal van plaatsen prachtige "caldera's" te zien, waaruit ijzerhoudend kwelwater stroomt

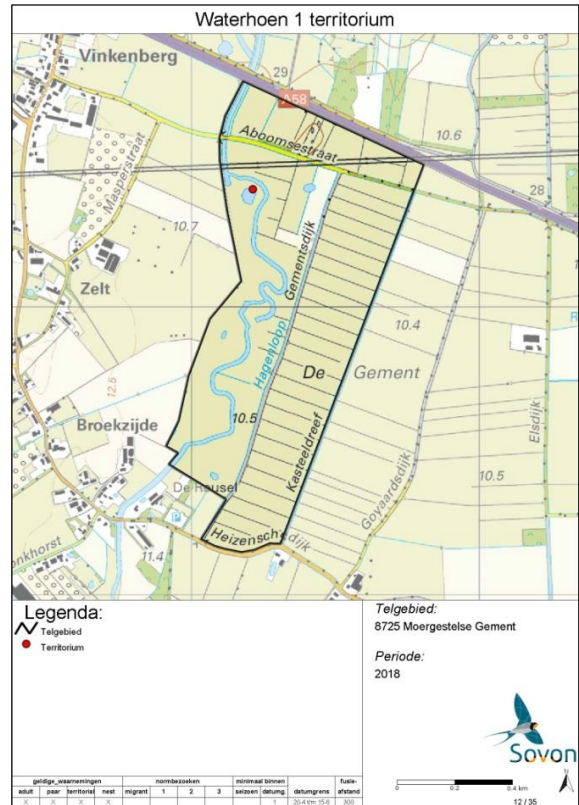
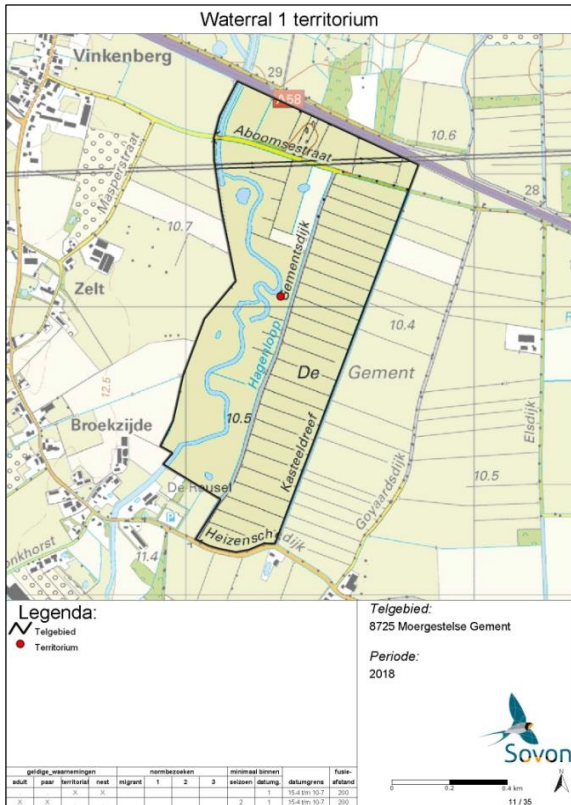
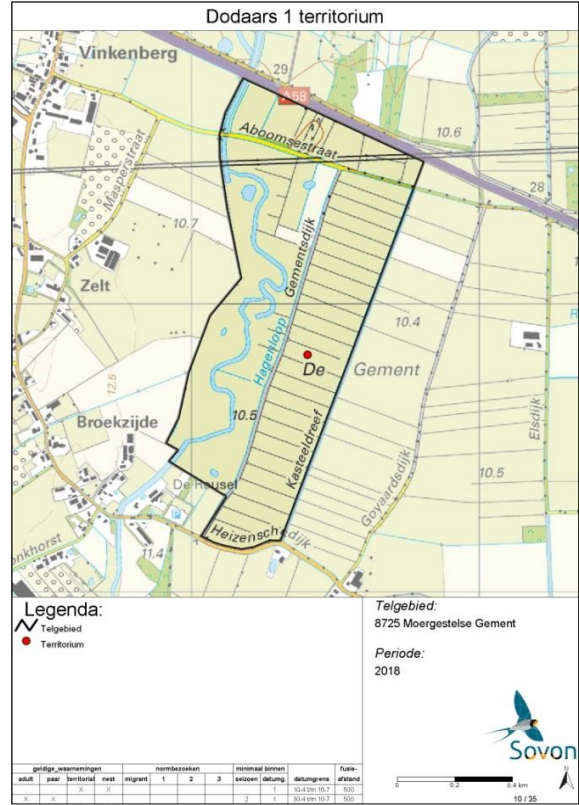
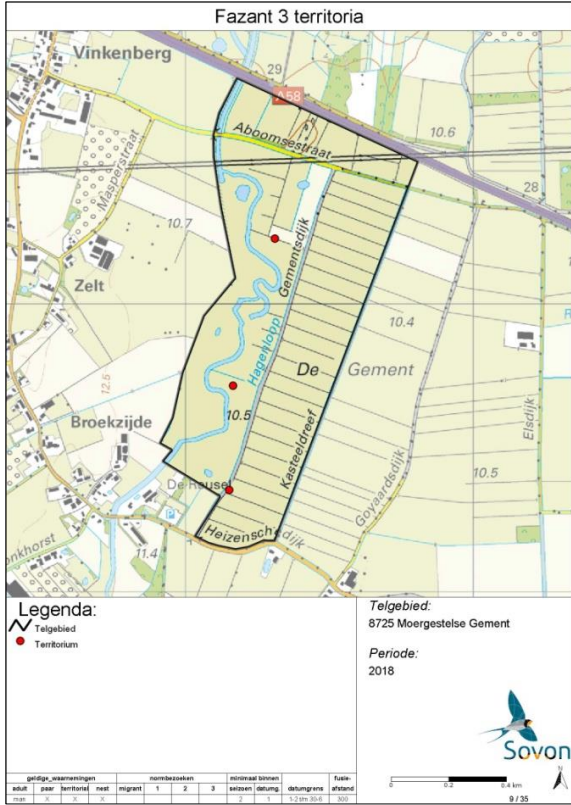
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

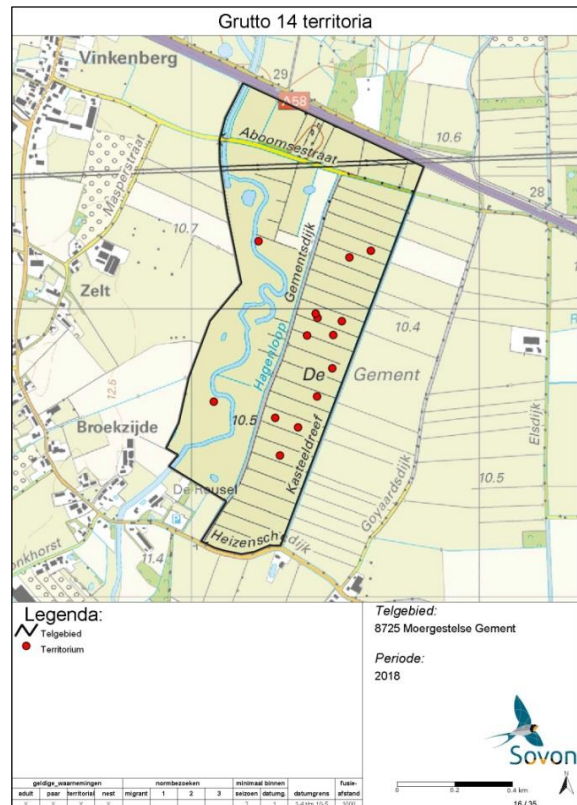
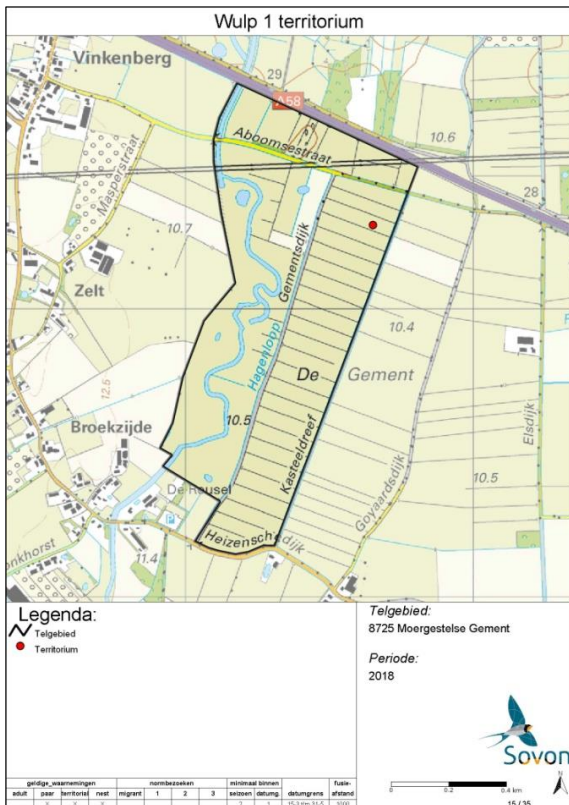
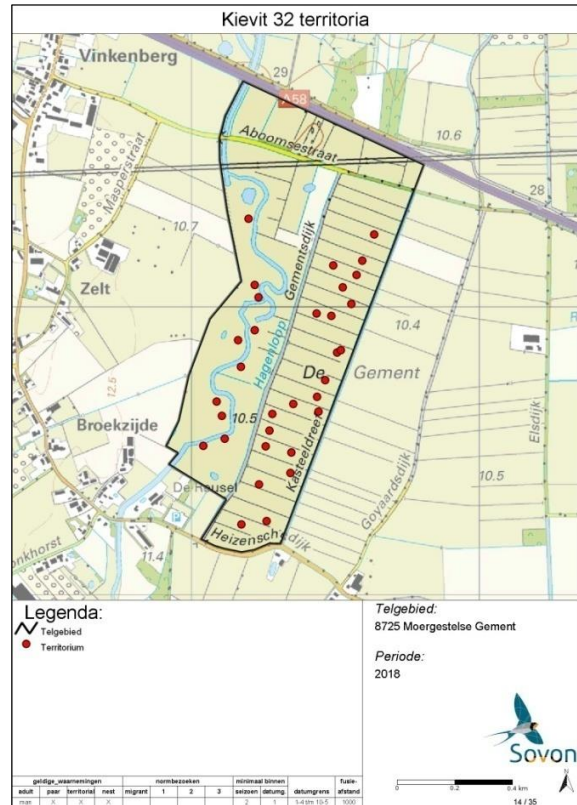
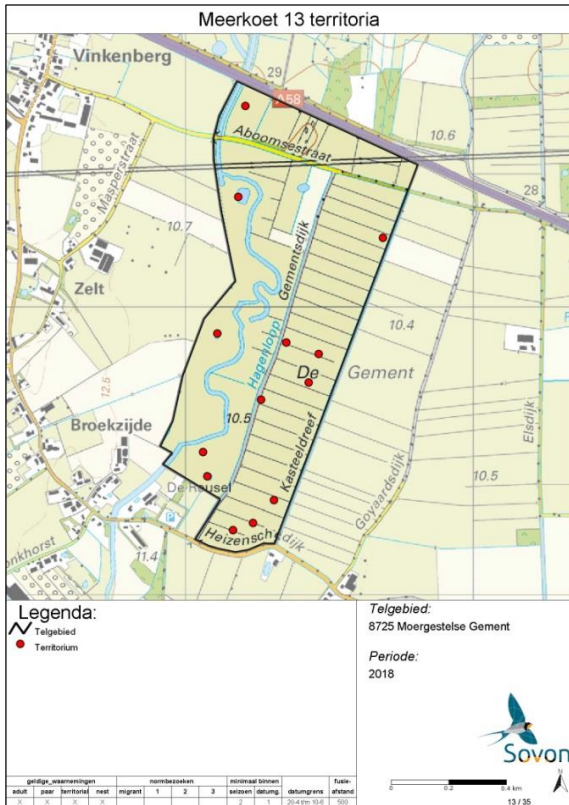
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

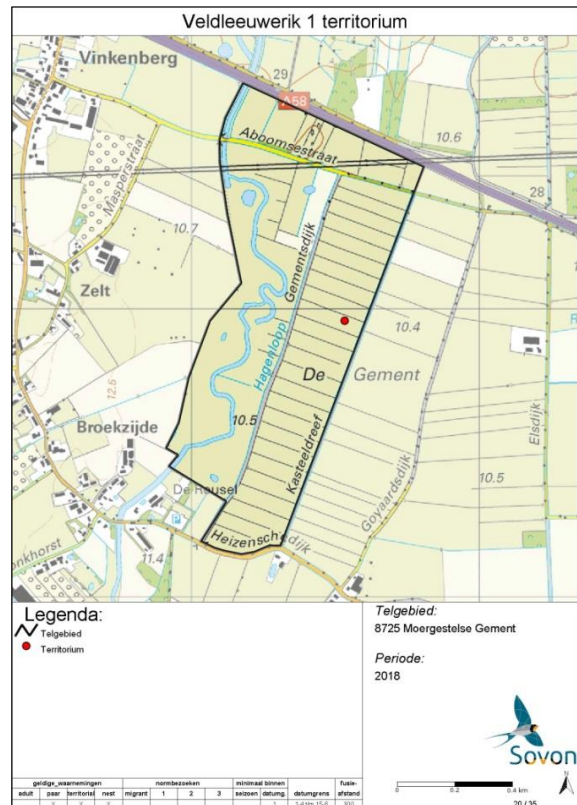
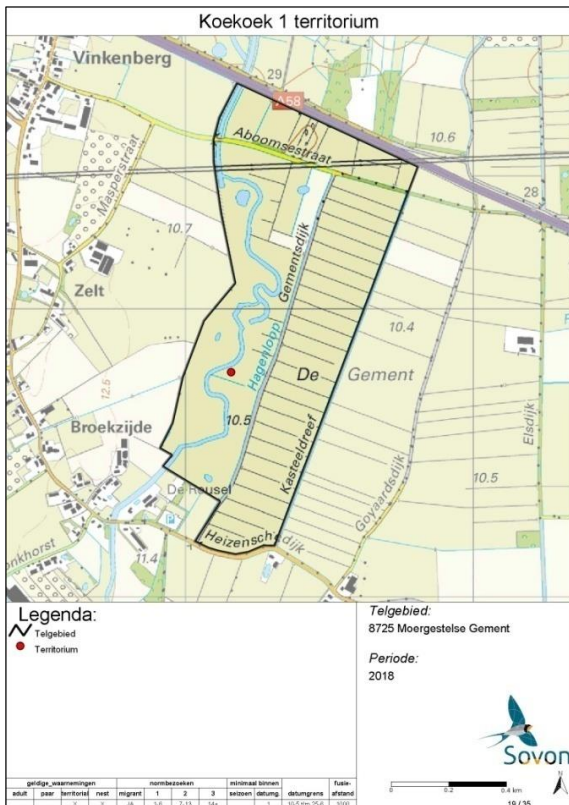
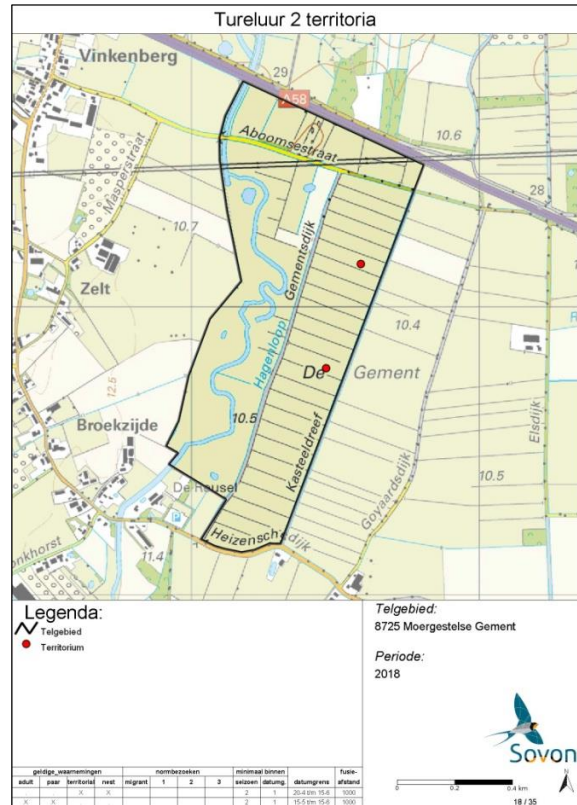
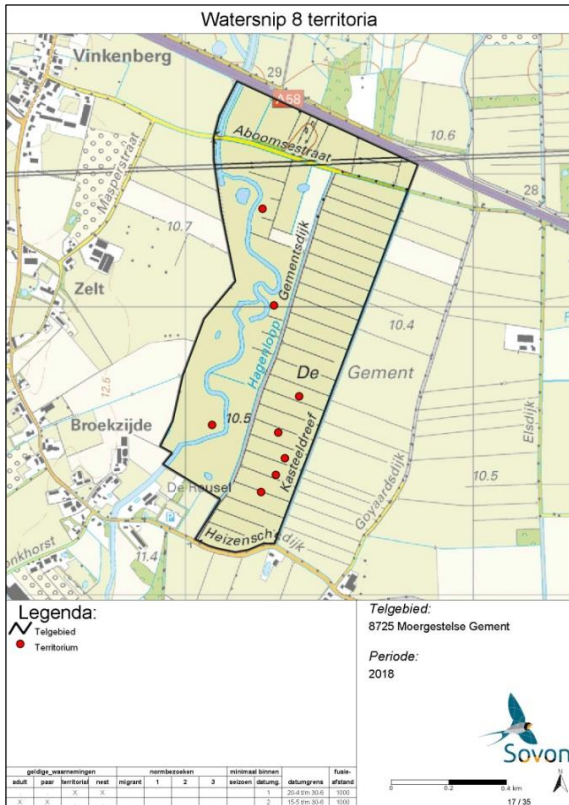
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

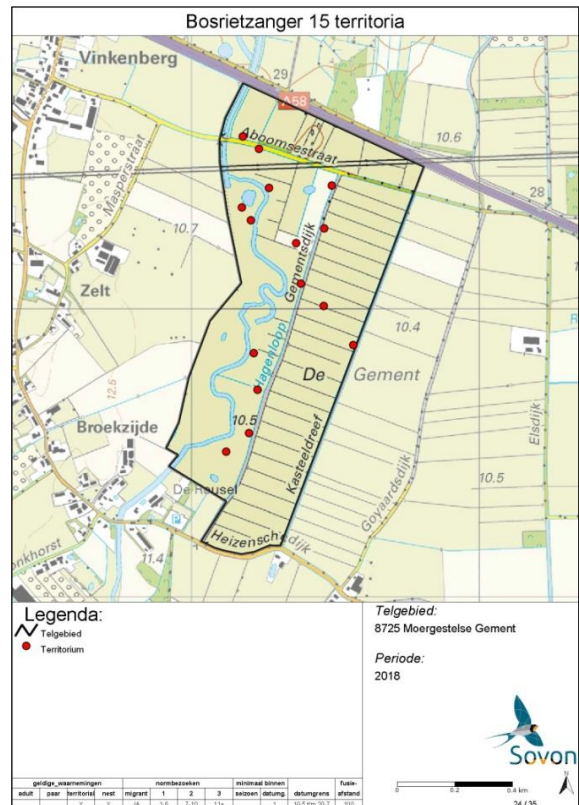
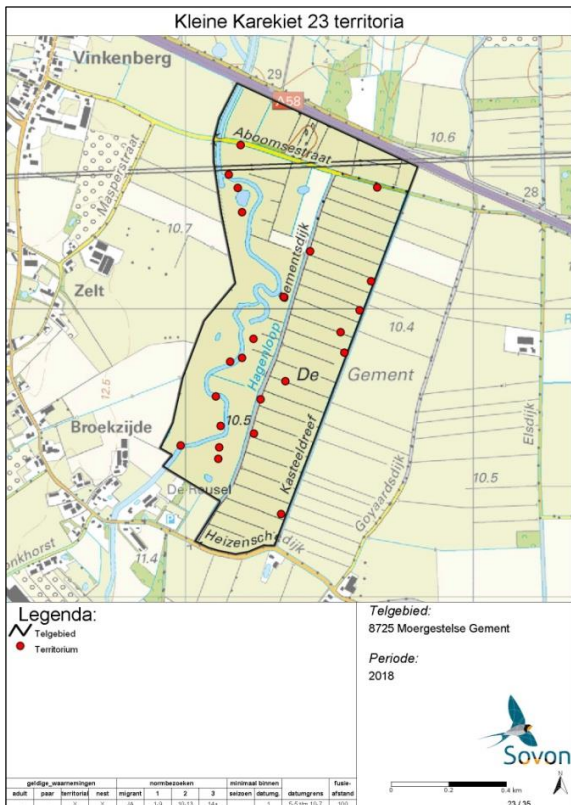
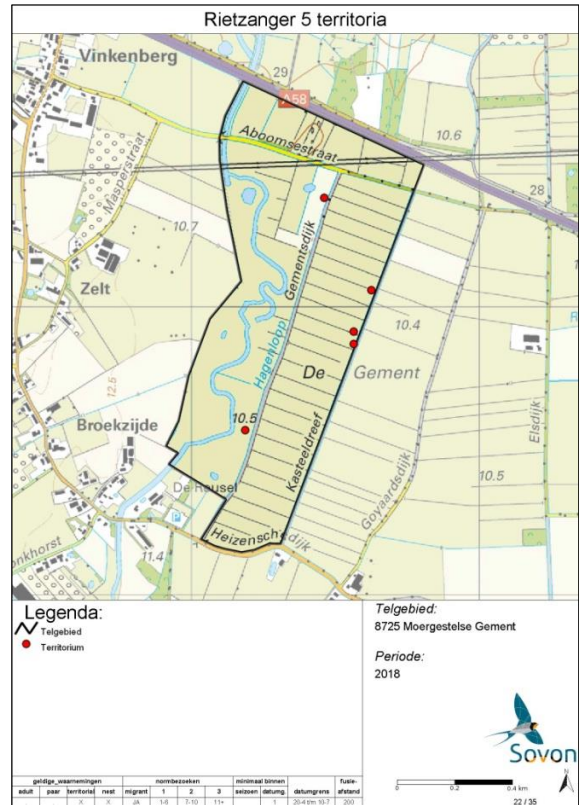
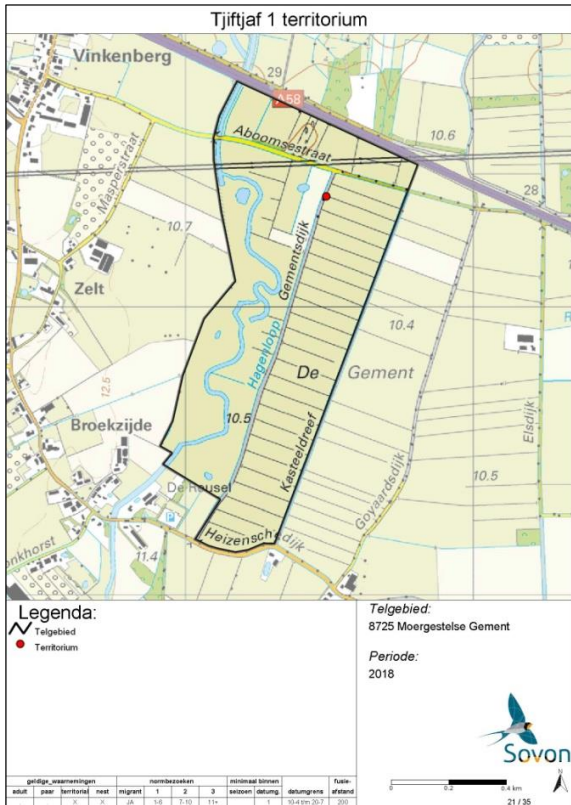
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

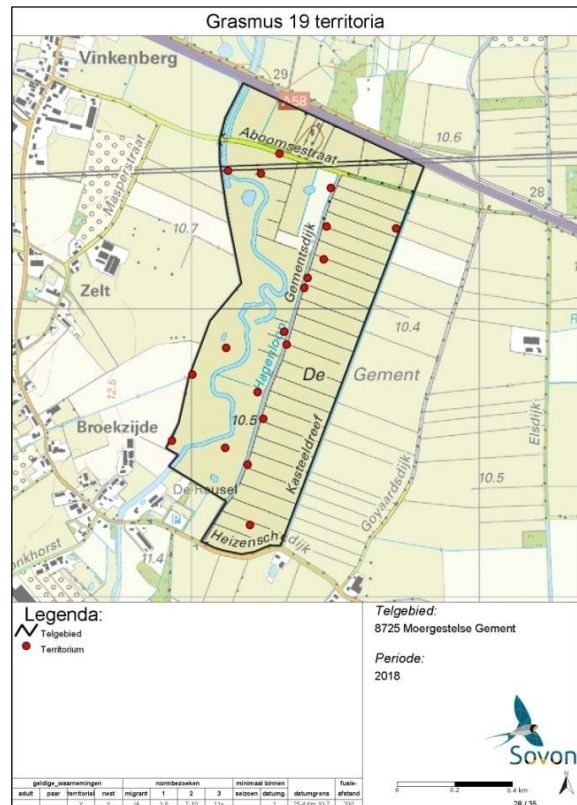
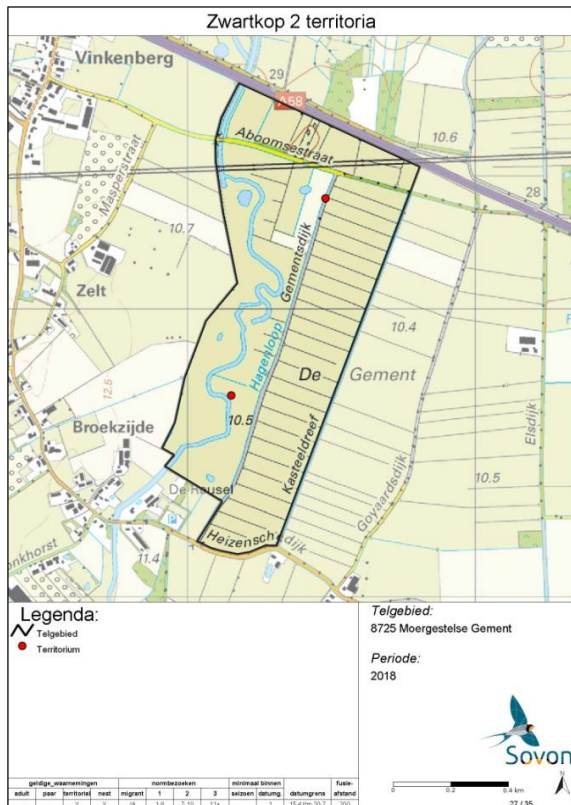
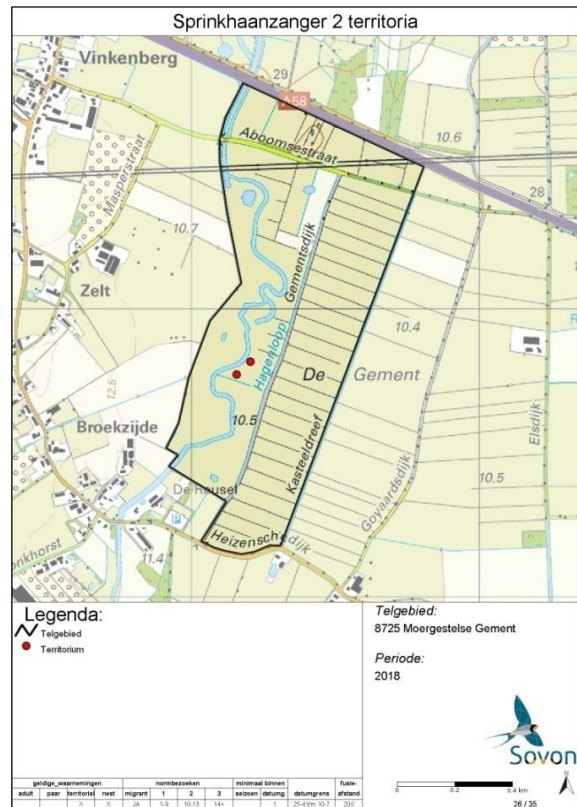
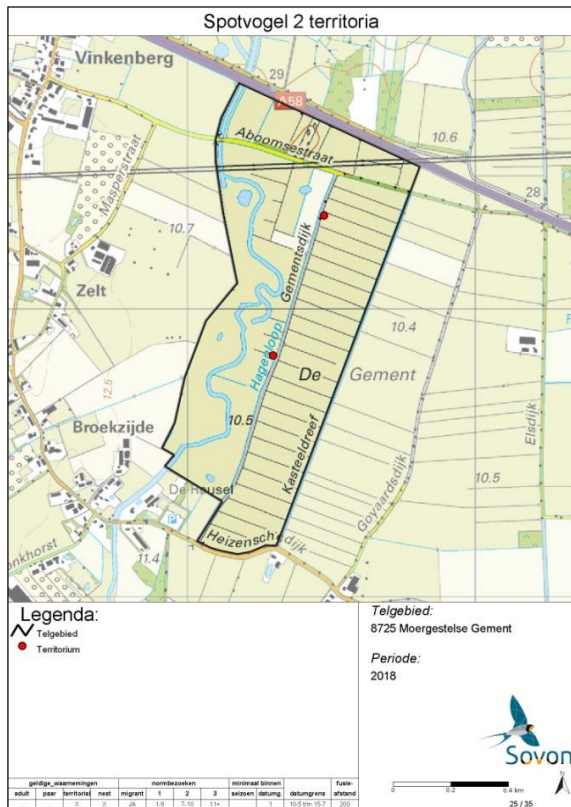
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

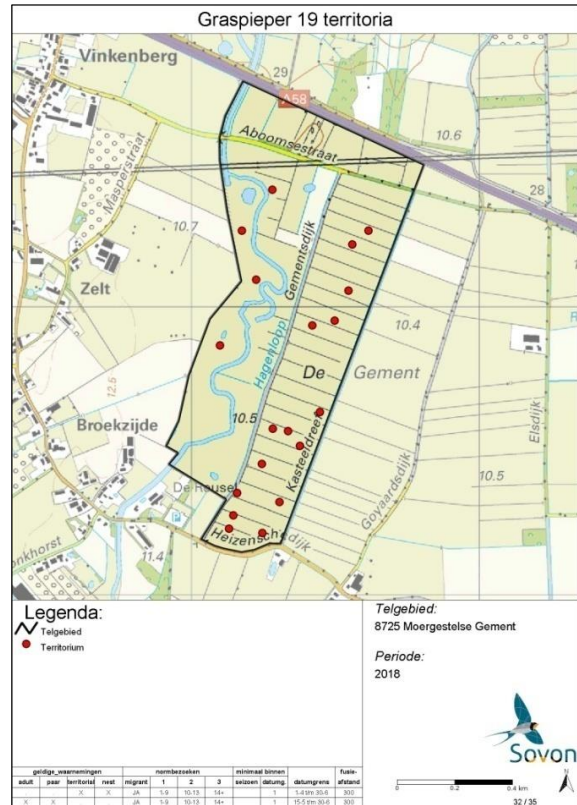
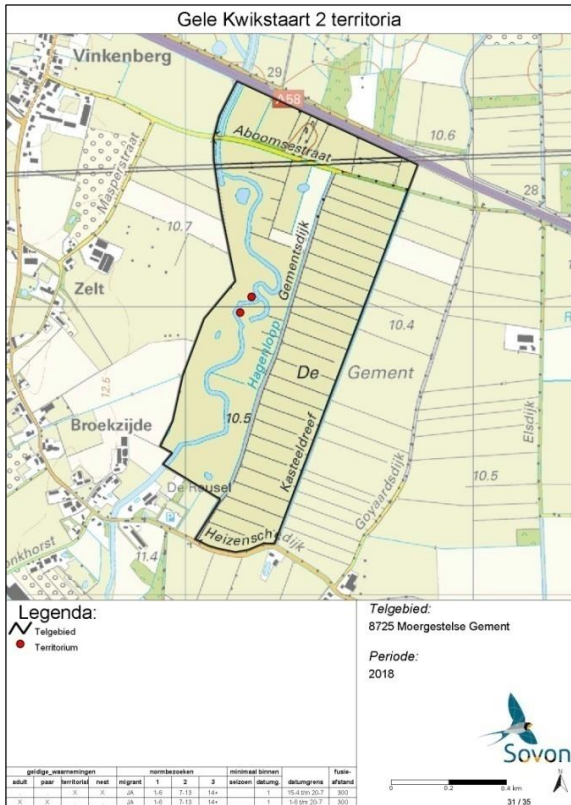
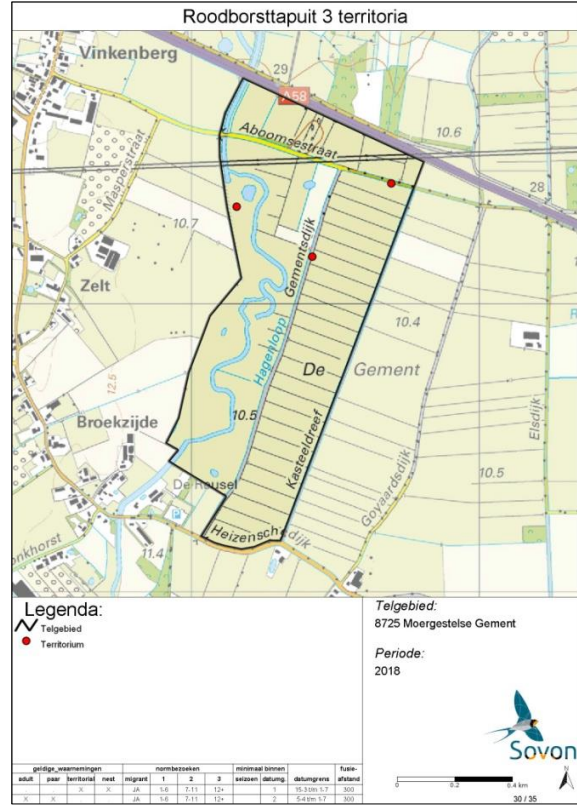
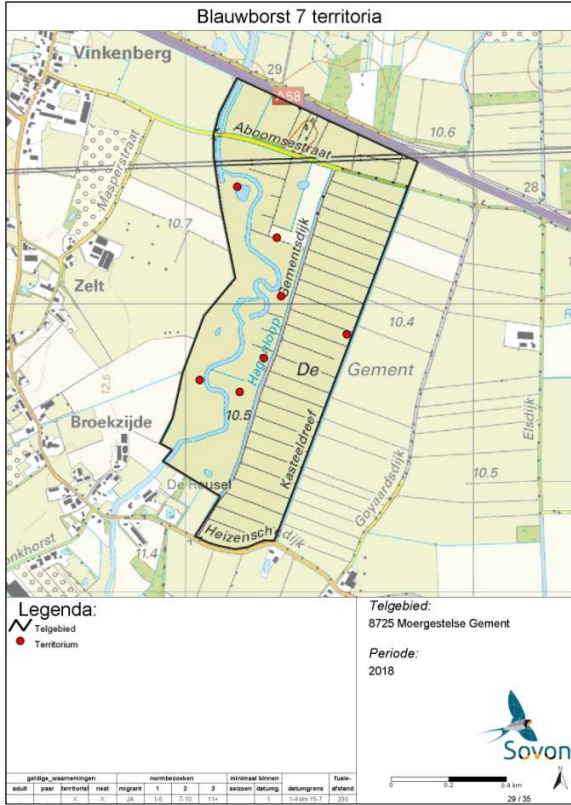
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

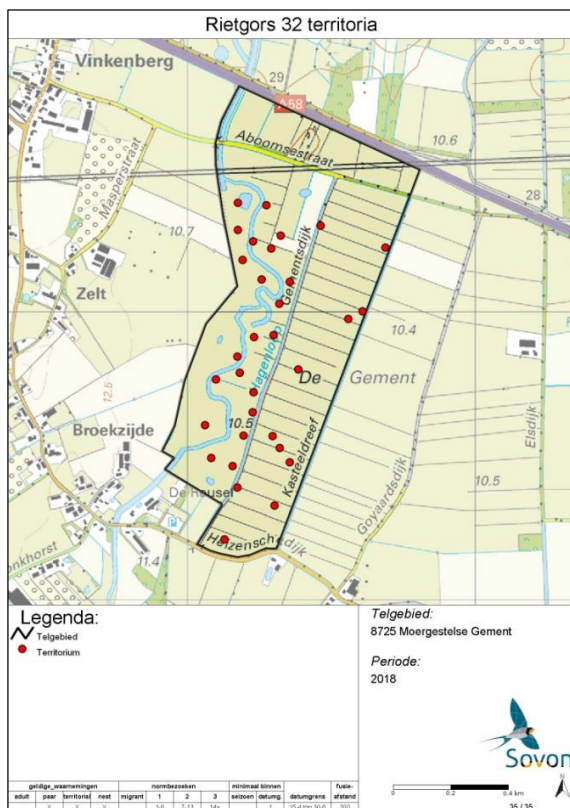
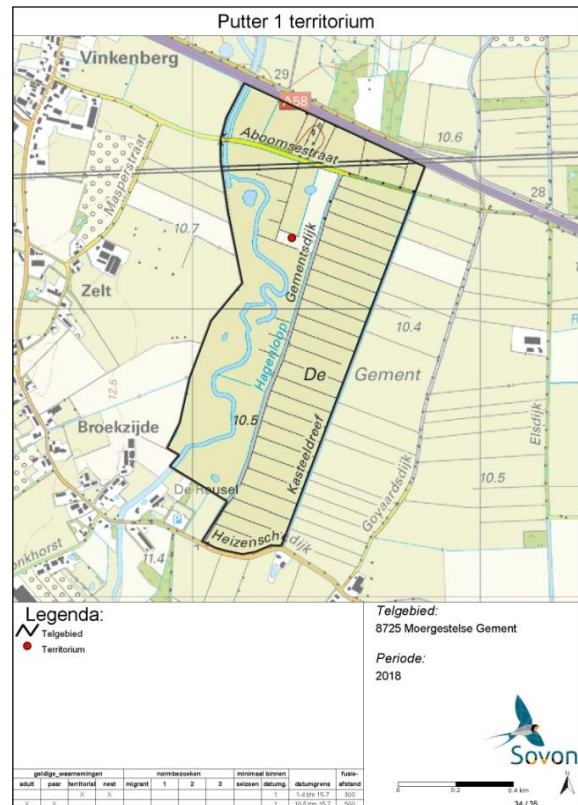
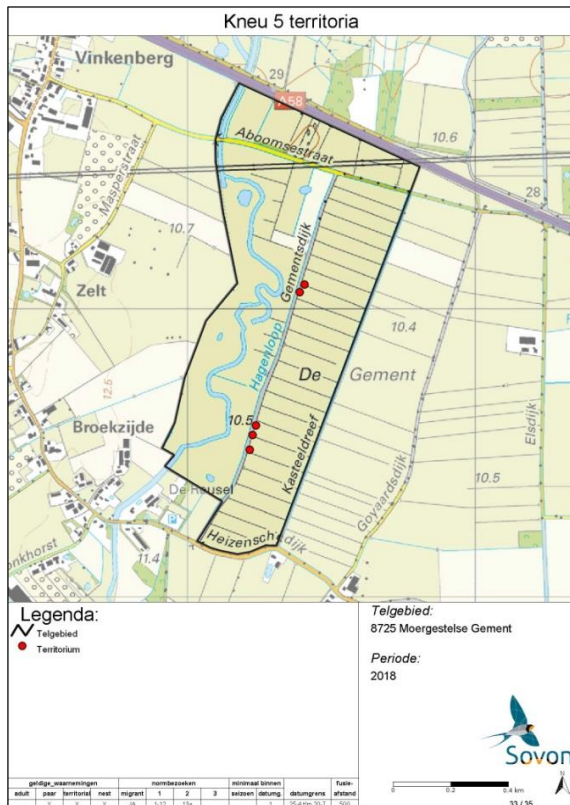
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

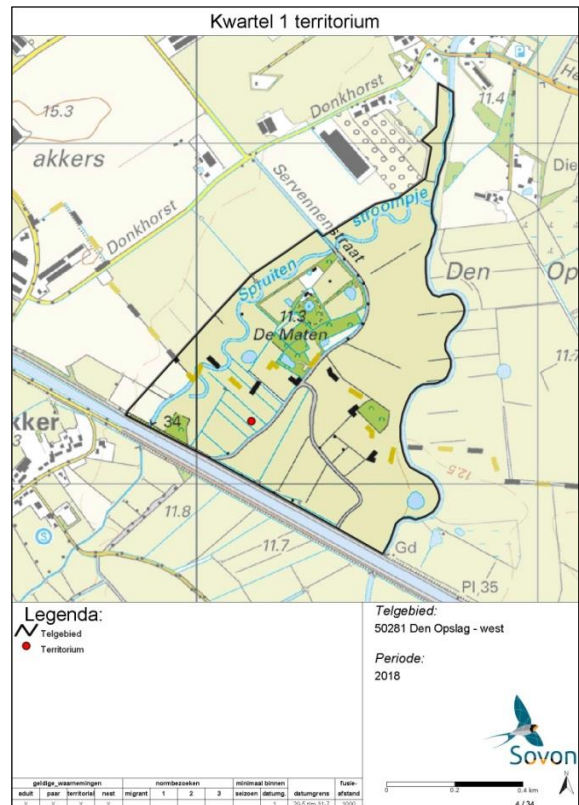
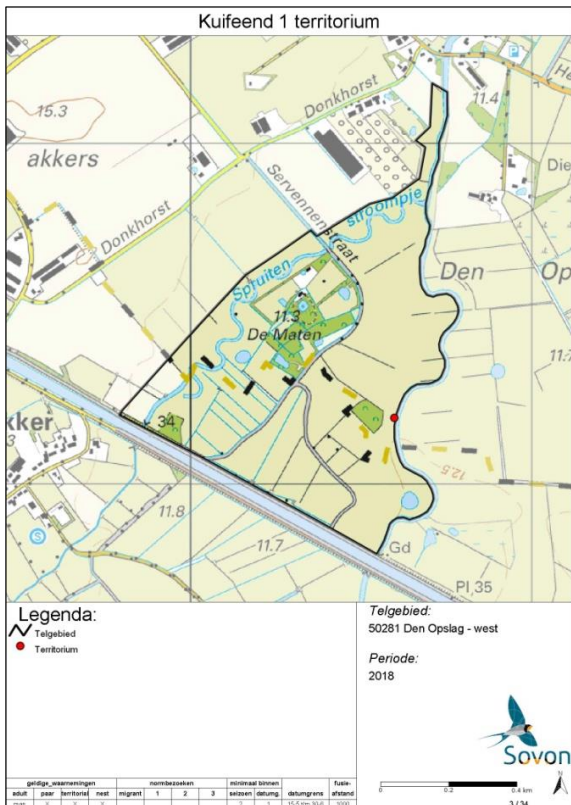
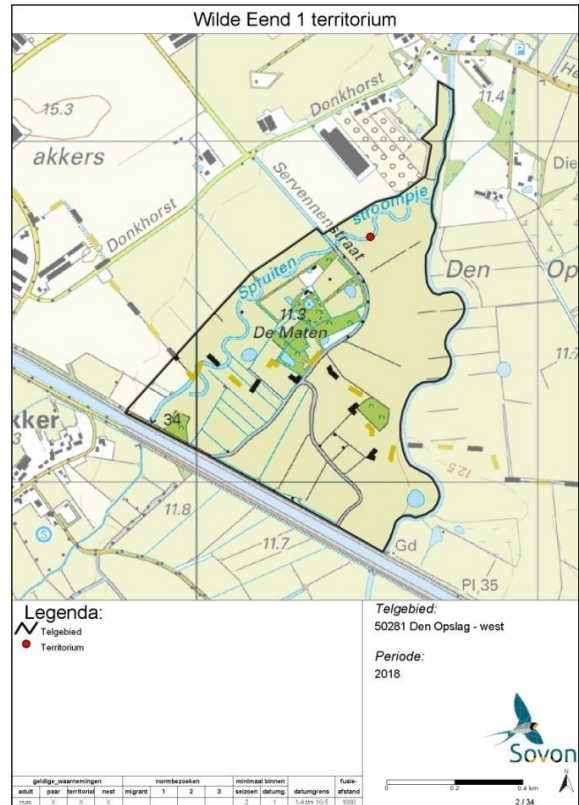
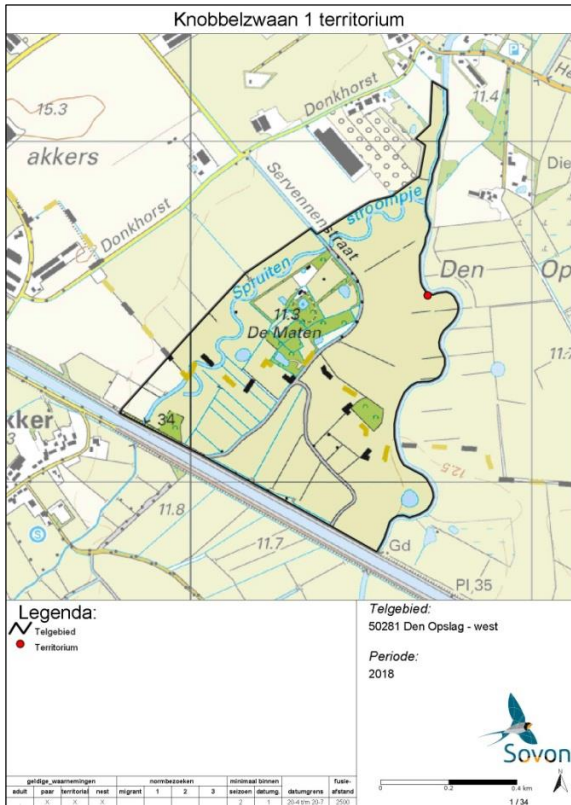
Bijlage 5 Verspreidingskaarten broedvogels Den Opslag west

Geïnterviewd door: Johan van Laerhoven, Peer Busink, Nico Hilgers, Gerard van der Kaa

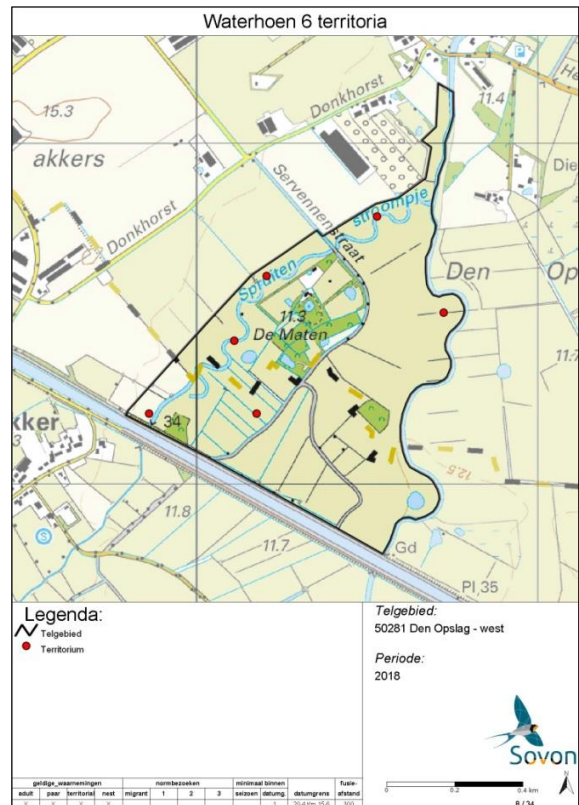
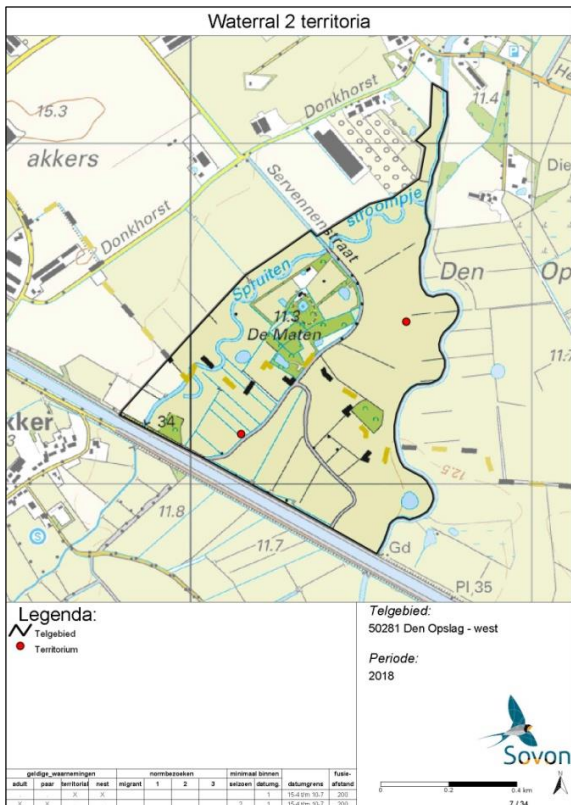
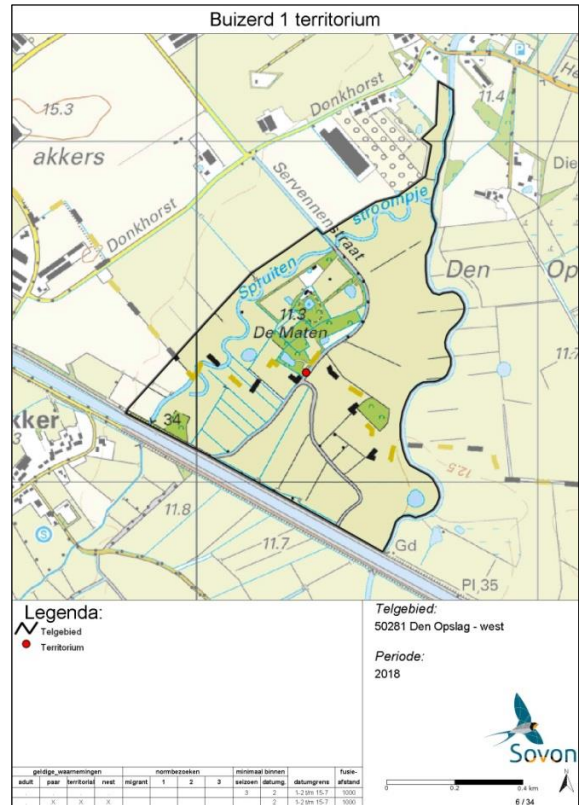
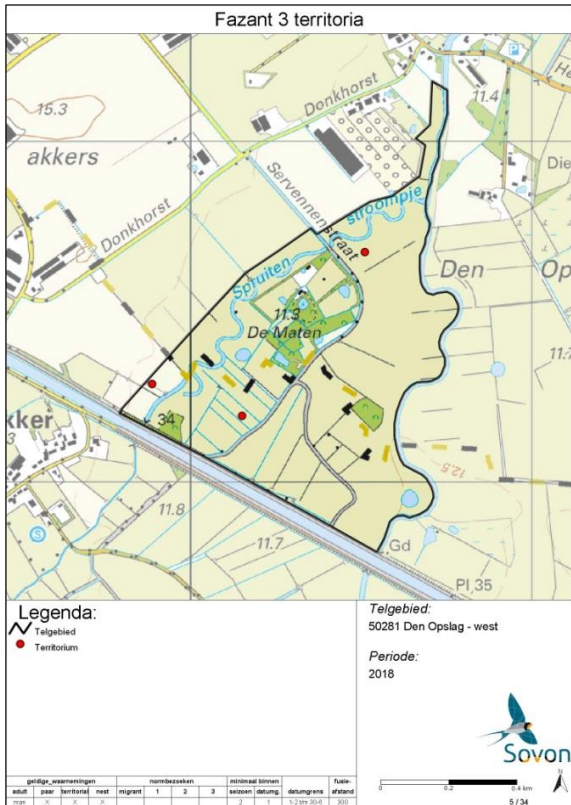

In de zomer van 2018 viel de Reusel vrijwel droog

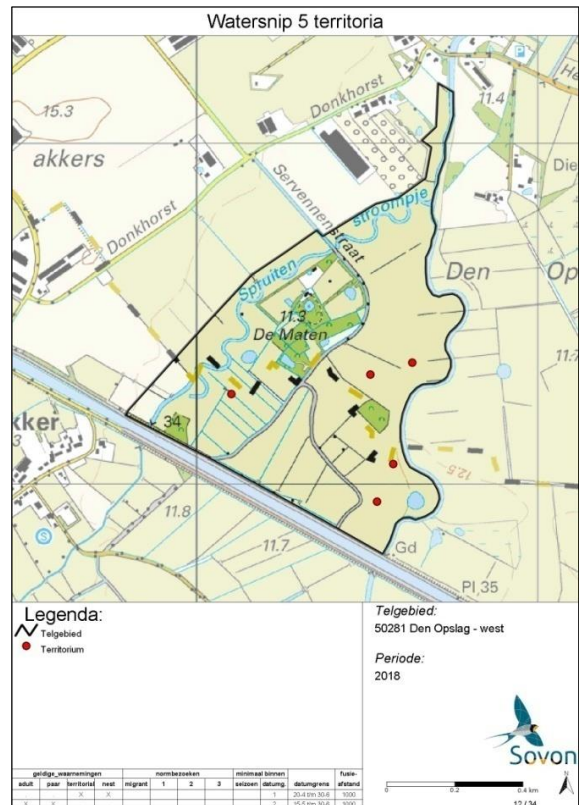
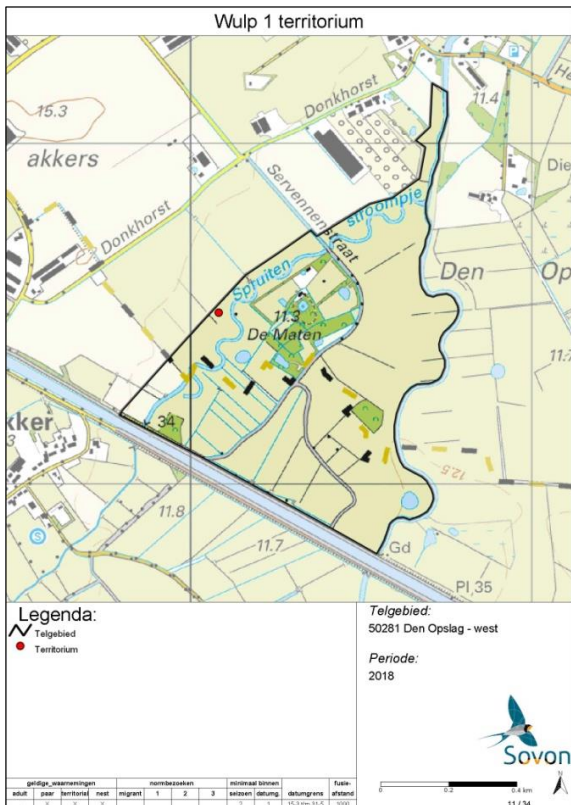
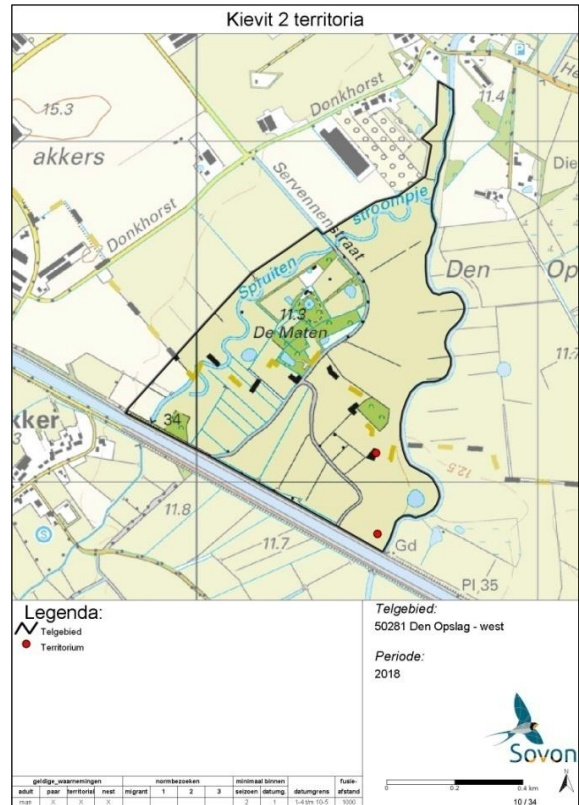
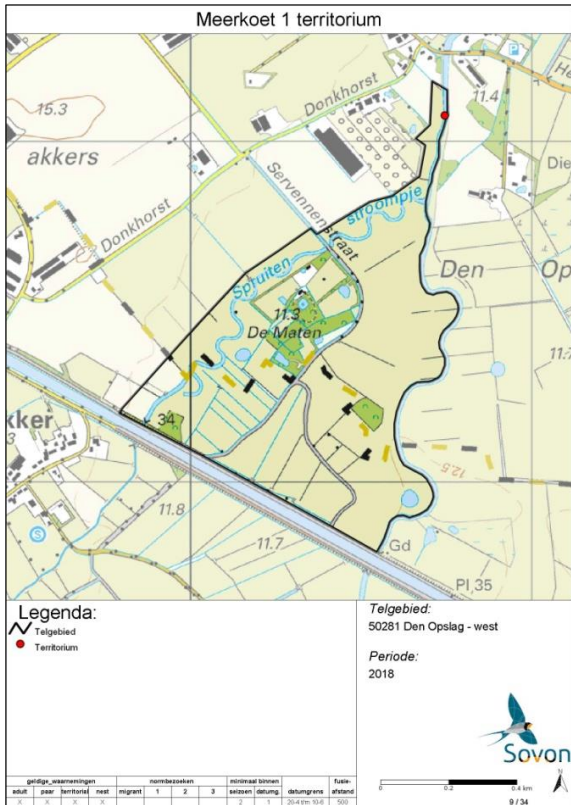
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

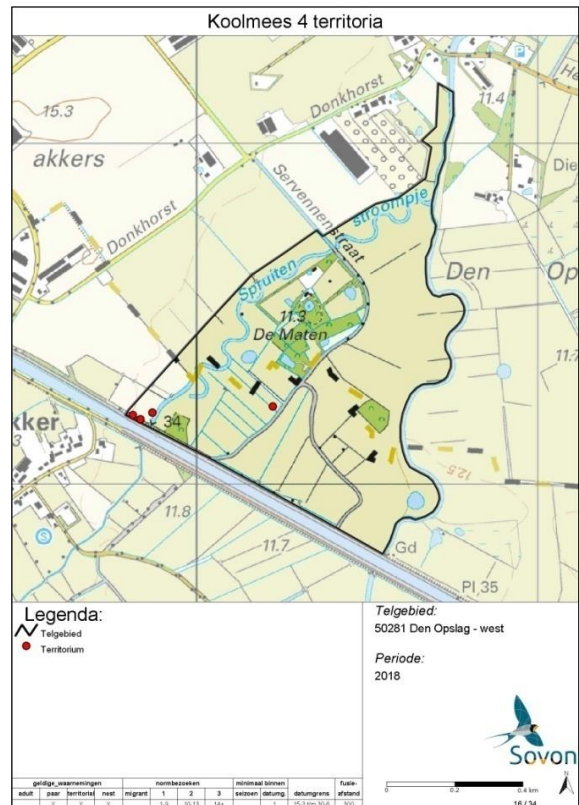
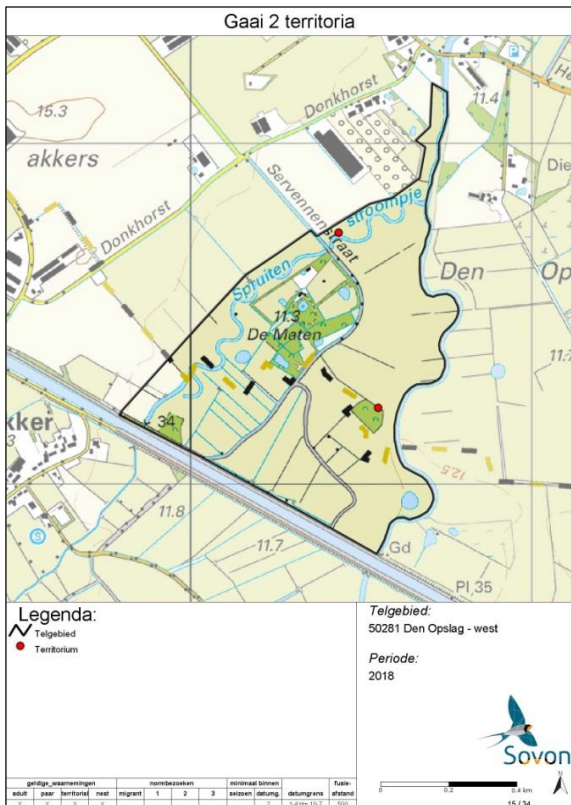
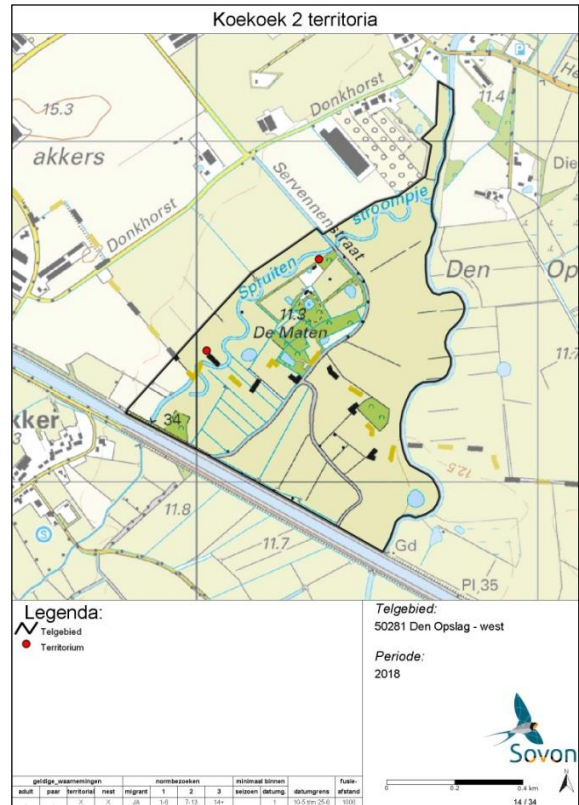
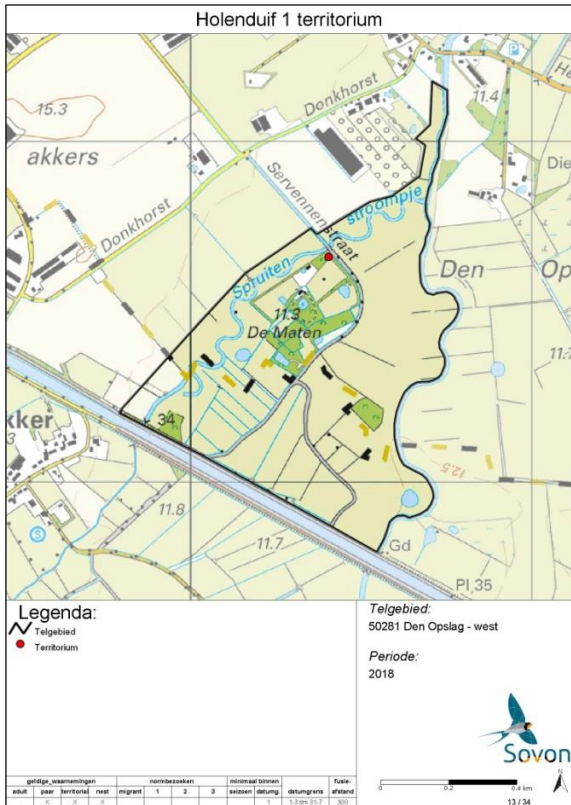
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

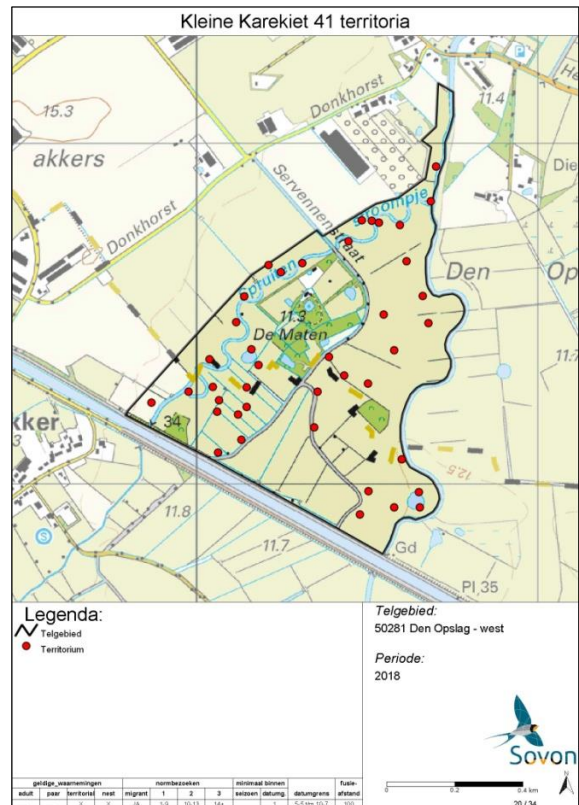
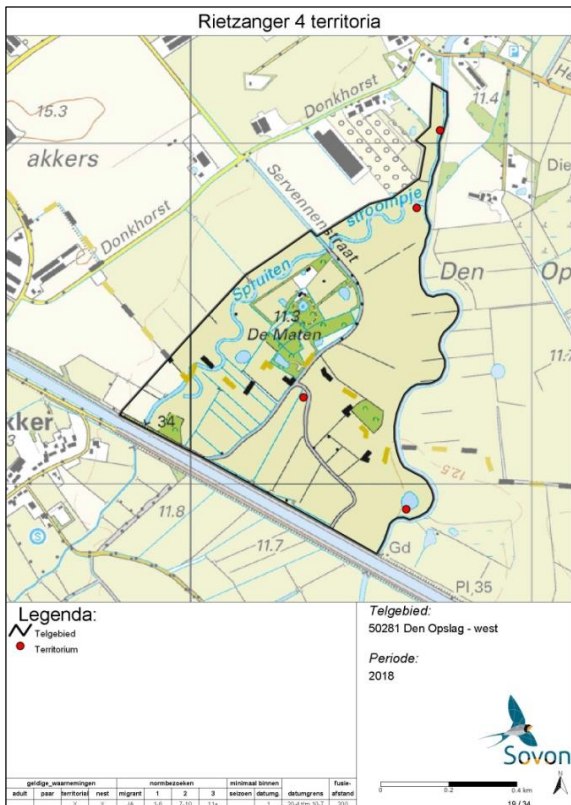
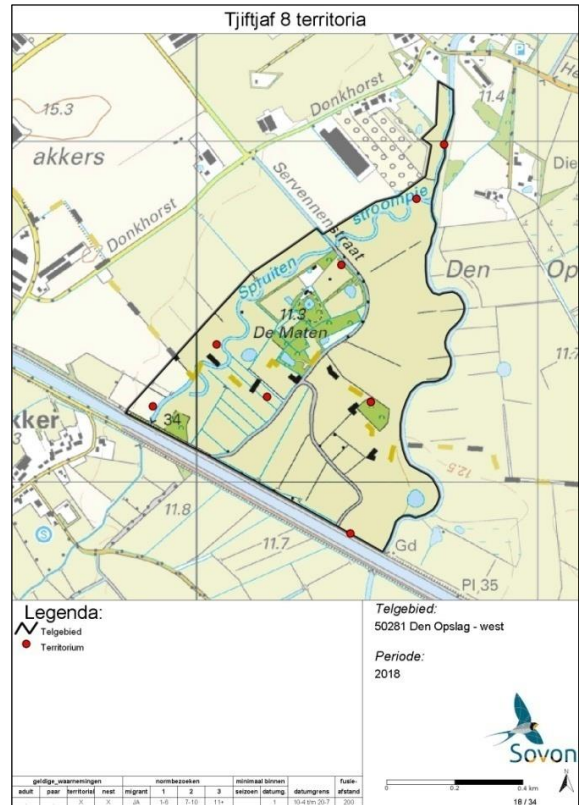
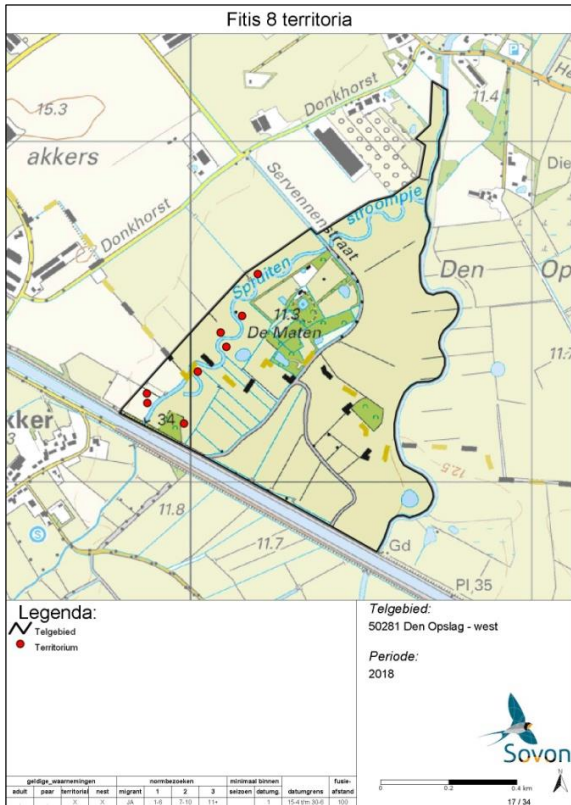
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

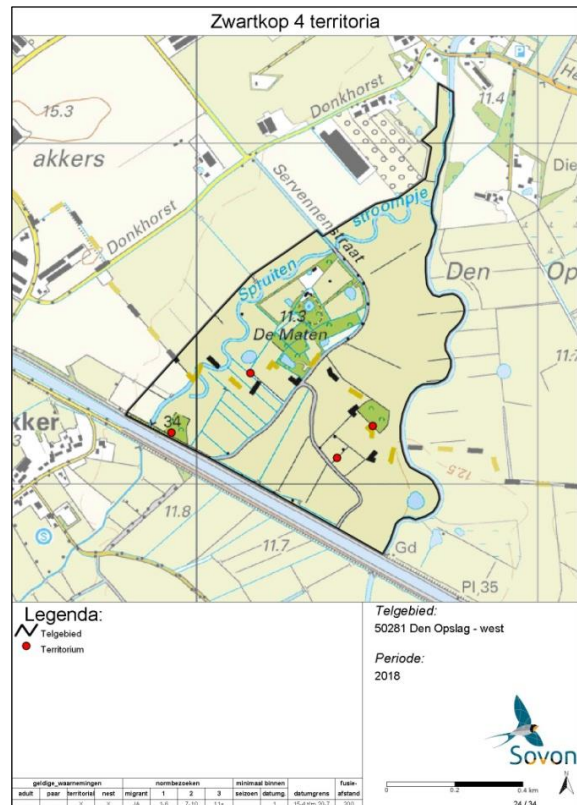
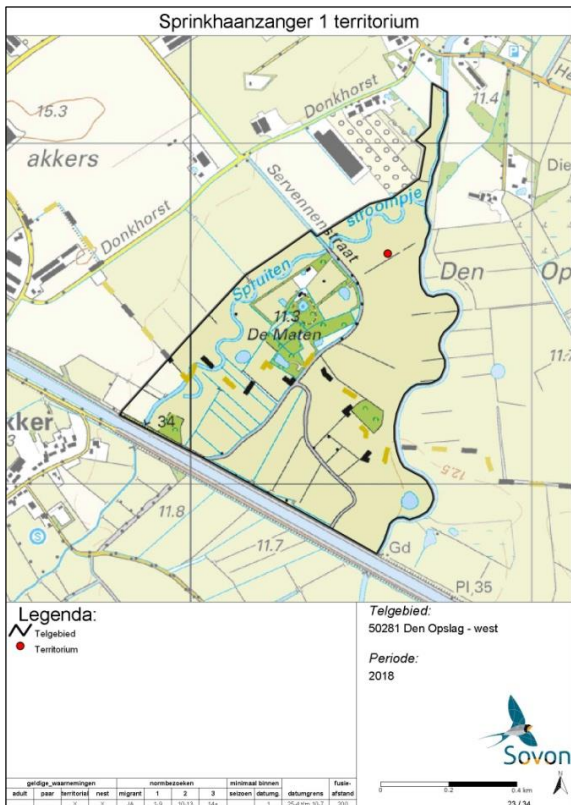
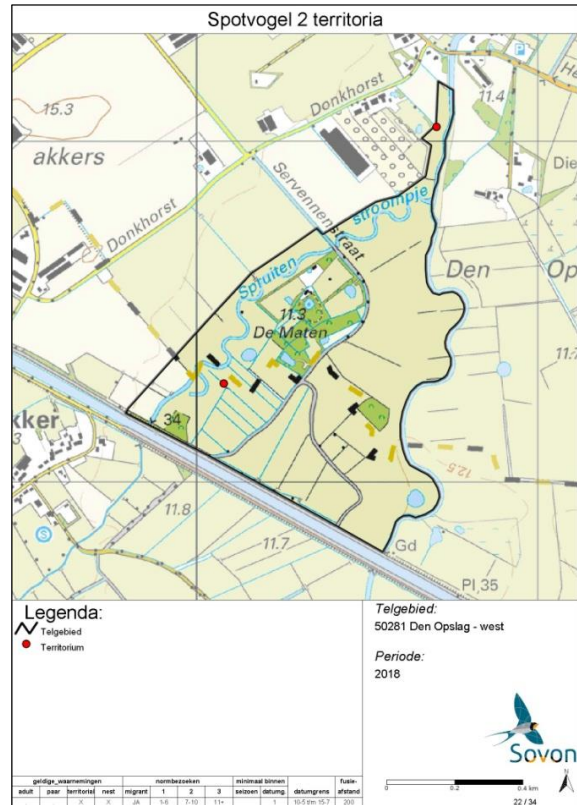
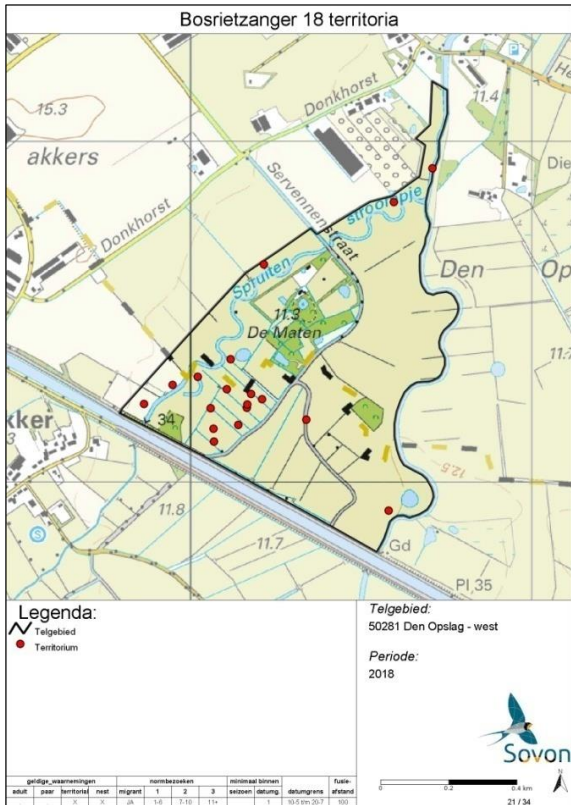
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

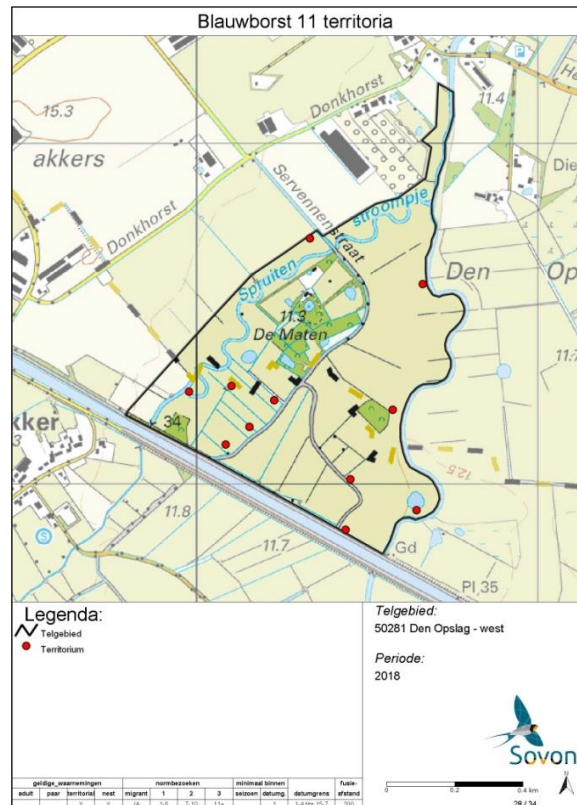
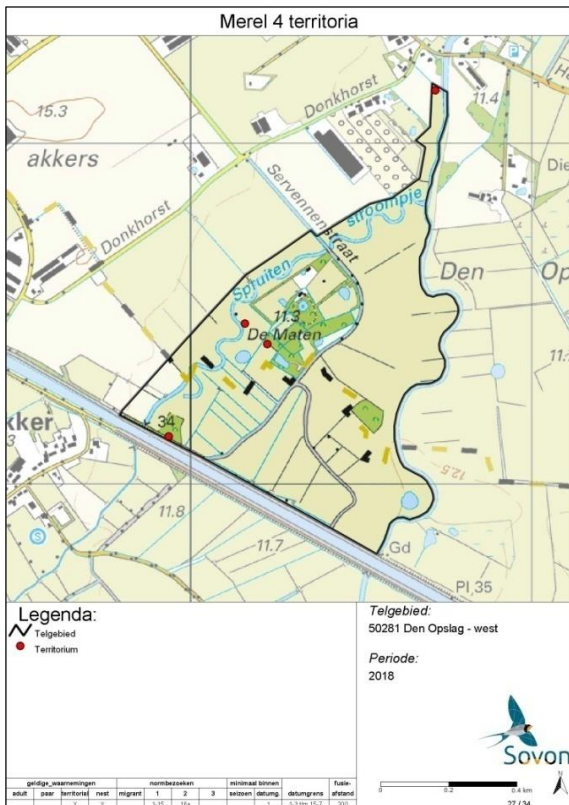
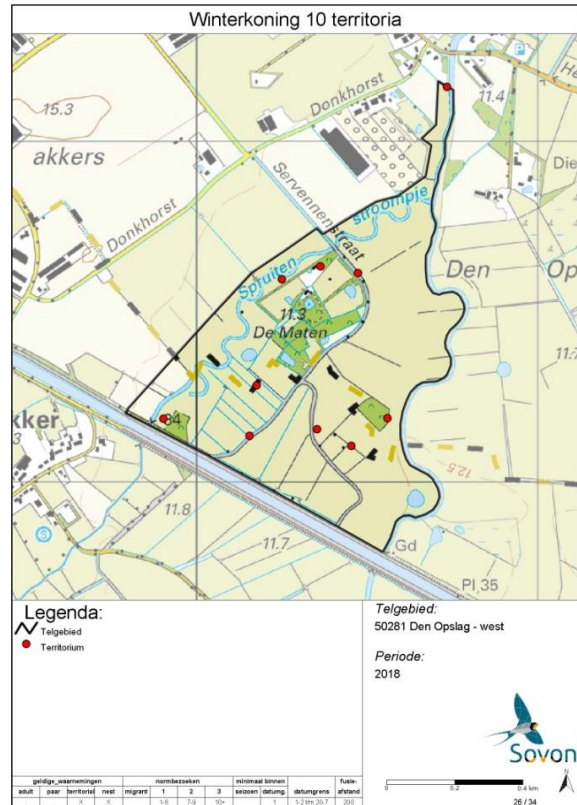
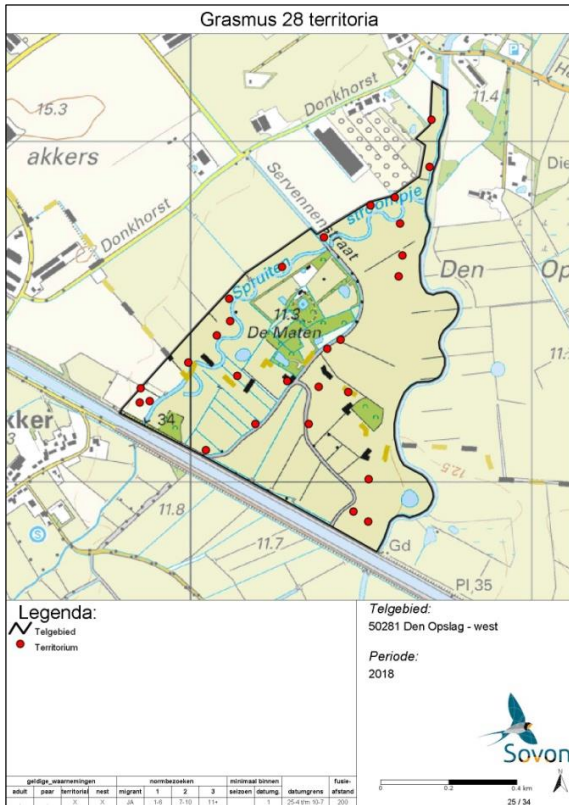
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

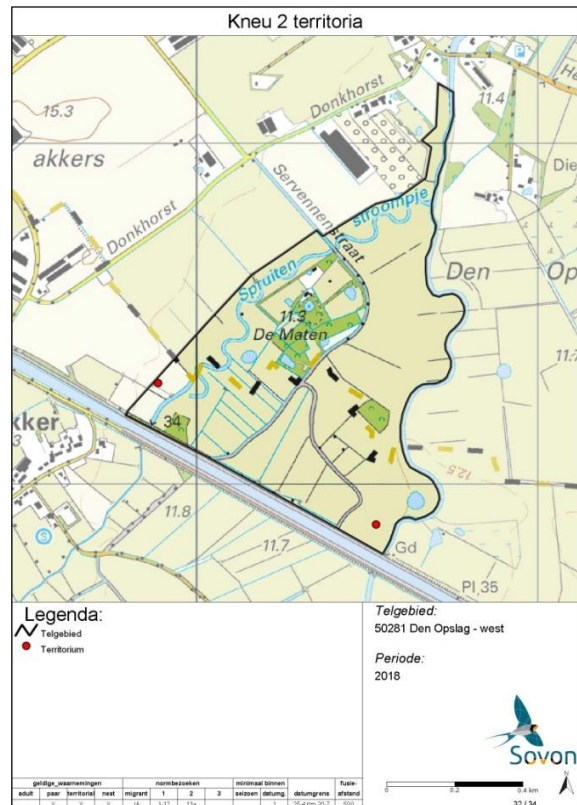
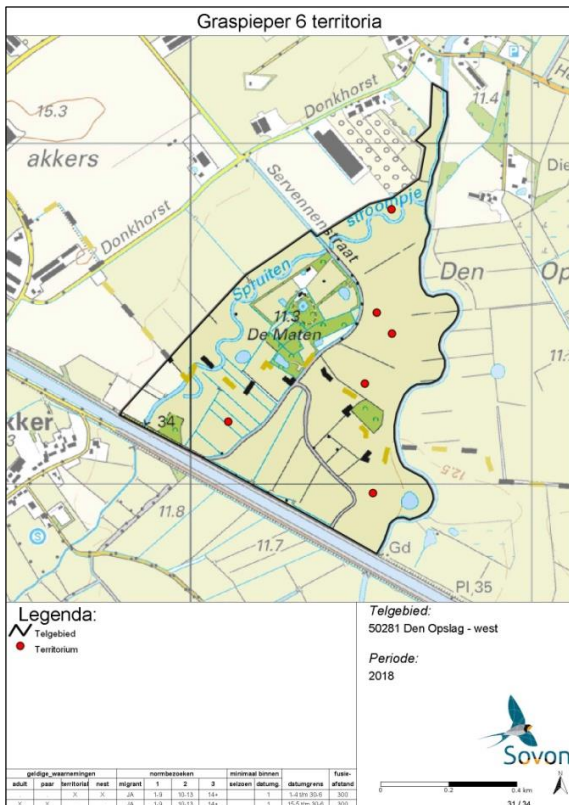
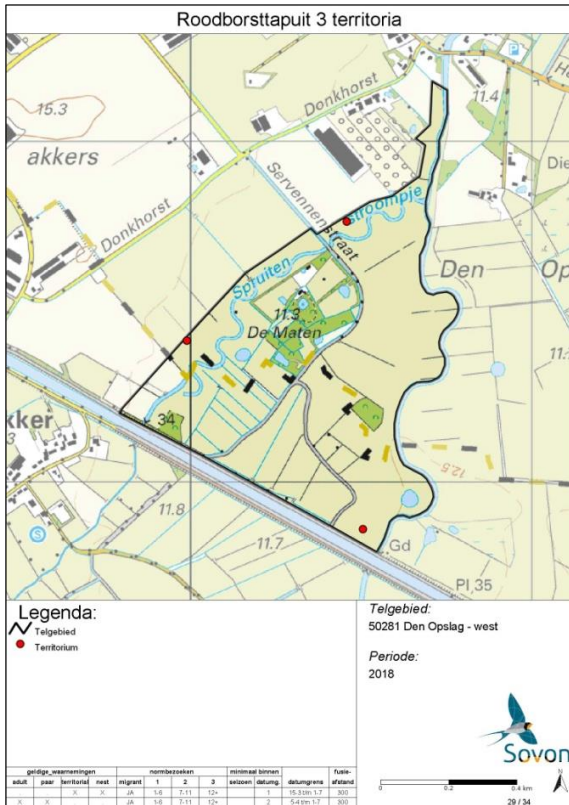
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

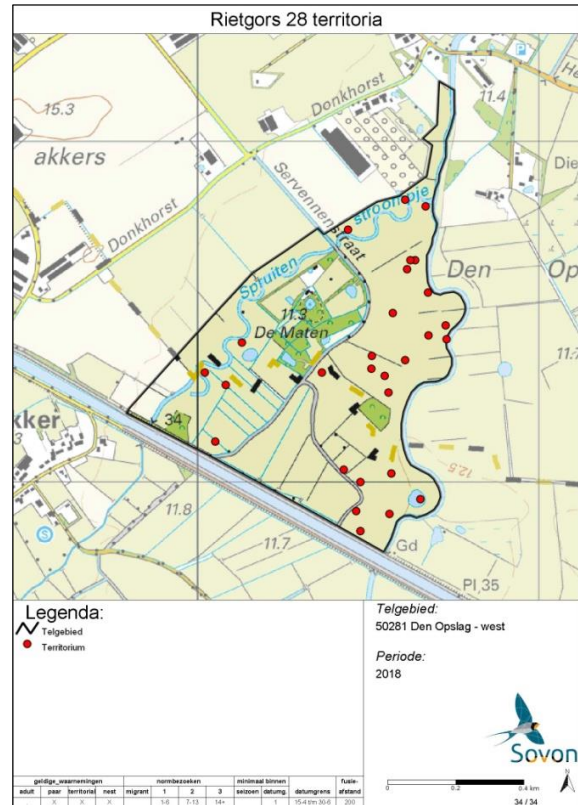
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

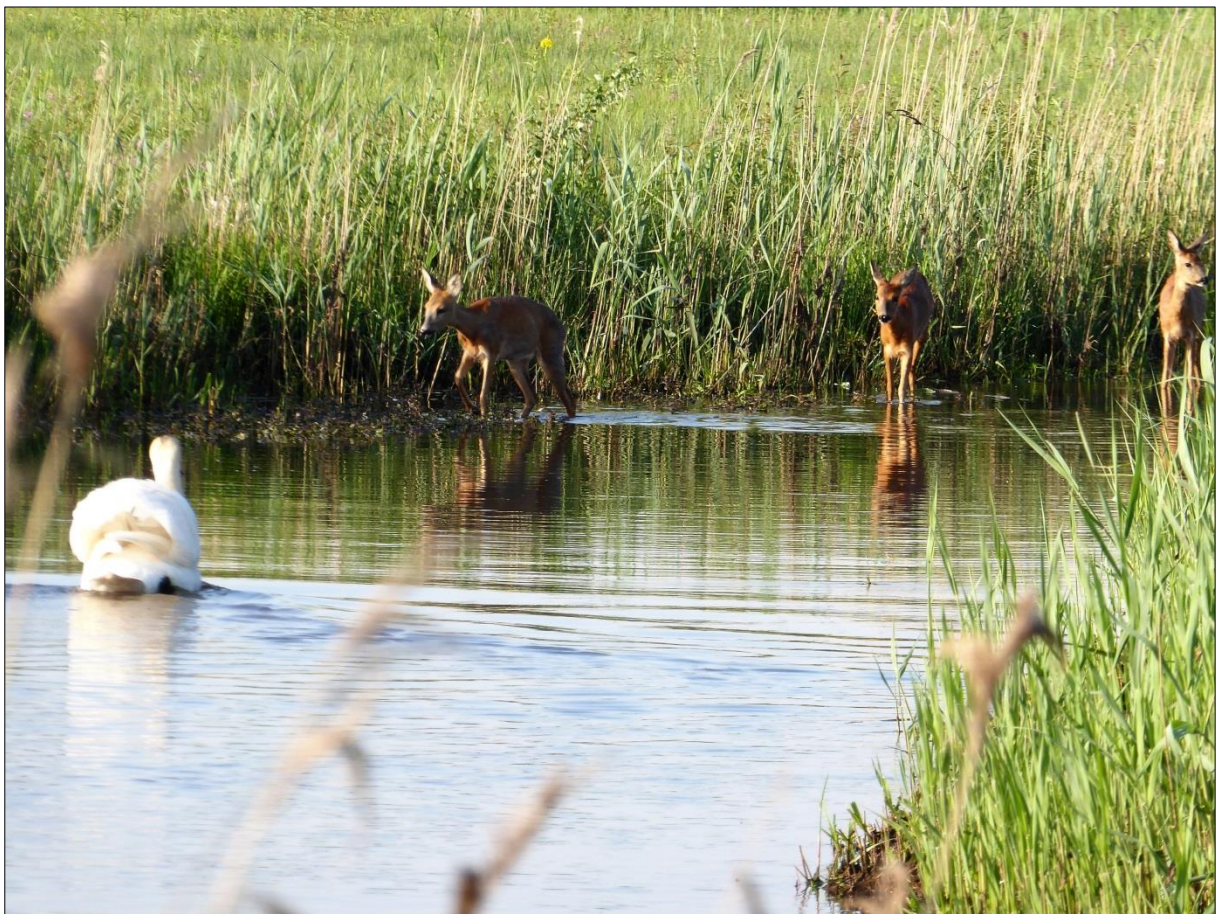

VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

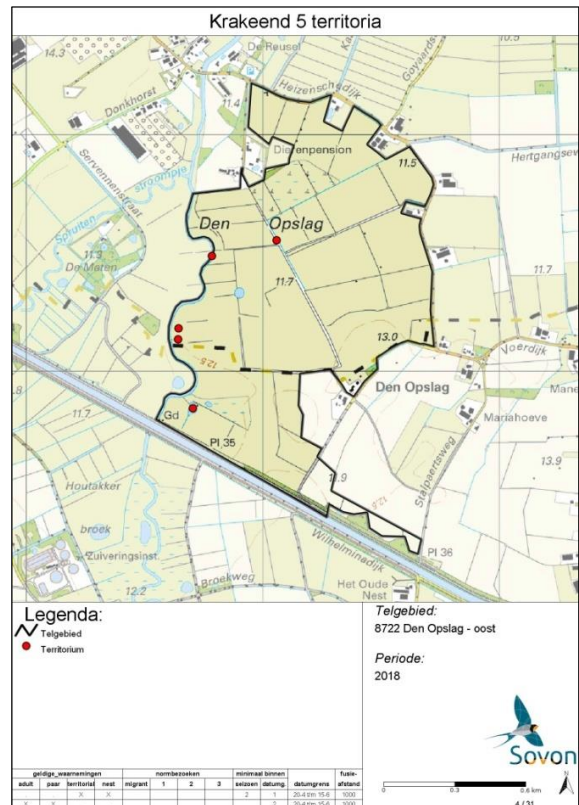
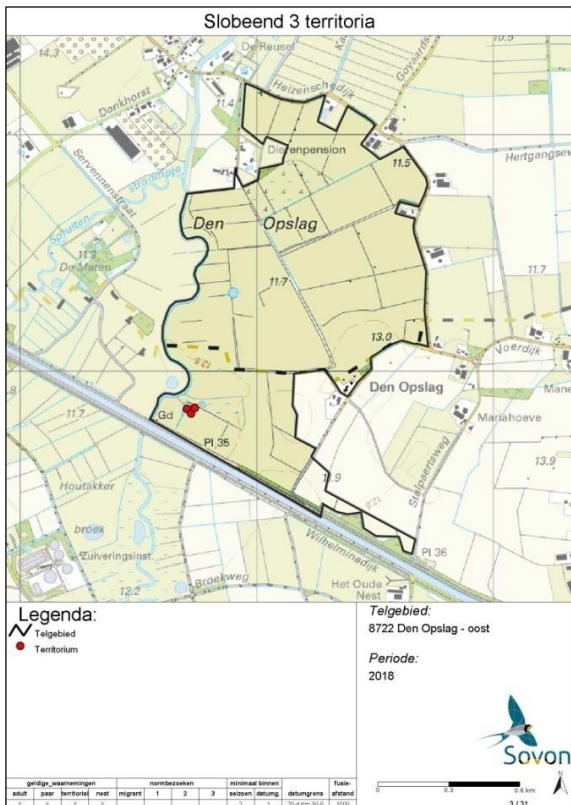
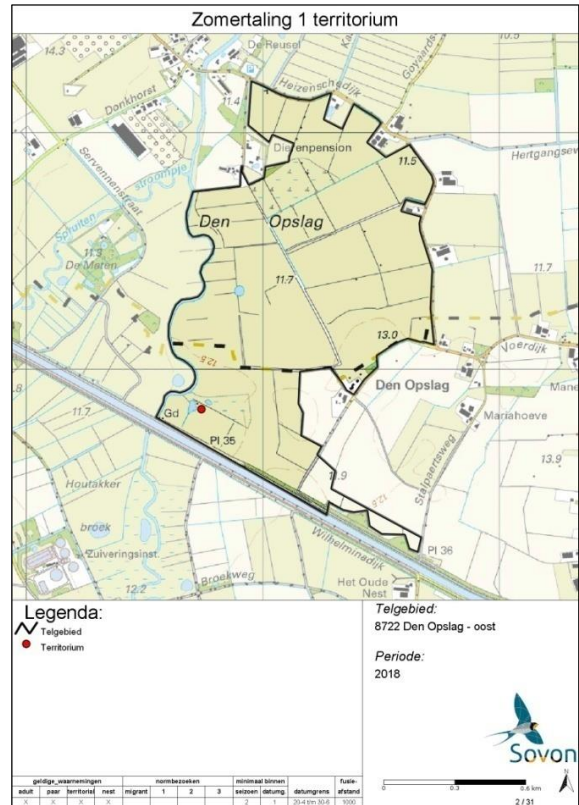
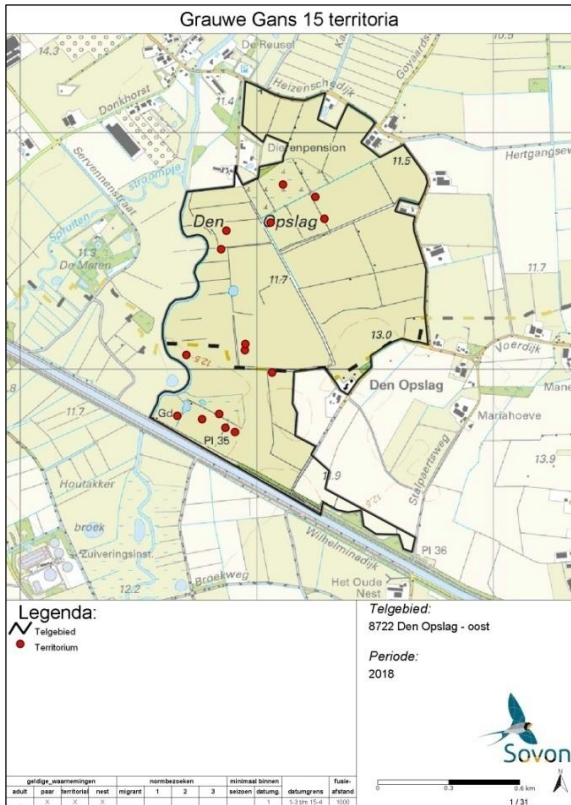
Bijlage 6 Verspreidingskaarten broedvogels Den Opslag oost

Geïnterviewd door: Wiel Poelmans en Fred Schulein

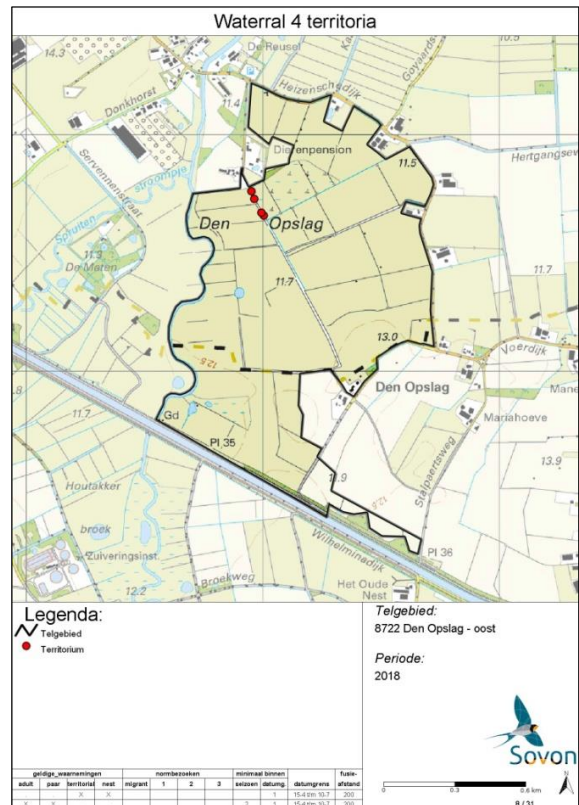
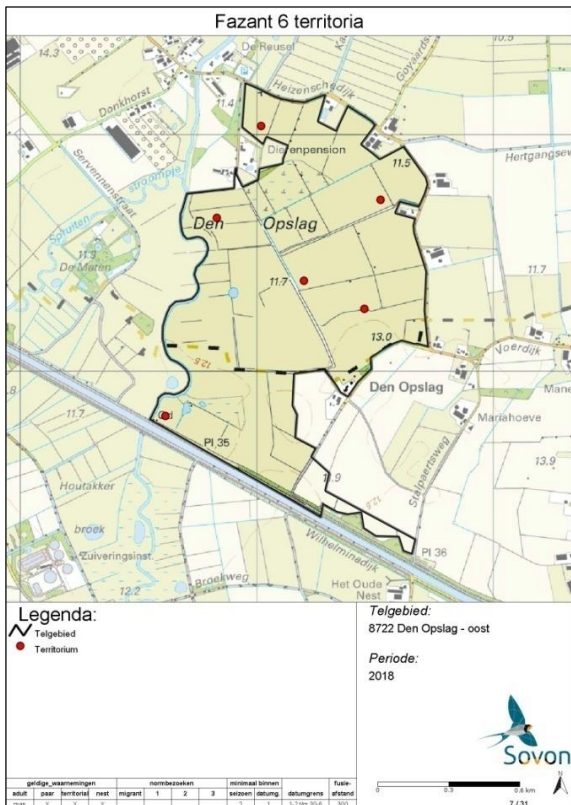
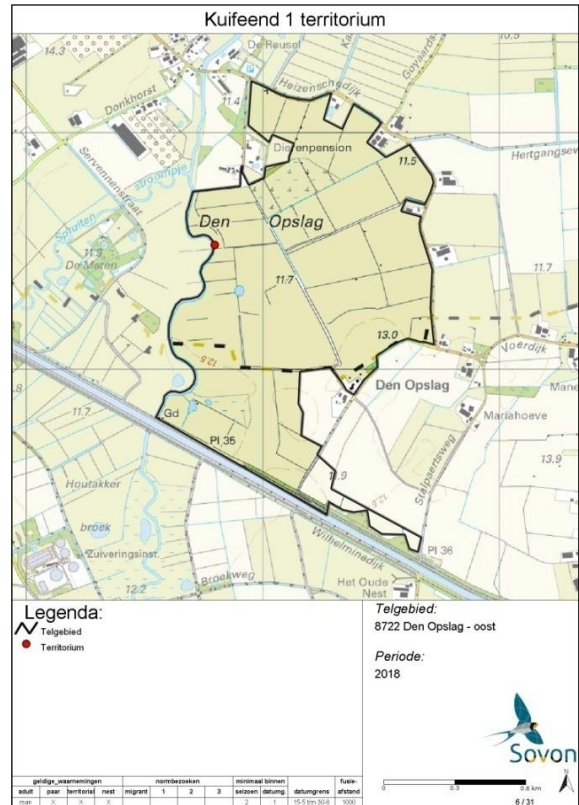
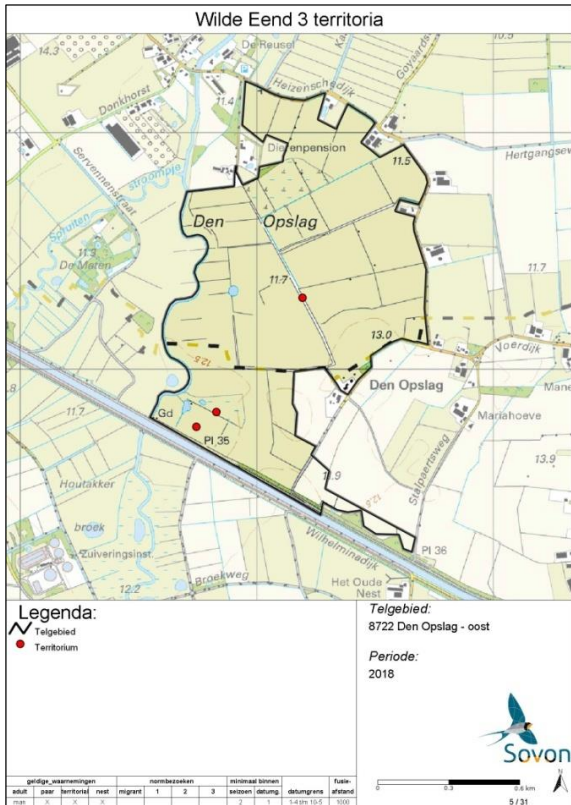

Knobbelzwaan en reeën aan de Reusel

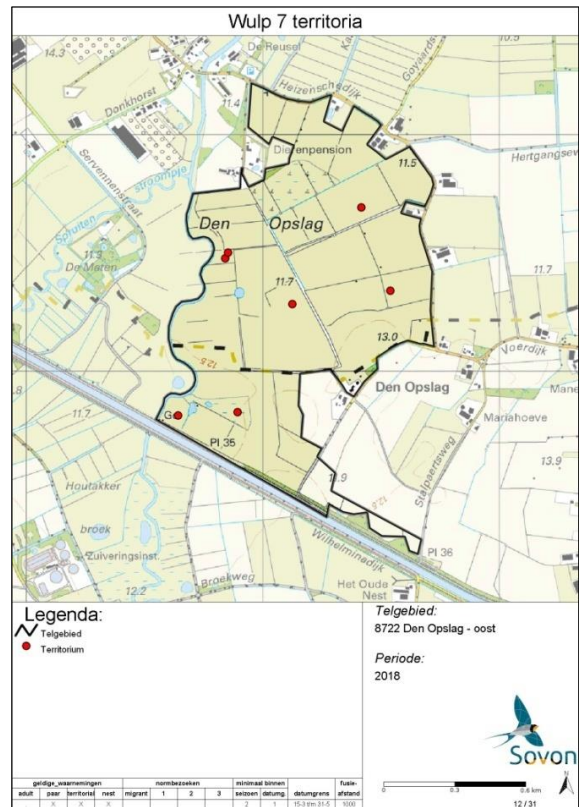
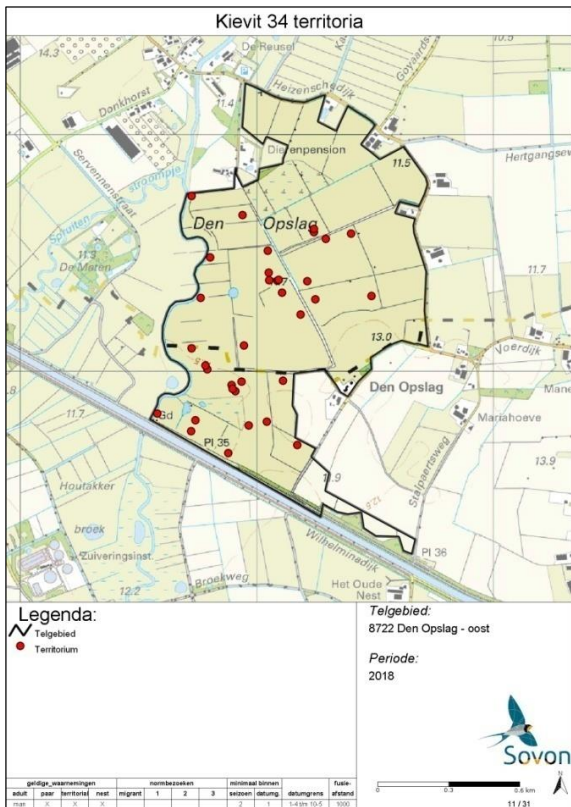
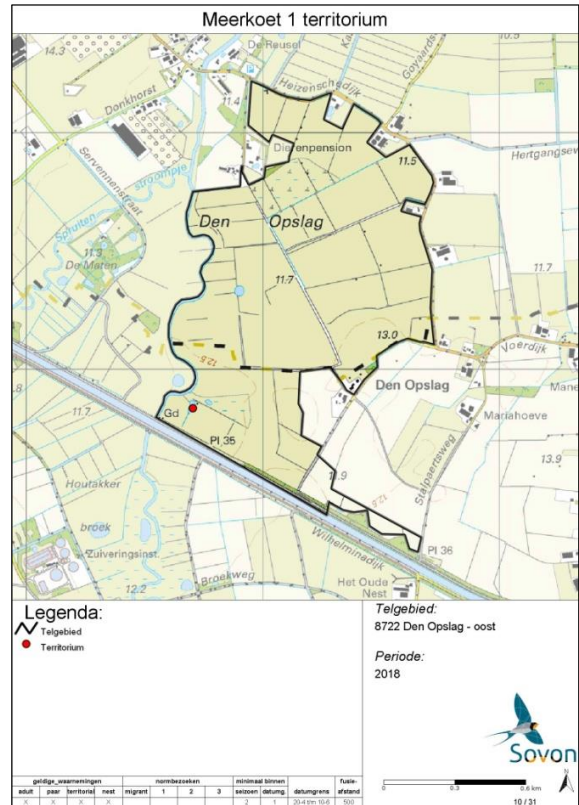
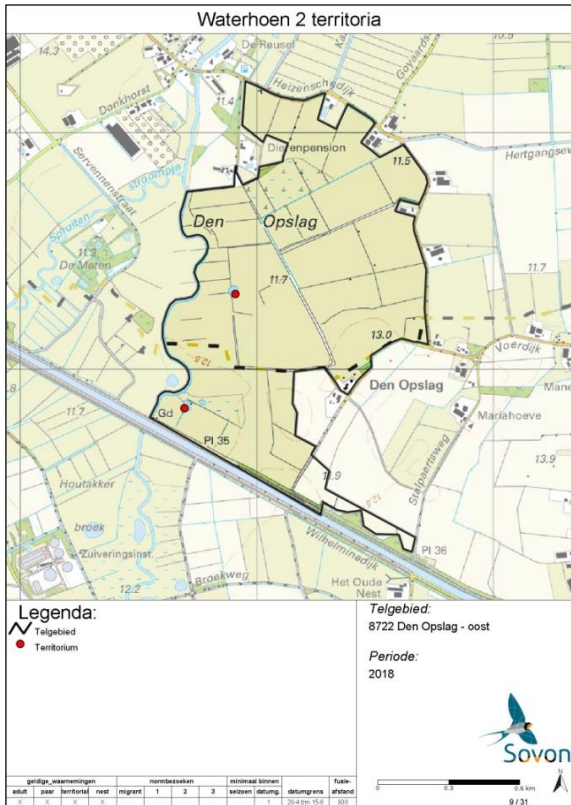
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

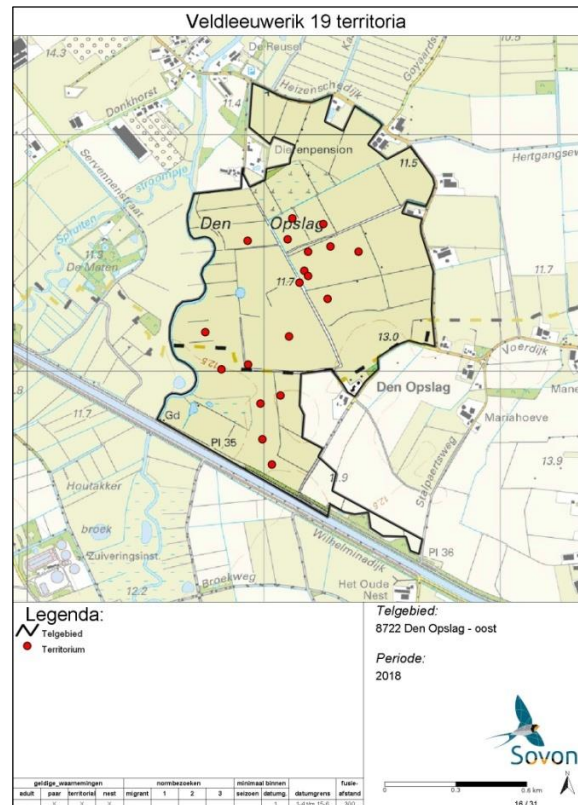
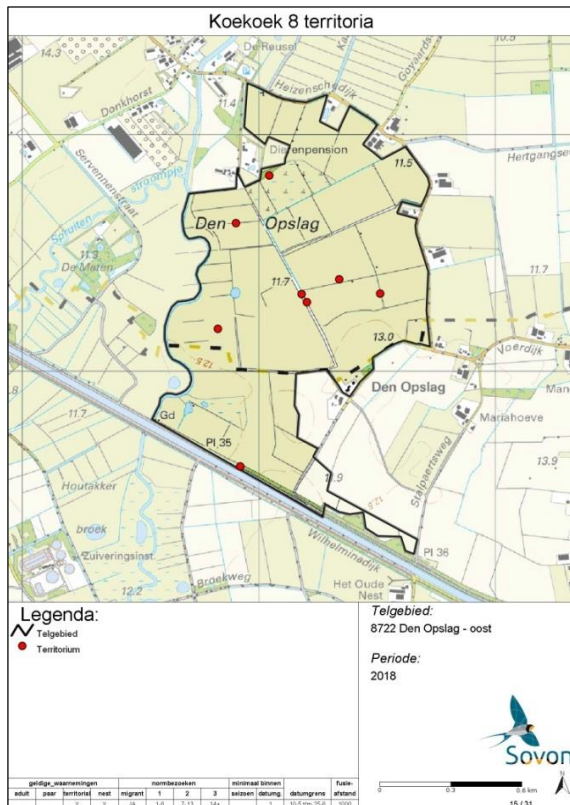
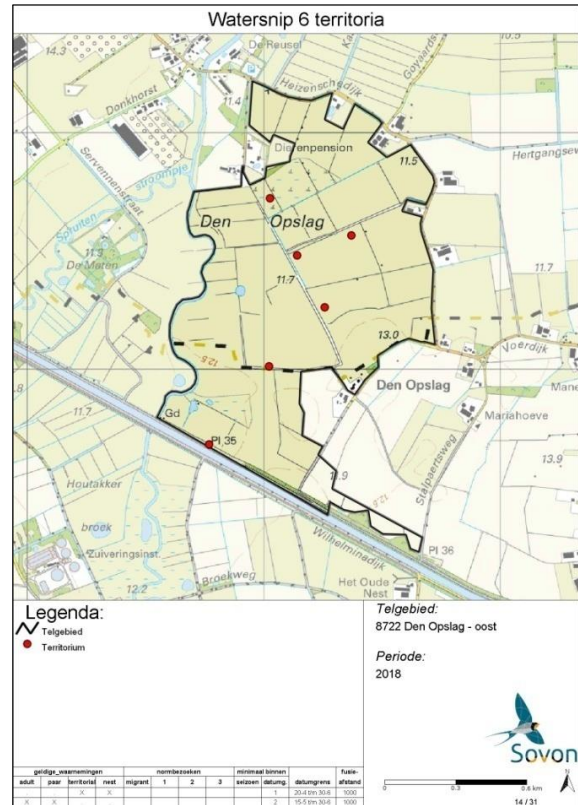
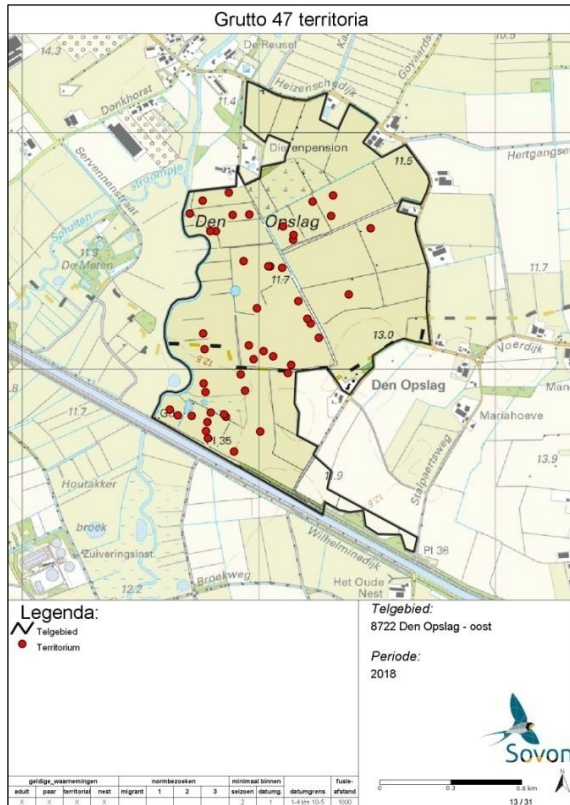
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

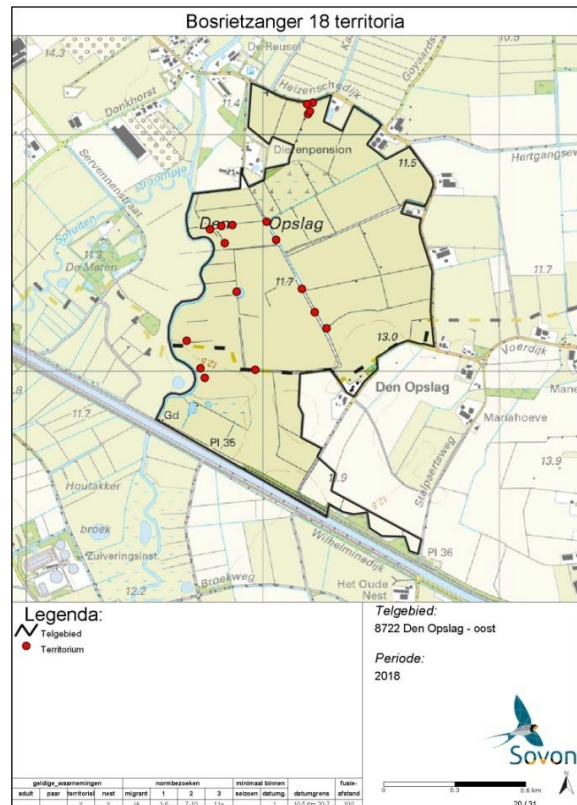
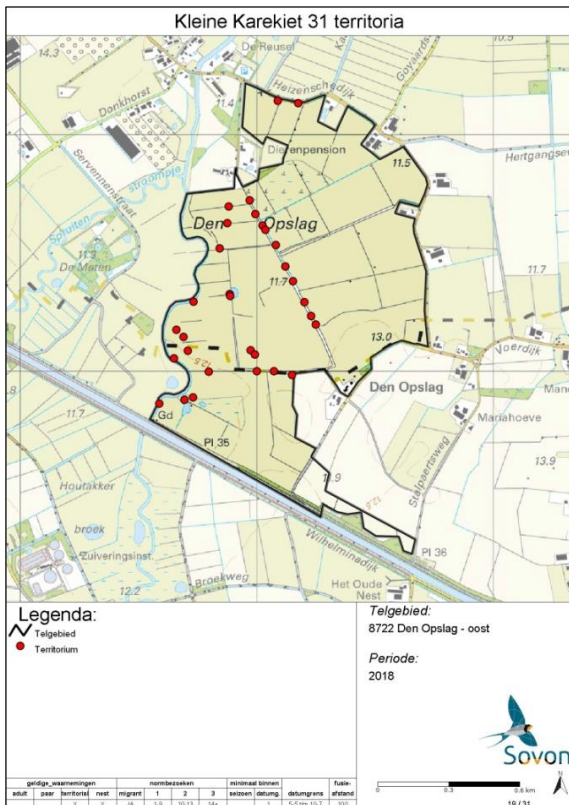
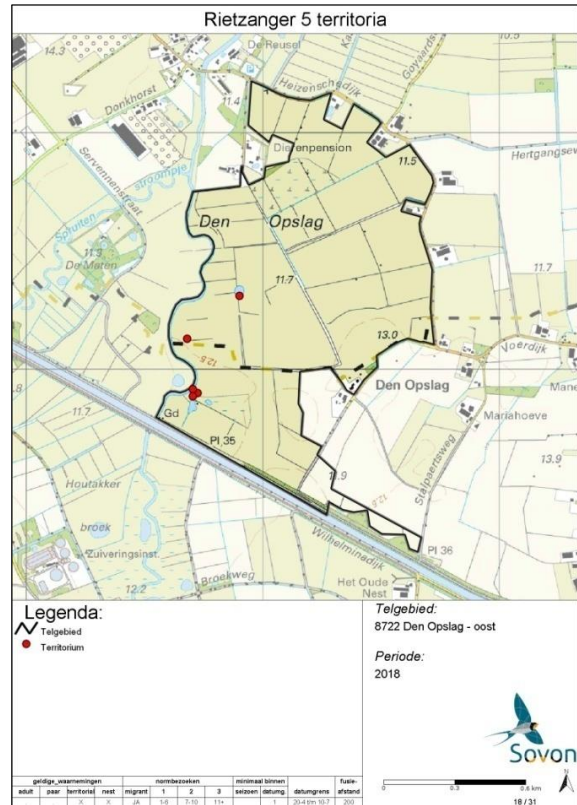
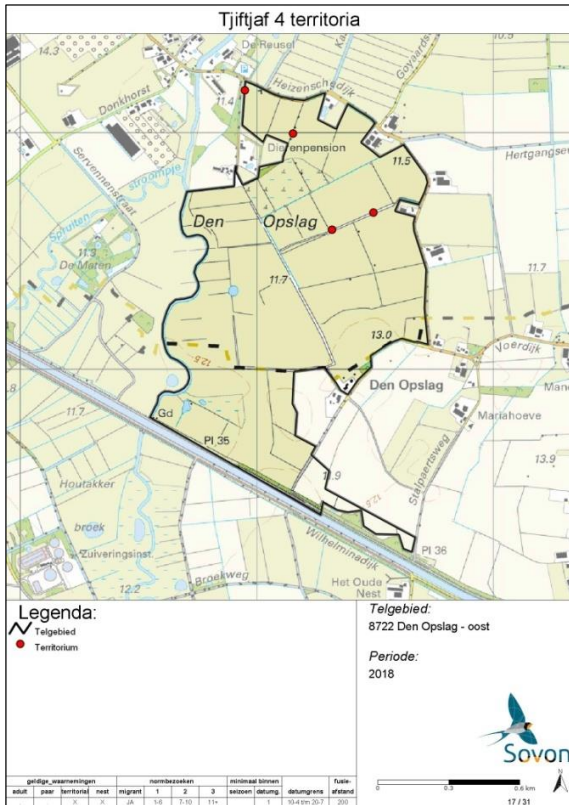
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

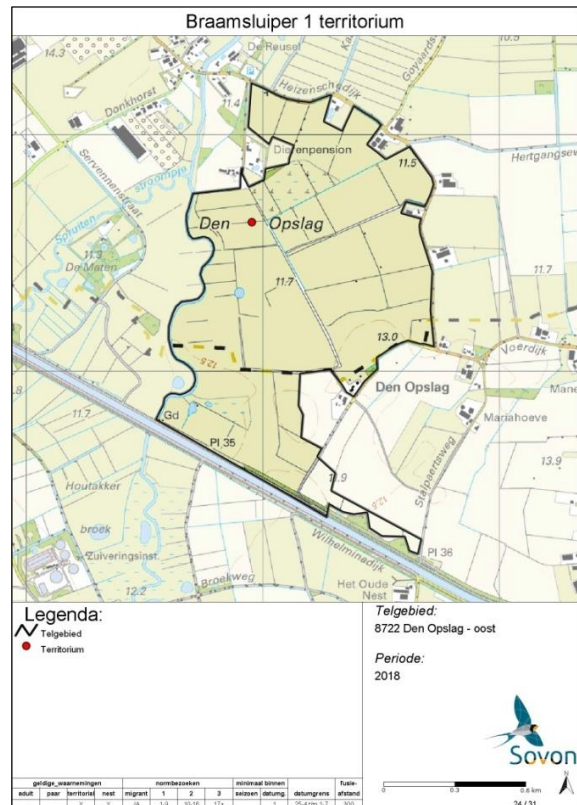
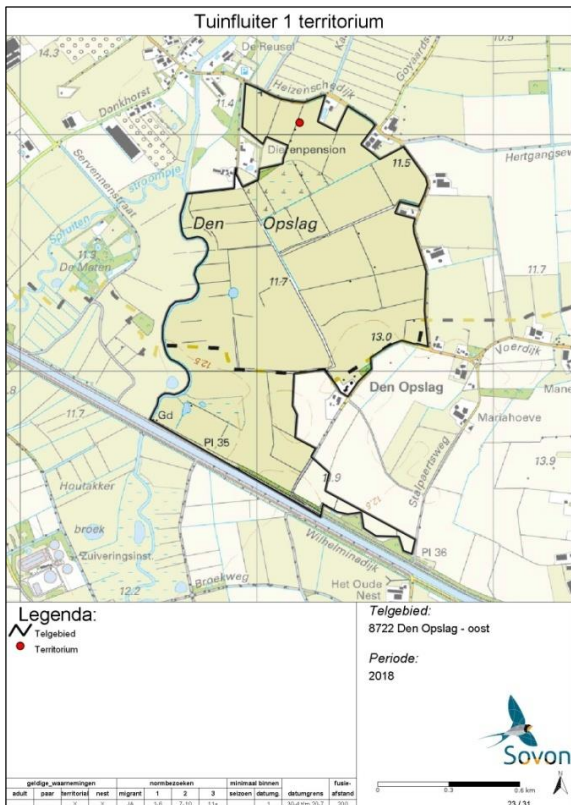
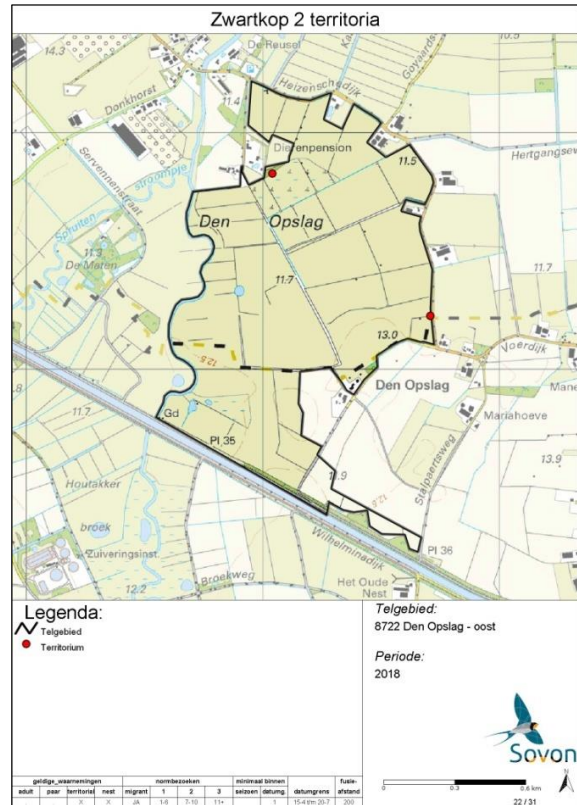
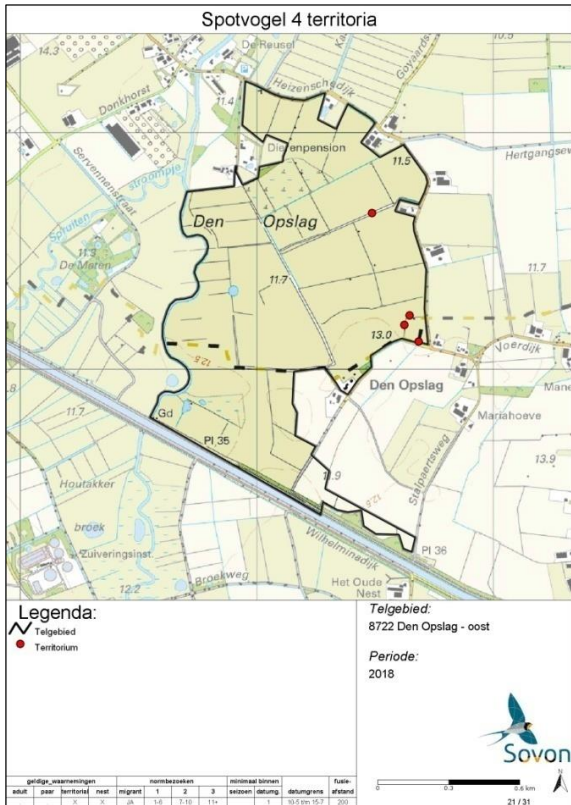
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

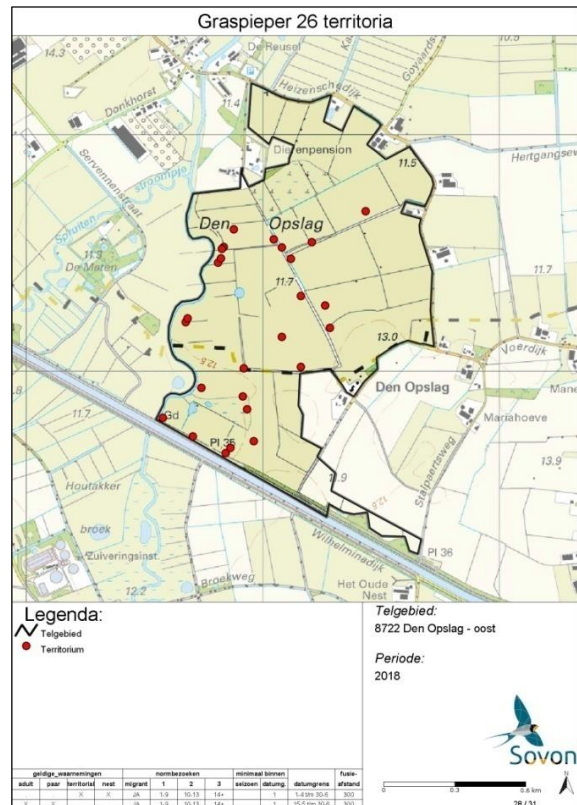
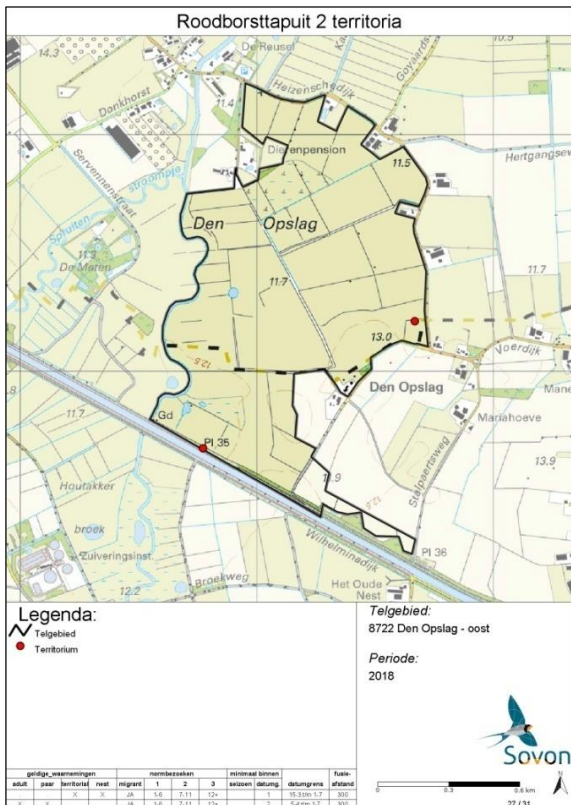
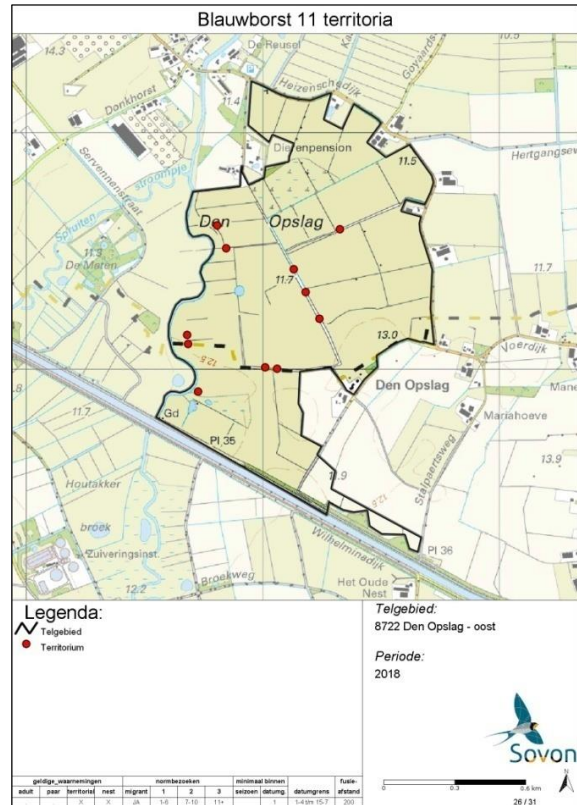
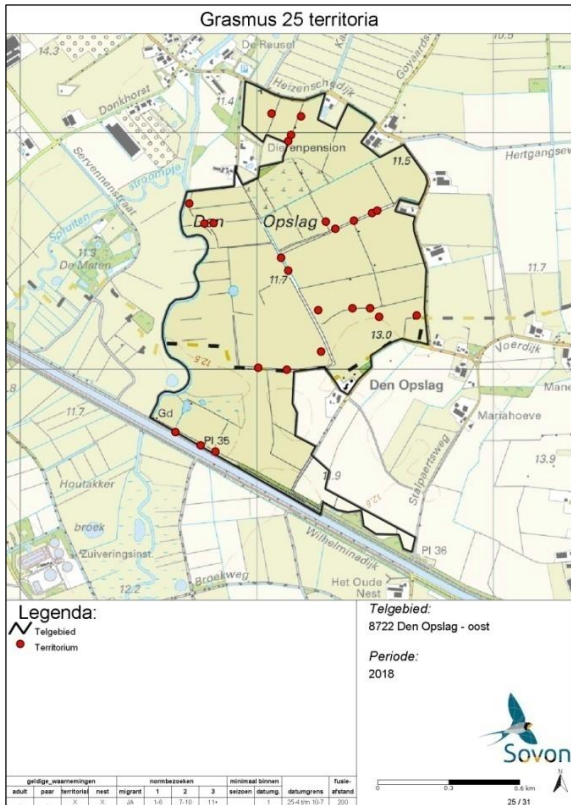
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

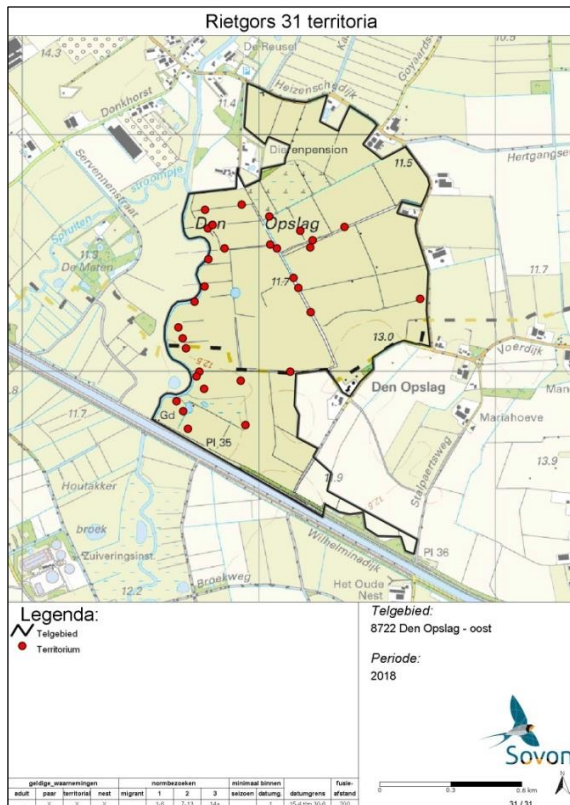
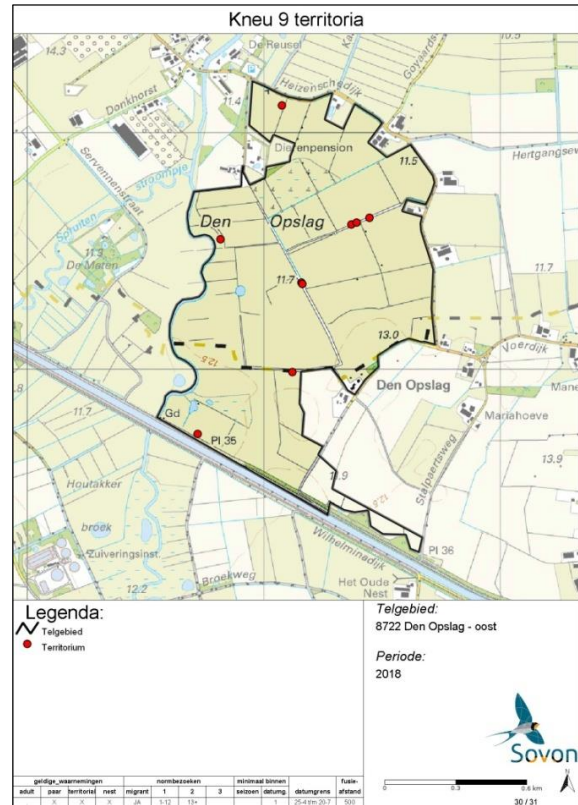
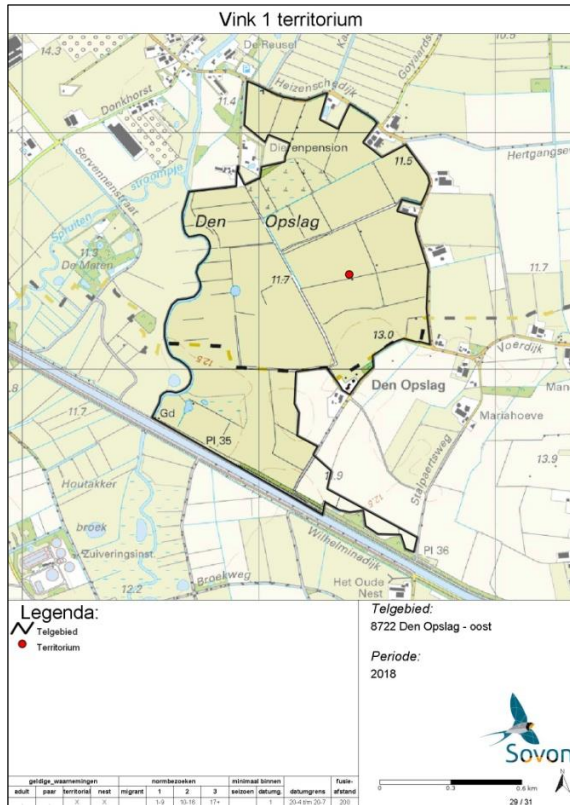
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

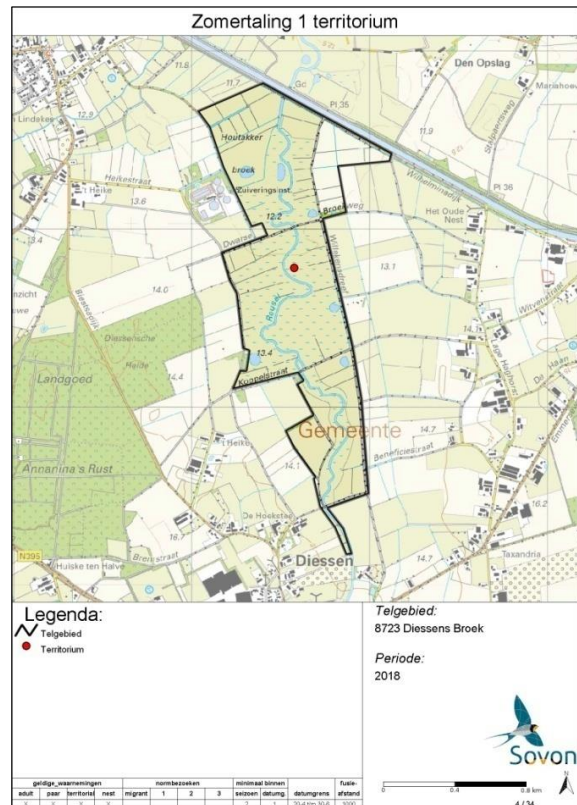
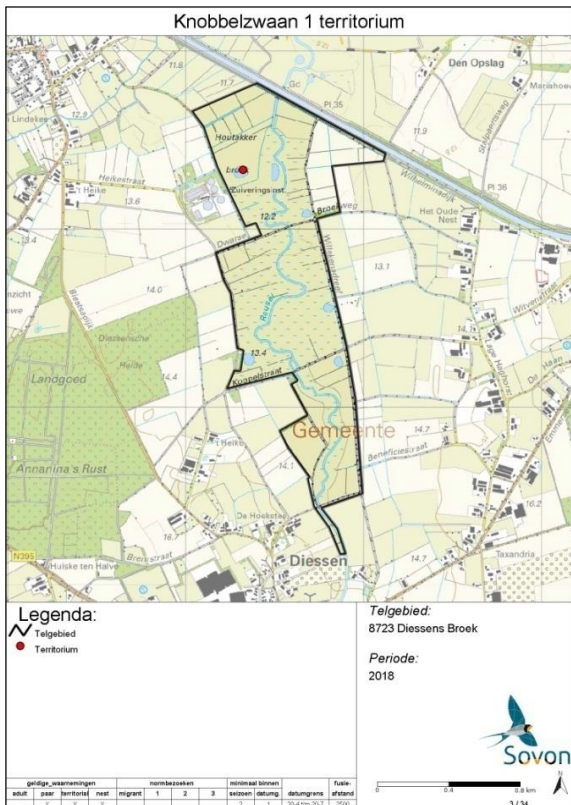
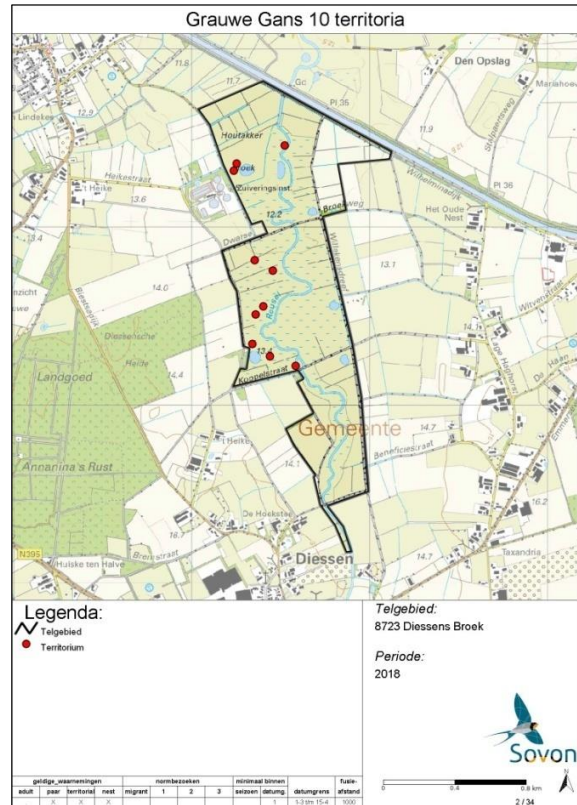
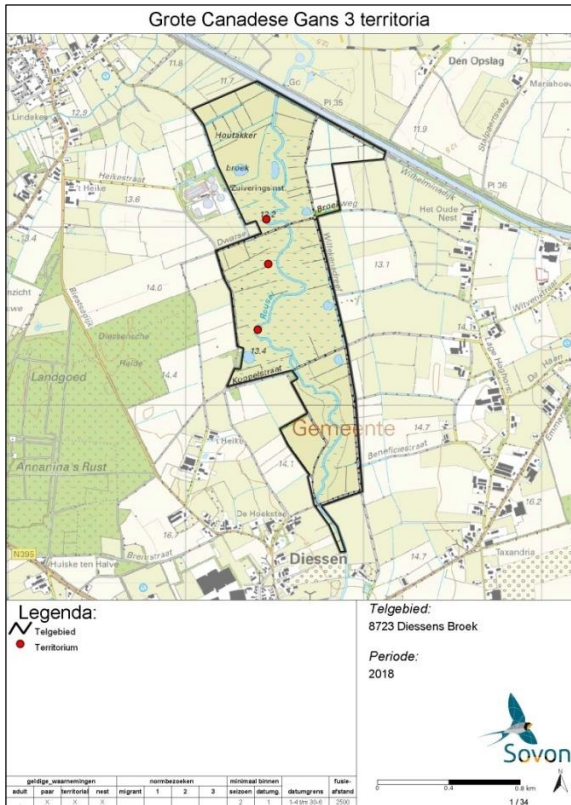
Bijlage 7 Verspreidingskaarten broedvogels Diessens Broek

Geïnterviewd door: Nico Hilgers, Gerard van der Kaa

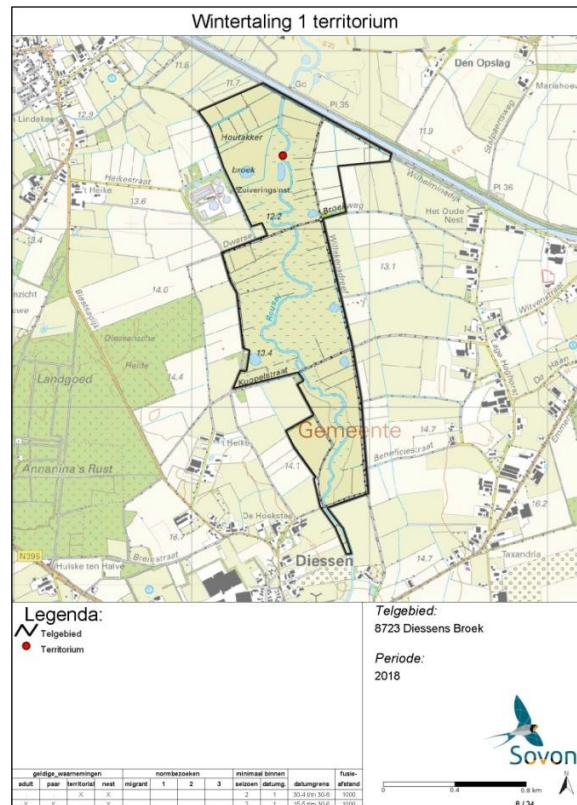
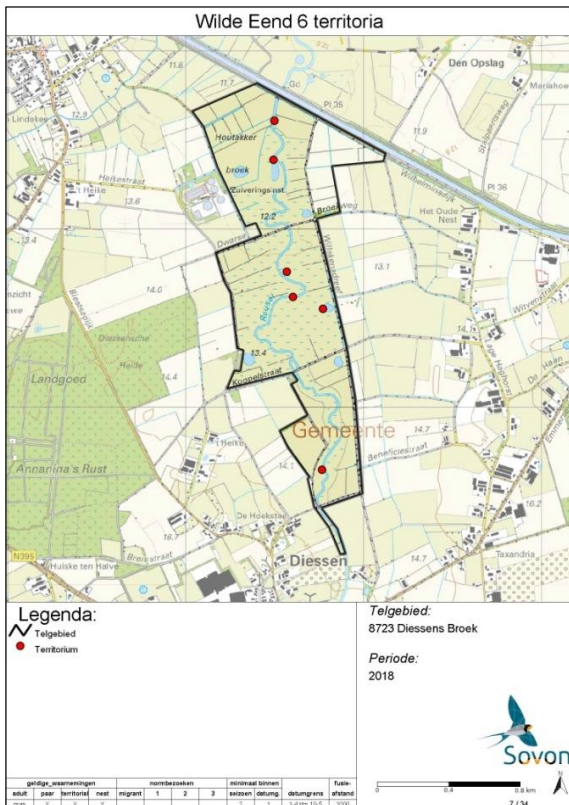
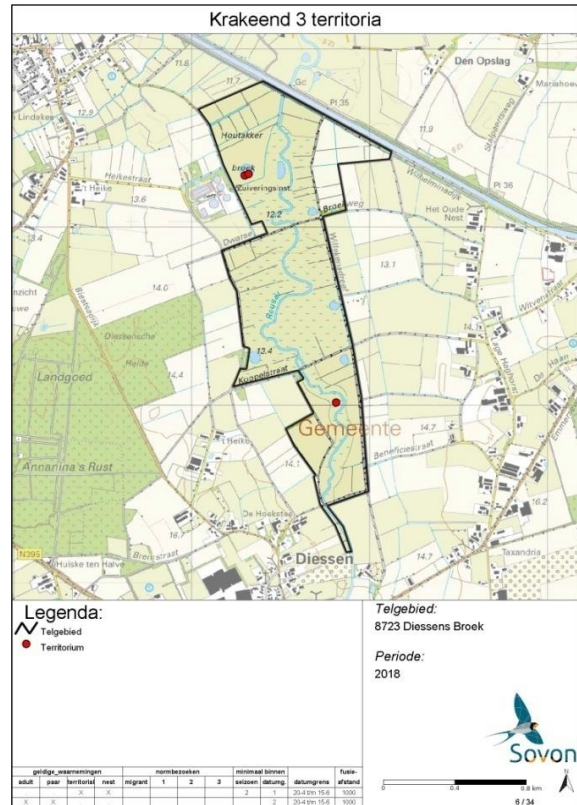
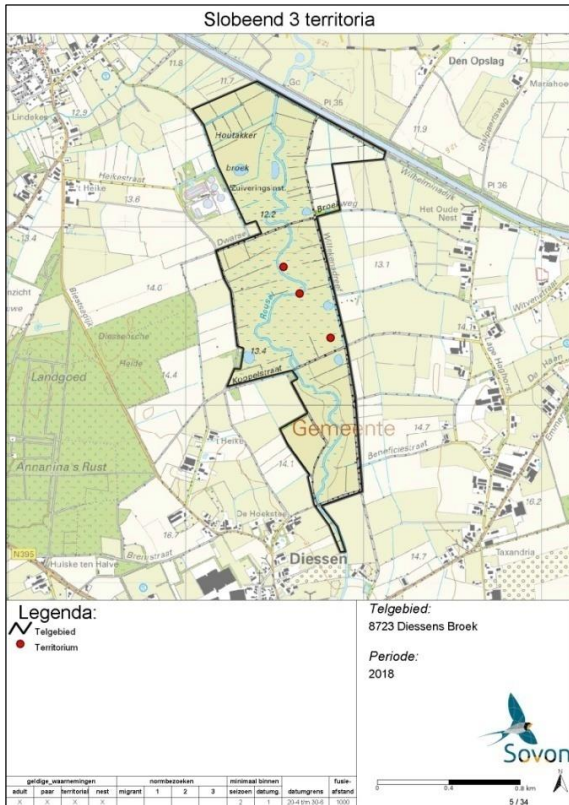

In het Diessens Broek is een groeiplaats van Gele Maskerbloem

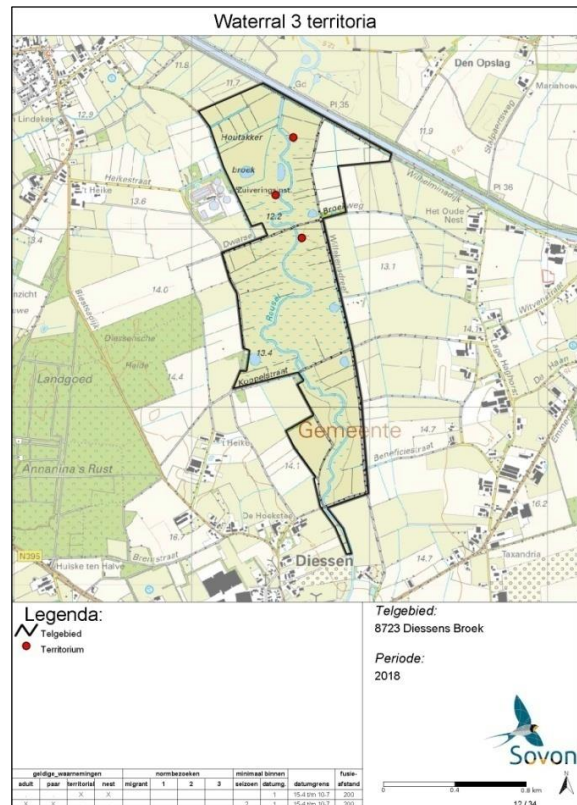
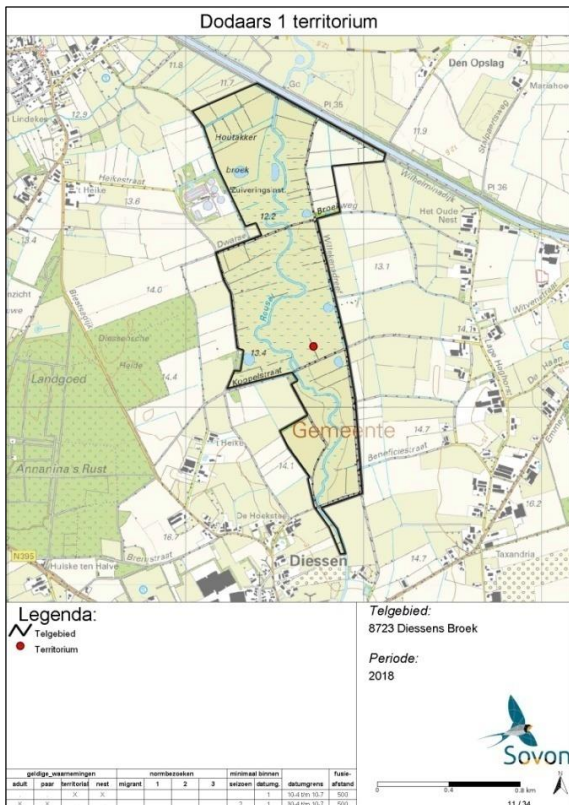
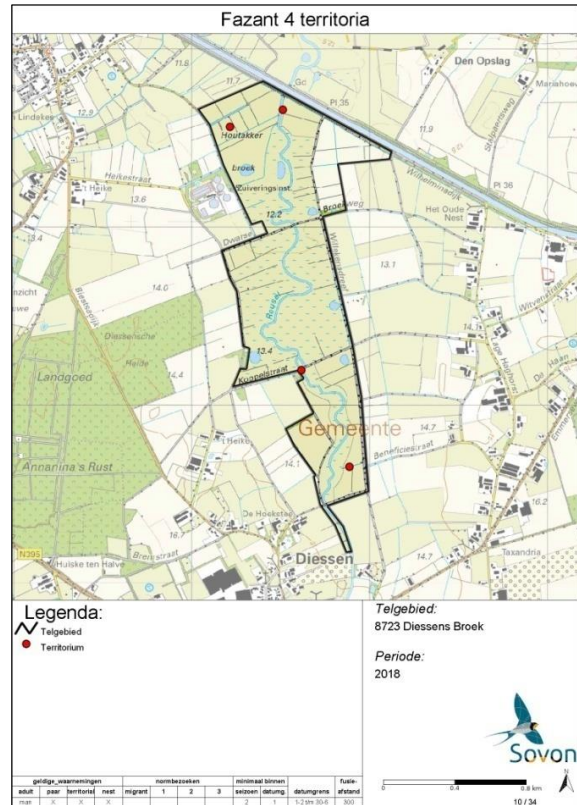
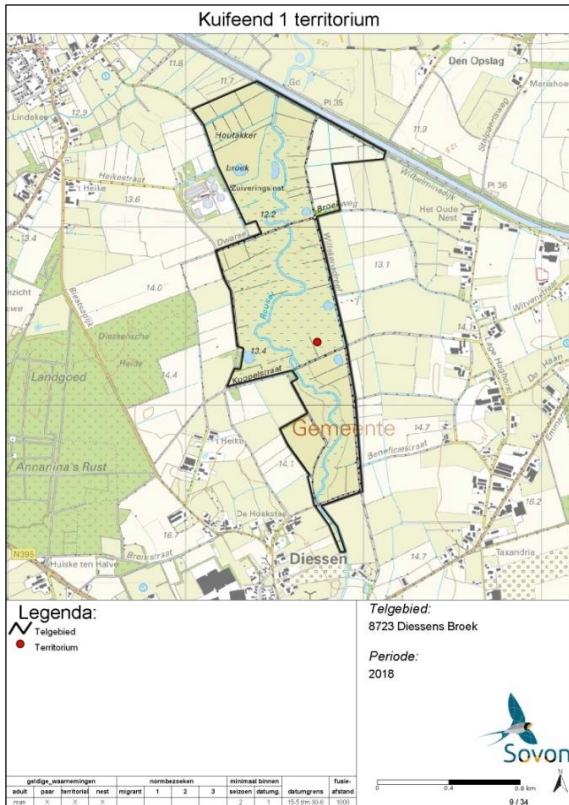
VOGELWERKGROEP MIDDEN BRABANT

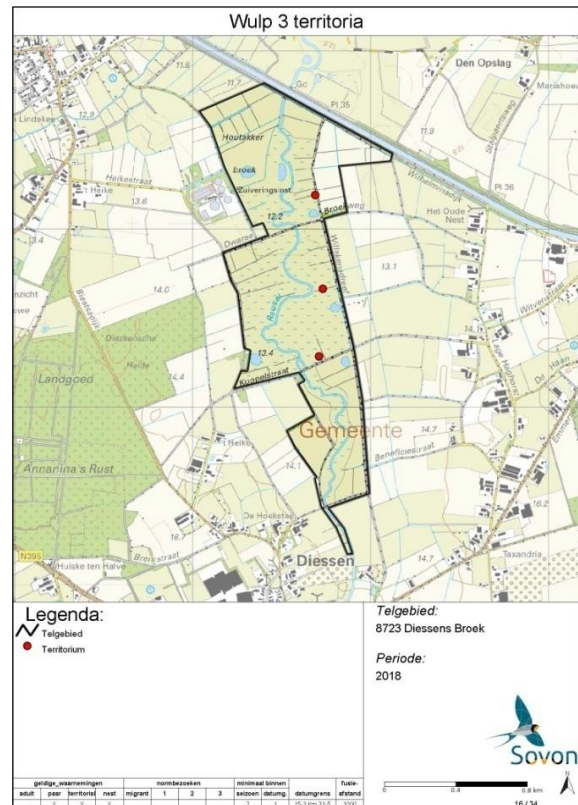
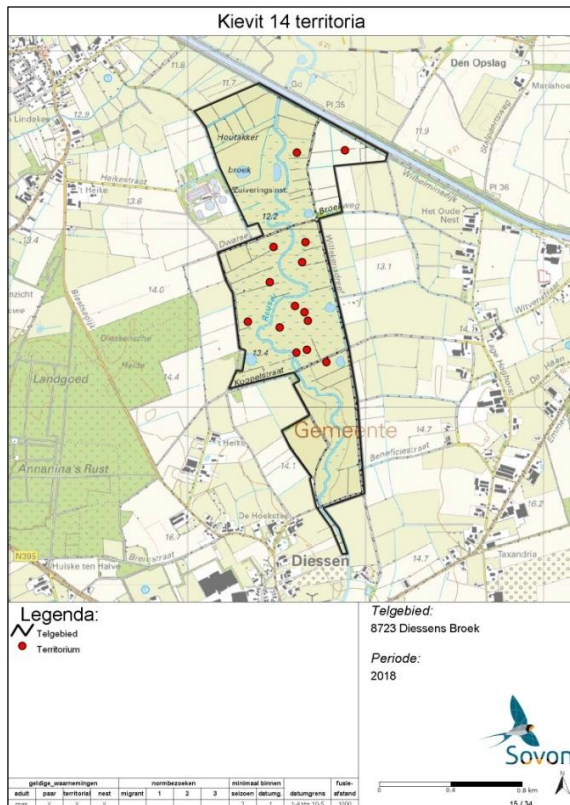
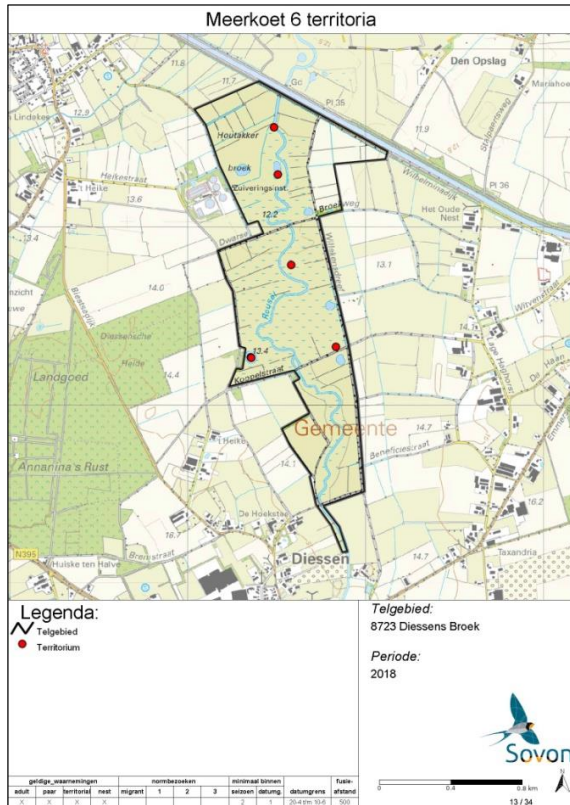
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

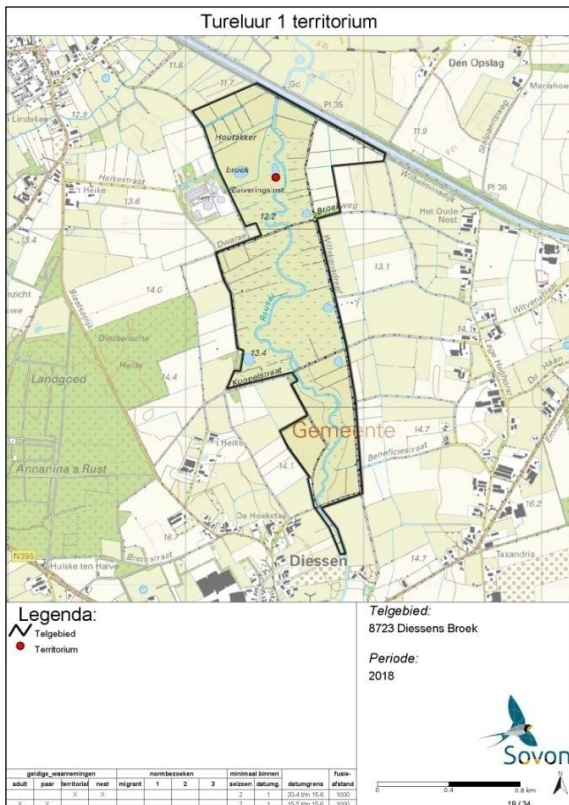
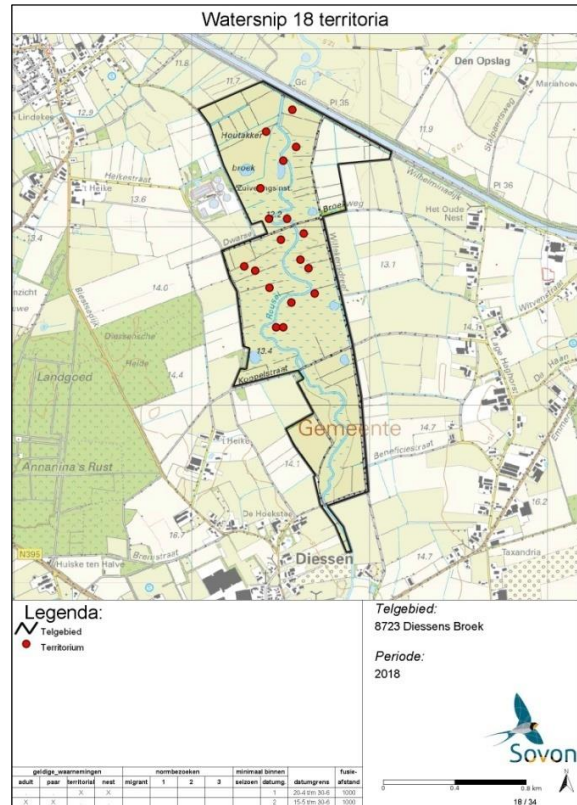
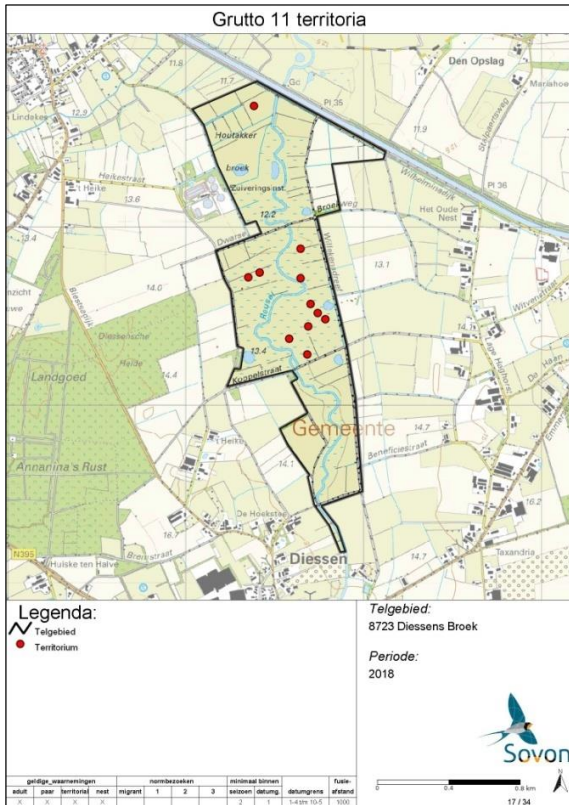
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

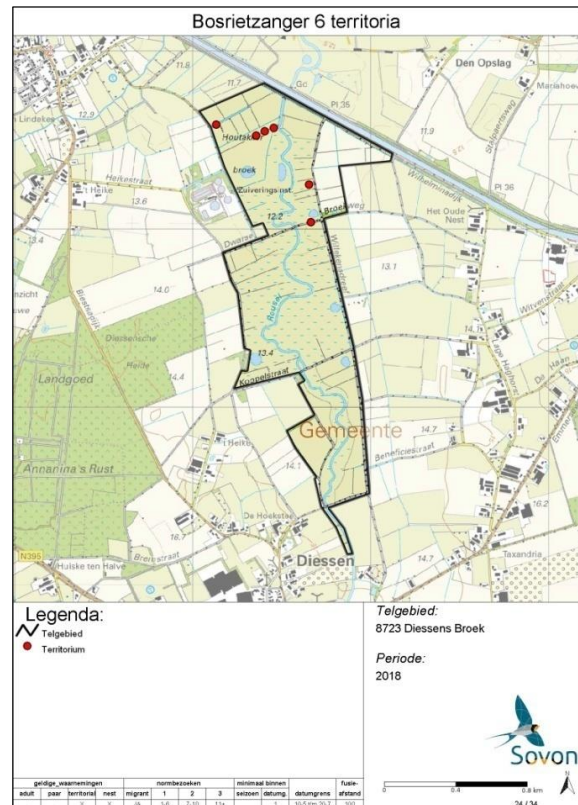
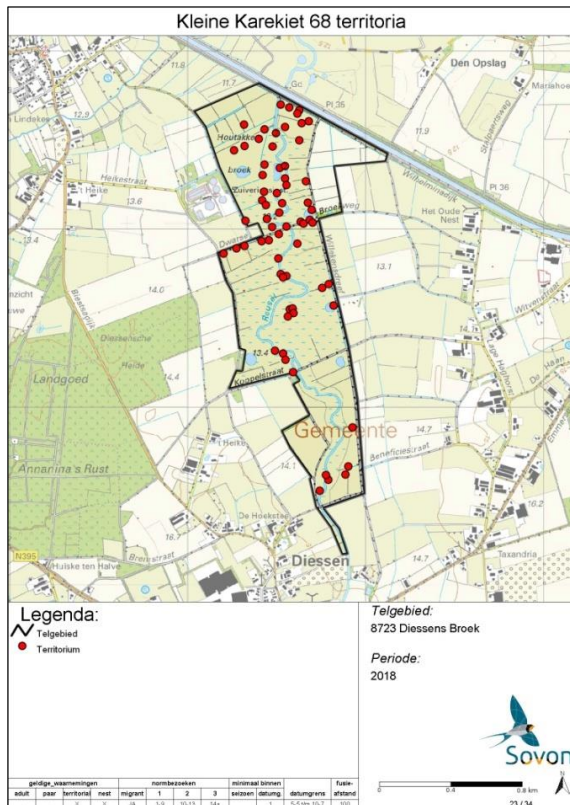
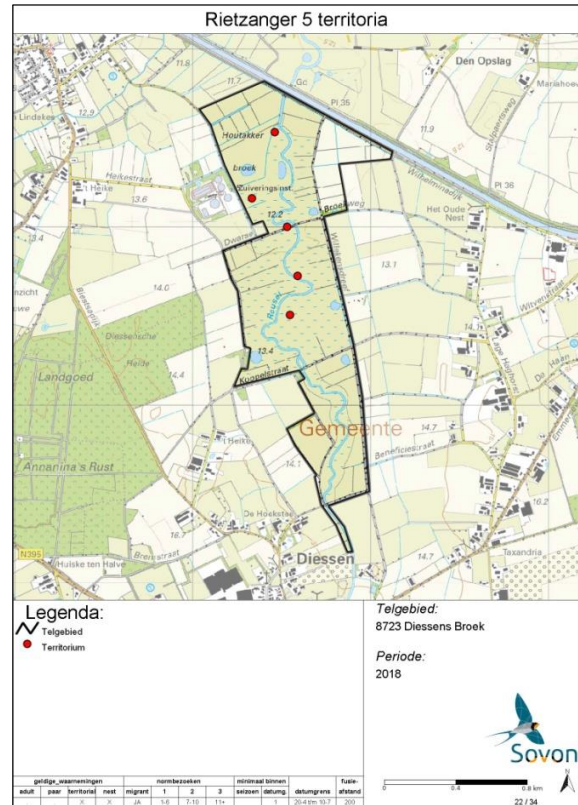
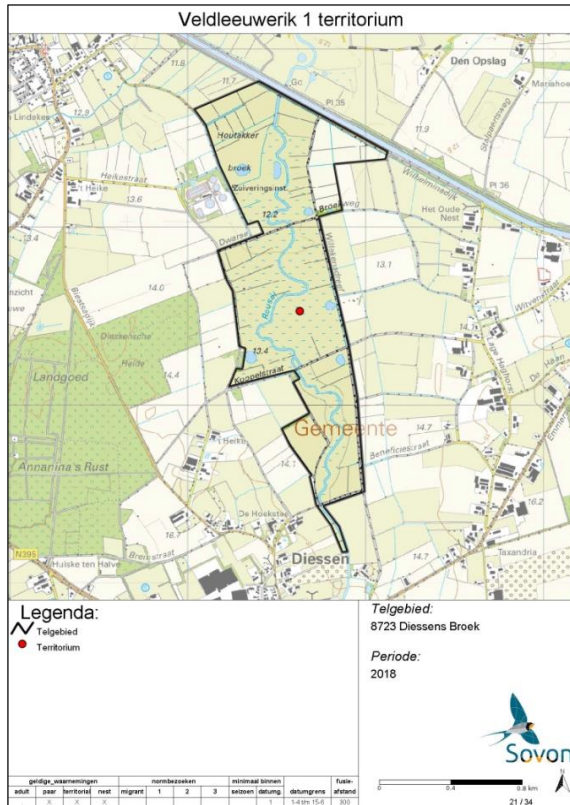
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

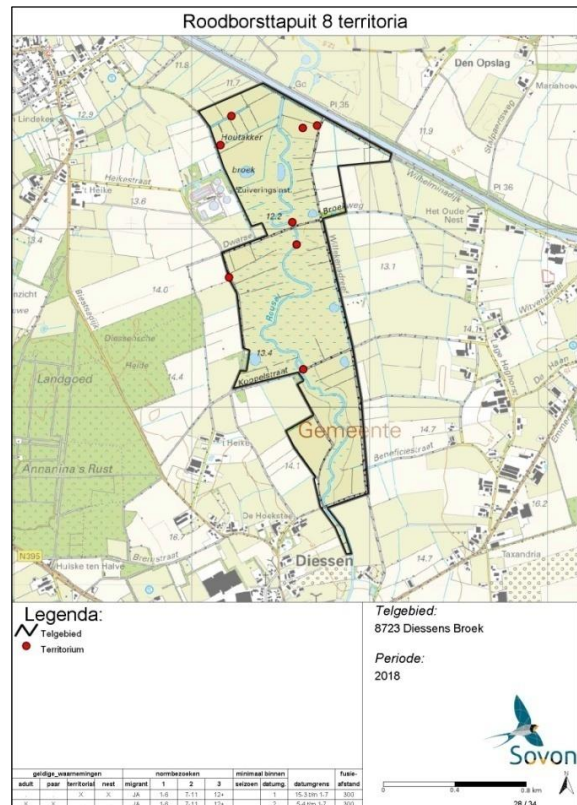
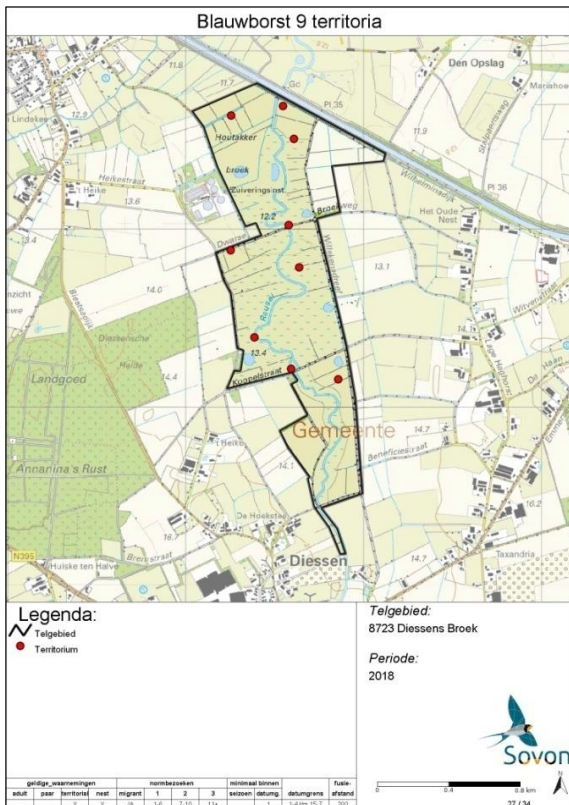
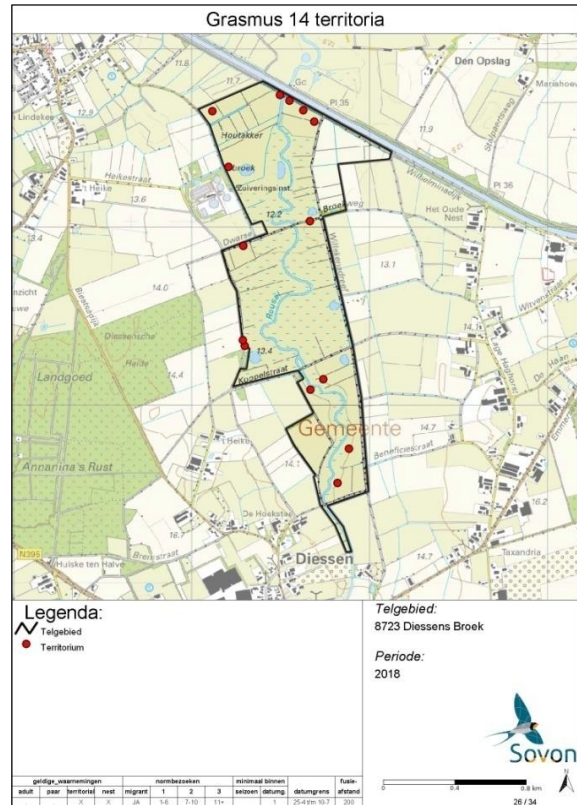
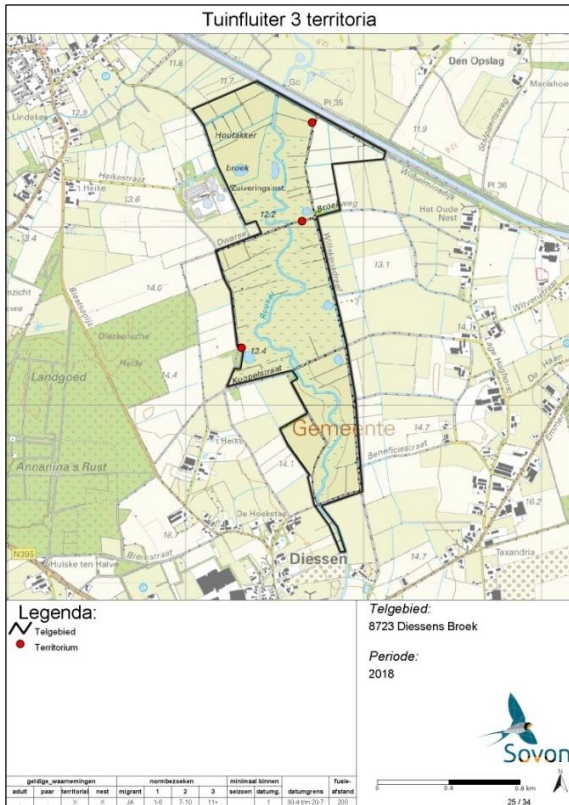
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

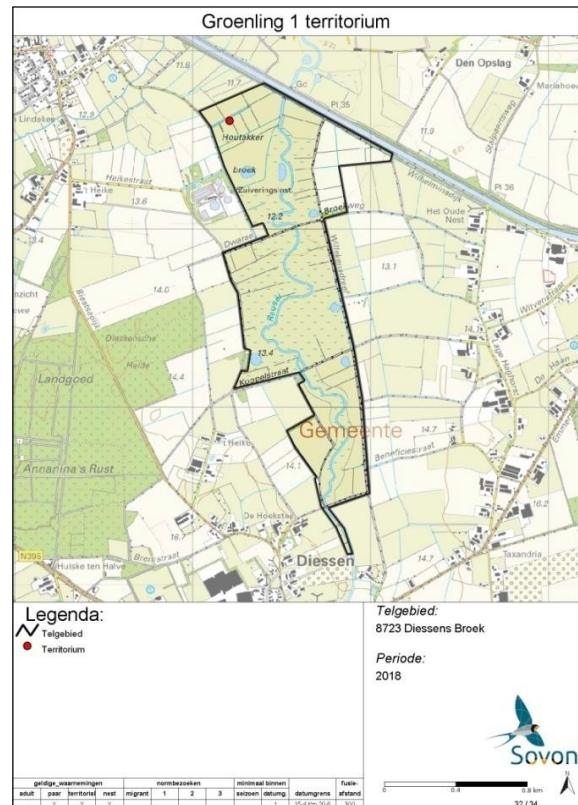
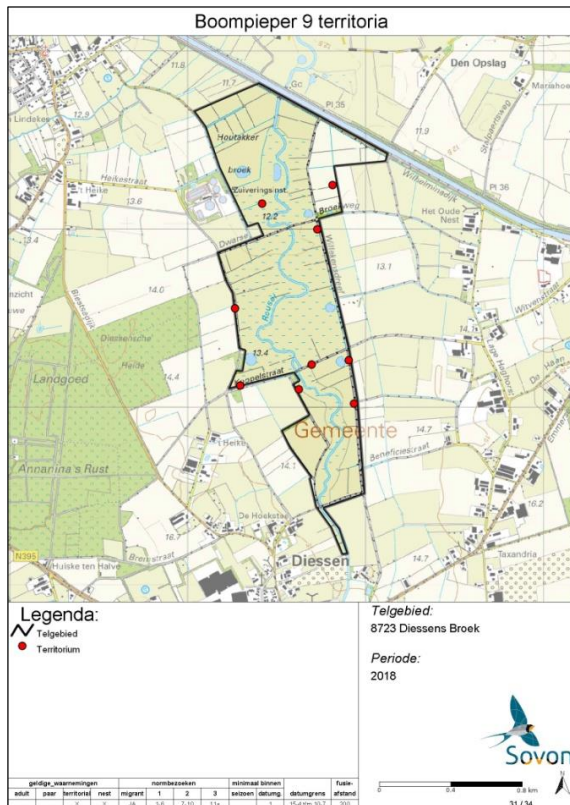
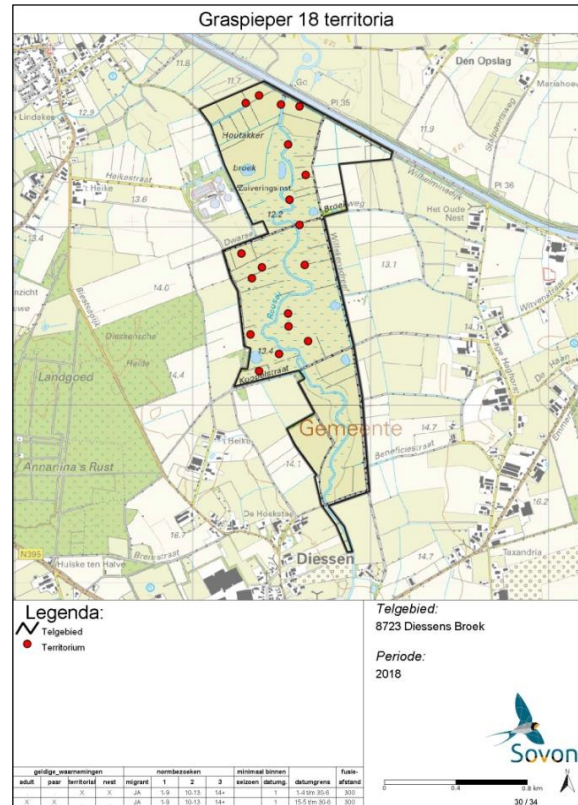
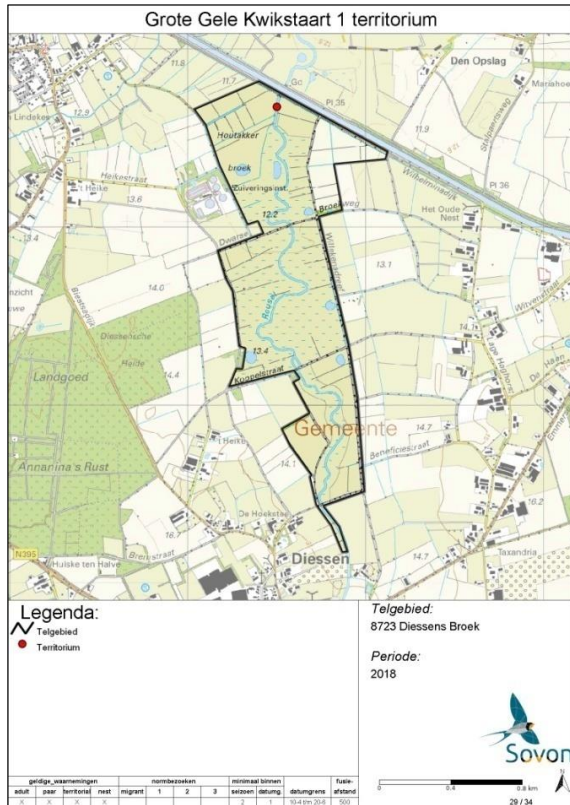
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

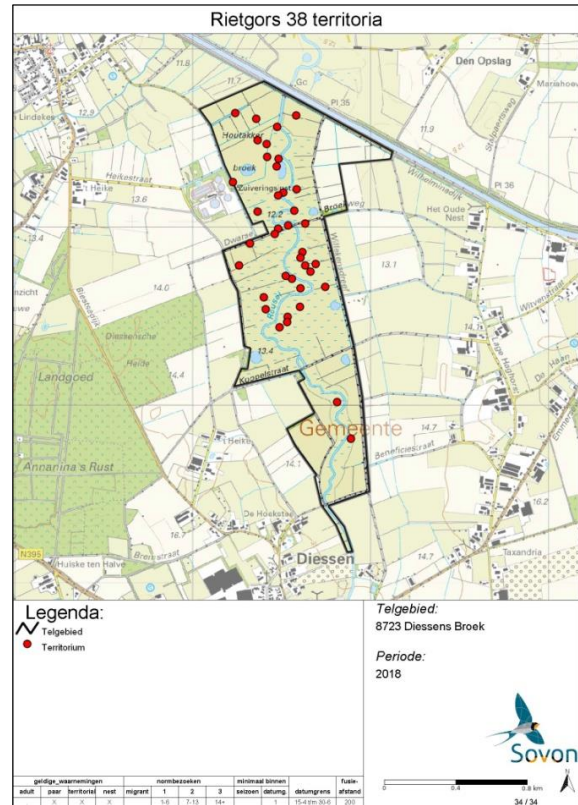
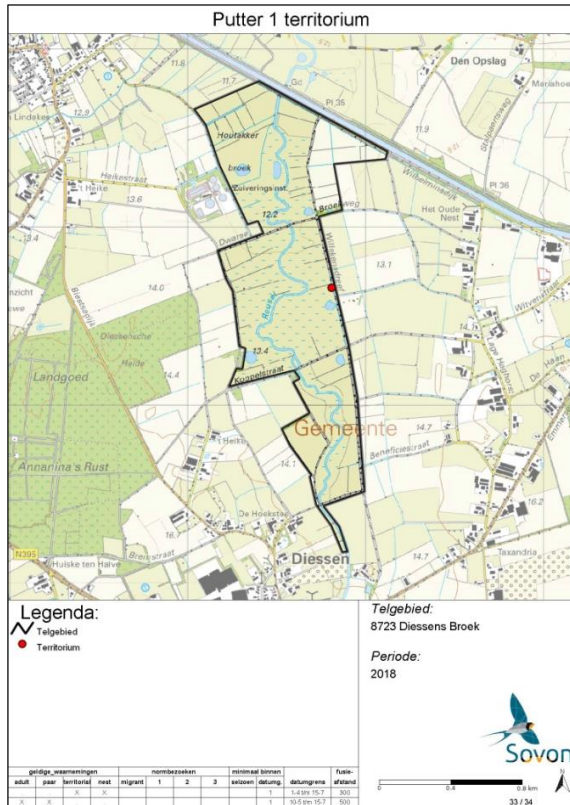
VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

VOGELWERK GROEP MIDDEN BRABANT

Gewone Koekoeksbloem in het Diessens Broek